

QƏRAR

№ 3-23/3-9-18/2024

Bakı şəhəri

"27" dekabr 2024-cü il

"İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühəsibat uçotunun aparılması qaydaları"nın təsdiq edilməsi haqqında

"Mühəsibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 7 fevral tarixli 192 nömrəli Fərmanının 2.3-cü bəndini, habelə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2009-cu il 9 fevral tarixli 48 nömrəli](#) Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə"nin 7.11-ci bəndini və 21-ci hissəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyası

qərara alır:

1. "İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühəsibat uçotunun aparılması qaydaları" təsdiq edilsin (əlavə olunur).
2. "İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühəsibat uçotunun aparılması qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının [25 dekabr 2018-ci il tarixli 0-13 nömrəli](#) Qərarının 1-ci hissəsi ləğv edilsin.
3. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatının Uçot siyasəti şöbəsinə tapşırılsın ki, bu qərarın 3 gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilməsini təmin etsin.
4. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr və vətəndaş müraciətləri ilə iş şöbəsinə tapşırılsın ki, bu Qərarın Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edildikdən (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2023-cü il 6 oktyabr tarixli 2328 nömrəli](#) Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "İcra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının layihələrinin hazırlanması, razılaşdırılması, qəbul edilməsi və dərc edilməsi qaydası haqqında Əsasnamə"nin 5.5-ci bəndi nəzərə alınmaqla) sonra 72 saat müddətində rəsmi dövrü mətbu nəşrdə dərc edilməsi və Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) informasiya ehtiyatında, eləcə də qüvvəyə mindiyi gündən Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin internet informasiya ehtiyatında yerləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsini təmin etsin.
5. Bu Qərar 2025-ci ilin yanvar ayının 1-dən qüvvəyə minir.

Kollegiyanın sədri,
Azərbaycan Respublikasının
maliyyə naziri

Samir Şərifov

"Təsdiq edilmişdir"
Azərbaycan Respublikasının
Maliyyə Nazirliyinin
Kollegiyasının Qərarı
№ 3-23/3-9-18/2024
"27" dekabr 2024-cü il

İCTİMAİ SEKTOR ÜÇÜN MÜHASİBAT UÇOTUNUN BEYNƏLXALQ STANDARTLARINA ƏSASƏN MÜHASİBAT UÇOTUNUN APARILMASI QAYDALARI

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Bu Qaydalar ["Mühəsibat uçotu haqqında"](#) Azərbaycan Respublikasının Qanununun 14.1-1-ci maddəsinə və İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən hazırlanmışdır.
- 1.2. Bu Qaydalar büdcə təşkilatları, bələdiyyə orqanları və illik maliyyə hesabatlarını İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları əsasında tərtib edən digər qeyri-kommersiya təşkilatları, habelə publik hüquqi şəxslər (bundan sonra – təşkilat) tərəfindən mühəsibat uçotunun təşkili, aparılması və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını tənzimləyir.
- 1.3. Təşkilatların tərtib etdikləri maliyyə hesabatlarının məqsədi müxtəlif istifadəçilər tərəfindən resursların bölüşdürülməsi ilə bağlı qərarların qəbul edilməsi və qiymətləndirilməsi zamanı təşkilatın maliyyə vəziyyəti, maliyyə nəticələri, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında informasiyanın təmin edilməsindən ibarətdir. Təşkilatlar tərəfindən maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiya bu hesabatlara əlavə edilən əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır.
- 1.4. ["Mühəsibat uçotu haqqında"](#) Azərbaycan Respublikası Qanununun 3.1-1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş publik hüquqi şəxslər mühəsibat uçotunu elektron formada aparmalıdırlar.

2. Əsas anlayışlar

- 2.1. Bu Qaydalarda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:
 - 2.1.1. maliyyə hesabatları – təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti, habelə maliyyə vəziyyəti barədə sistemləşdirilmiş məlumatları özündə əks etdirən hesablardır;
 - 2.1.2. mühəsibat uçotu sənədi – ilkin uçot sənədləri, mühəsibat uçotu registrləri, maliyyə hesabatları, habelə uçotun formalaşdırılması üçün tərtib edilən sənədlərdir;
 - 2.1.3. ilkin uçot sənədləri – maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının aparılması üçün təşkilatın rəhbərinin göstərişini təsdiq edən və ya bu əməliyyatların baş verəsinə hüquq verən, habelə mühəsibat uçotunun aparılmasına əsas verən yazılı və ya elektron daşıyıcılarda olan təsdiqedici sənədlərdir;
 - 2.1.4. ciddi hesabat sənədləri – təşkilatların maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin aparılmasına əsas verən və ya müəyyən hüquqların təsdiq edilməsi məqsədilə qanunvericilik aktlarının tələblərinə əsasən verilən, forma və rekvizitləri müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilən, xüsusi seriya və nömrəsi olan fiziki və ya elektron daşıyıcılarda olan sənədlərdir;
 - 2.1.5. mühəsibat uçotu registrləri – ilkin uçot sənədlərindəki məlumatların mühəsibat uçotunda, maliyyə, vergi və digər hesabatlarda əks etdirilməsi məqsədilə həmin məlumatların xronoloji ardıcılıqla sistemləşdirilməsi və yığılması üçün nəzərdə tutulan sənədlərdir;
 - 2.1.6. baş mühəsib vəzifəsinə təyin edilən, habelə bu vəzifələri icra edən şəxs (bundan sonra - baş mühəsib) – təşkilatda mühəsibat uçotunun aparılmasını təmin edən, mühəsibat uçotuna əsasən maliyyə, vergi və digər hesabatların tərtib edilməsinə, habelə uçotun formalaşdırılmasına və mühəsibat uçotu sənədlərinin saxlanılmasına cavabdeh olan vəzifəli şəxsdir;
 - 2.1.7. mühəsibat uçotu xidməti – təşkilatda öz işçiləri və ya müqavilə əsasında sahibkarlıq subyektləri tərəfindən mühəsibat uçotunun aparılması, o cümlədən maliyyə, vergi və digər hesabatların hazırlanması və təqdim edilməsi sahəsində göstərilən xidmətdir;
 - 2.1.8. peşəkar mühəsib – Azərbaycan Respublikası Dövlət İmtahan Mərkəzinin təşkil etdiyi imtahandan müvəffəqiyyətlə keçərək, peşəkar mühəsib sertifikatını almış və peşəkar mühəsib təşkilatının üzvü olan şəxsdir;
 - 2.1.9. uçot siyasəti – maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi zamanı təşkilatlar tərəfindən tətbiq edilən konkret prinsiplər, əsaslar, şərtlər və yanaşmalardır;
 - 2.1.10. aktivlər – keçmiş hadisələrin nəticəsi olaraq təşkilatın nəzarətində olan və gələcəkdə təşkilata iqtisadi səmərə və xidmət potensialı vəd edən resurslardır;
 - 2.1.11. öhdəliklər – təşkilatın keçmiş hadisələr nəticəsində yaranan cari borcudur və onların ödənilməsi iqtisadi səmərə və ya xidmət potensialını təcəssüm etdirən resursların təşkilatdan kənara axını ilə nəticələnir;
 - 2.1.12. xalis aktivlər (kapital) – bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra təşkilatın xalis aktivlərinin dəyəridir;
 - 2.1.13. gəlirlər – mülkiyyətçilər tərəfindən ayrırmalarda artım istisna olmaqla xalis aktivlərdə/kapitalda artım ilə nəticələnən və hesabat dövrü ərzində təşkilata daxil olan (olacaq) iqtisadi səmərə və ya xidmət potensialıdır;
 - 2.1.14. xərclər – aktivlərin xaric olması və ya istehlak edilməsi iqtisadi mənfəətin, mülkiyyətçilər üçün bölüşdürmələrə aid olmayan xalis aktivlərin (kapitalın) azalması ilə nəticələnən və ya öhdəliklərin yaranması ilə müşahidə edilən məsəflərdir;
 - 2.1.15. maliyyə hesabatlarına izahlı qeydlər – maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda, xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda təqdim edilmiş məlumatların açıqlanmasını və ya təhlilini və bu hesabatlarda yer almayan məlumatlar haqqında əlavə informasiyanın təqdimatıdır;
 - 2.1.16. qiymətləndirmə – maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda və ya maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda təqdim

edilən obyektin pul ifadəsinin müəyyənləşdirilməsidir;

2.1.17. likvidlik – təşkilatın aktivin nominal dəyərindən dəyişilməz saxlanılmaqla, onların qısa müddət ərzində pul vəsaitlərinə çevrilməsi yolu ilə yaranmış öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi qabiliyyətidir;

2.1.18. balans dəyəri - aktivin ilkin dəyərindən yığılmış amortizasiya məbləği və qiymətdəndüşmə zərərləri çıxıldıqdan sonra maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda onun tanınan dəyəridir;

2.1.19. qiymətdən düşmə zərərləri - aktivin balans dəyəri ilə bərpa edilə bilən məbləği arasındakı fərqi ifadə edən məbləğdir;

2.1.20. bərpa edilə bilən məbləğ – aktivin xalis satış qiyməti və onun istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyərdir;

2.1.21. maliyyə icarəsi - aktiv üzrə mülkiyyət hüquqlarına aid maliyyə üzrə əksər risk və mükafatların ötürülməsini təmin edən icarə növüdür. Sonda mülkiyyət hüququ həm ötürülə, həm də ötürülməyə bilər;

2.1.22. əməliyyat icarəsi - icarəyə verilən aktivin mülkiyyət hüququ ilə bağlı bütün risklər və mükafatlar əhəmiyyətli dərəcədə ötürülməyən və maliyyə icarəsi olmayan icarə növüdür;

2.1.23. istifadə hüquqlu aktiv – icarəçinin icarə müddəti ərzində əsas aktiv kimi istifadə etmək hüququna malik olduğu aktivlərdir;

2.1.24. elektron pul – qəbul edilən pul vəsaiti məbləğində ödəniş xidməti istifadəçisinin sərəncamına verilən, elektron formada saxlanılan, ödəniş əməliyyatlarının həyata keçirilməsinə imkan verən və elektron pulun emitenti ilə yanaşı üçüncü şəxslər tərəfindən də ödəniş üçün qəbul edilən ödəniş alətidir;

2.1.25. səmərə – bu bir təşkilatın digər təşkilatla birgə fəaliyyətindən əldə etdiyi üstünlükdür. Səməre maliyyə və qeyri-maliyyə xüsusiyyətli ola bilər;

2.1.26. maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin amortizasiya olunmuş dəyəri - ilkin tanınma zamanı maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin qiymətləndirildiyi məbləğdən əsas borc üzrə ödənişlər çıxıldıqdan sonra, qalan məbləğə həmin ilkin məbləğlə ödəmə tarixinə olan məbləğ arasındakı fərqi effektiv faiz metodu ilə hesablanmış amortizasiya məbləği əlavə edilməklə və ya çıxılmaqla müəyyən edilən dəyəridir;

2.1.27. effektiv faiz metodu - maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin amortizasiya olunmuş dəyərindən hesablanması və faiz gəlirinin və ya faiz xərclərinin müvafiq dövr ərzində mənfəət və ya zərər də tanınmasında istifadə olunan metoddur.

3. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsaslanan prinsiplər

3.1. Mühəsibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsaslanan prinsiplərə üstünlük verilir. Eyni zamanda İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq mühəsibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi hesablama metodu əsasında həyata keçirilir. Mühəsibat uçotunu tənzimləyən qanunvericilik aktlarında əks olunan tələblərin və ya təşkilatın iş xüsusiyyətinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar, təşkilatın uçot siyasətinin müvafiq müddəalarında da düzəlişlər aparılmalı və istifadəçilərin diqqətinə çatdırılmalıdır.

3.2. Mühəsibat uçotunun hesablama metodu əməliyyatların və digər hadisələrin baş verdiyi zaman (və yalnız pul vəsaitinin və ya onun ekvivalentinin alınması və ya ödənilməsi zamanı deyil) uçota alınmasıdır. Mühəsibat uçotunun hesablama metodu əsasında uçota alınan maliyyə hesabatlarının elementləri (aktivlər, öhdəliklər, xalis aktiv/kapital, gəlirlər və xərclər) onların baş verdiyi zaman aid olduğu dövrlər üzrə maliyyə hesabatlarında tanınır.

3.3. Təşkilatın maliyyə hesabatları aşağıdakı prinsiplər əsasında tərtib edilməlidir:

3.3.1. ədalətli təqdim etmə;

3.3.2. fəaliyyətin fəsiləsizliyi;

3.3.3. təqdimatın ardıcılığı;

3.3.4. əhəmiyyətlilik və ümumiləşdirmə;

3.3.5. qarşılıqlı əvəzləşdirmə.

3.4. Ədalətli təqdim etmə prinsipi aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclərin İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühəsibat Uçotu Standartlarında qeyd olunmuş anlayışları və tanınma meyarlarına uyğun olaraq əməliyyatlar, digər hadisələr və şərtlərin təsirinin ədalətli təqdim edilməsini tələb edir. Maliyyə hesabatları təşkilatın maliyyə vəziyyətini, onun fəaliyyətinin maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli əks etdirməlidir. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühəsibat Uçotu Standartlarının tətbiq edilməsi, zərurət yarananda əlavə açıqlamalarla birlikdə, maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdim olunmasını təmin edir.

3.5. Faktiki olaraq bütün mümkün hallarda ədalətli təqdimat İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tətbiqi sayəsində əldə olunur. Ədalətli təqdimat təşkilatdan, həmçinin aşağıdakıları tələb edir:

3.5.1. Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər adlı 3 Mli İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiq edilməsini.

3.5.2. Uçot siyasəti də daxil olmaqla, münasib, etibarlı, müqayisəli və anlaşılan məlumatların təqdim edilməsini;

3.5.3. İstifadəçilərə ayrı-ayrı əməliyyatların təsirini, müxtəlif hadisələri və təşkilatın maliyyə vəziyyəti və maliyyə fəaliyyətinin nəticələri barədə hesabatlarındakı vəziyyəti başa düşmək üçün əlavə açıqlamaların verilməsini.

3.6. Təşkilatın fəaliyyətinin fəsiləsizliyi dedikdə maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı təşkilatın fəaliyyətinin davam etdirmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulur. Bu qiymətləndirmə maliyyə hesabatlarının hazırlanması üzrə məsul şəxslər tərəfindən həyata keçirilməlidir. Təşkilatı ləğv etmək və ya fəaliyyətini dayandırmaq niyyətinin olduğu və bunu etməkdən alternativ variantın olmadığı hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatları fəsiləsizlik prinsipləri əsasında hazırlanmalıdır. Maliyyə hesabatları fəsiləsiz fəaliyyət prinsipləri əsasında hazırlanmadıqda, bu fakt, eləcə də onun səbəbi və maliyyə hesabatlarının tərtib olunmasının əsası (səbəbi) açıqlanmalıdır.

3.7. Təşkilatın fəaliyyətinin fəsiləsizliyi barədə ehtimal aktivlərin və öhdəliklərin ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilməsinin tətbiq edilməsinə zəmin yaradır (büdcə təşkilatları tərəfindən isə aktivlərin və öhdəliklərin ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilməsi tətbiq edilir). Əgər təşkilatın ləğv olunacağı ehtimal olunarsa, aktivlərin qiymətləndirilmə əsası kimi bu aktivlərin alınması üçün çəkilmiş məsrəflər deyil, onların ehtimal olunan satış dəyərindən (yəni, satış üzrə xərclər çıxılmaqla, satış qiyməti) istifadə olunmalıdır. Təşkilatın yaxın gələcəkdə ləğv olunacağı gözlənilirdi halda, təşkilat tərəfindən onun öhdəliklərinin ödənilməsi üçün tələb olunan pul vəsaitlərinin gözlənilən mədaxili barədə daha etibarlı məlumatı aktivlərin ehtimal olunan satış dəyəri təmin edə bilər. Təşkilatın ləğv olunması labüddürsə, aktivlər qısamüddətli (dövriyyə) və uzunmüddətli (dövriyyədənkenar) kimi təsnifləşdirilmir. Bu zaman, bütün aktivlər ləğv olunması gözlənilən qısamüddətli aktivlər hesab olunur. Öhdəliklər üzrə kreditörərlə hesablaşmalara gəldikdə isə, bu öhdəliklər uçotda ənənəvi olaraq, qısamüddətli və ya uzunmüddətli öhdəliklər kimi deyil, prioritetlər əsasında daha əhəmiyyətli öhdəliklər meyarına uyğun olaraq təsnifləşdirilərək əks etdirilməlidir.

3.8. Təqdimatın ardıcılığı prinsipinə əsasən maliyyə hesabatlarındakı maddələrin təsnifatı və təqdimatı aşağıdakı hallar baş verməzsə, bir dövrdən digərinə keçid zamanı olduğu kimi saxlanılmalıdır:

3.8.1. təşkilatın əməliyyatlarının xarakterinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsi və ya onun maliyyə hesabatlarının təhlili nəticəsində başqa təqdimatın və ya təsnifatın İctimai Sektor üçün 3 M-li Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartında müəyyən edilmiş uçot siyasətinin seçimi və tətbiqi meyarları əsasında daha münasib olduğu aşkar edilərsə; və ya

3.8.2. təqdim edilmədə dəyişiklik İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən tələb edilərsə.

3.9. Əhəmiyyətlilik və ümumiləşdirmə prinsipinə əsasən maliyyə hesabatlarında oxşar xarakterli maddələrin hər bir əhəmiyyətli sinfi ayrıca təqdim edilməlidir. Oxşar xarakterli və ya funksiyalı olmayan maddələr isə (onların qeyri-əhəmiyyətli olduğu hallar istisna olmaqla) ayrıca təqdim edilməlidir.

3.10. Maliyyə hesabatları xüsusiyyətləri və funksiyalarına görə siniflərə birləşdirilən çoxlu sayda əməliyyatlar və ya digər hadisələr haqqında məlumatların işlənilməsi ilə hazırlanır. Ümumiləşdirmə və təsnifləşdirmə prosesinin son mərhələsi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda, pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda, xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda və ya qeydlərdə məlumatların müvafiq satışlarda əks olunmasıdır. Fərdi olaraq əhəmiyyətli olmayan maddə, hesabatlarda və ya izahlı qeydlərdə digər maddələrlə birləşdirilərək təqdim olunur. Maliyyə hesabatlarında əks olunmaq üçün kifayət qədər əhəmiyyətli olmayan maddələr, qeydlərdə ayrıca təqdim olunmaq üçün kifayət qədər əhəmiyyətli ola bilər. Əhəmiyyətlilik prinsipinə əsasən, məlumat əhəmiyyətli olmadıqda, İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları qoyulmuş xüsusi açıqlama tələblərinə yerinə yetirmək olar.

3.11. Qarşılıqlı əvəzləşdirmə prinsipinə əsasən aktivlər, və öhdəliklər, gəlirlər və xərclər İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları ilə nəzərdə tutulduğu və ya tələb olunduğu hallar istisna olmaqla, qarşılıqlı əvəzləşdirilməməlidir. Aktivlər və öhdəliklər, habelə gəlirlər və xərclərin ayrıca təqdim olunması əhəmiyyətlidir. Qarşılıqlı əvəzləşdirmənin əməliyyatların və ya digər hadisələrin mahiyyətini üzə çıxartdığı hallar istisna olmaqla, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda və ya maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda qarşılıqlı əvəzləşdirmə istifadəçilərin həm baş vermiş əməliyyatların və ya digər hadisələrin mahiyyətini başa düşməyə, həm də, təşkilatın gələcək pul vəsaitlərinin axınını proqnozlaşdırmaq imkanlarını azaldır. Aktivlərin dəyərindən onların dəyərinin azalması üzrə düzəlişlərin çıxılması qarşılıqlı əvəzləşdirmə hesab olunmur (məsələn: şübhəli borclar üçün yaradılmış ehtiyatlar çıxılmaqla debitor borcların ölçülməsi).

4. Maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətləri.

4.1. Maliyyə hesabatlarının tərkibi aşağıdakılardan ibarətdir:

4.1.1. maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat (əlavə 1);

4.1.2. maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat (əlavə 2);

4.1.3. xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər haqqında hesabat (əlavə 3) ;
4.1.4. pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat (əlavə 4);
4.1.5. əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər.

4.2. Ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarına daxil edilən məlumatların keyfiyyət xüsusiyyətləri bu məlumatları istifadəçilər üçün faydalı edən və maliyyə hesabatlılığının məqsədlərinə nail olumasını dəstəkləyən atributlardır. Təşkilatların ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarına daxil edilən məlumatların keyfiyyət xüsusiyyətləri münasiblik, düzgün təqdimat, anlaşılqlılıq, vaxtında təqdimat, müqayisəlilik və yoxlanılma qabiliyyətidir. Maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətləri aşağıdakı əsas amillərdən ibarətdir:

4.2.1. Münasiblik: Keçmiş, indiki və gələcək hadisələri qiymətləndirməklə istifadəçilərin iqtisadi qərarlar qəbul etmələrinə təsir edən informasiya münasib hesab olunur. İnformasiyanın münasibliyi onun mahiyyəti və əhəmiyyətliyiindən asılıdır. Bəzi hallarda informasiyanın mahiyyəti onun münasib olması üçün kifayətdir. Digər hallarda isə informasiyanın mahiyyəti və əhəmiyyətliliyi birgə nəzərə alınmalıdır. Ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarında təşkilatın gələcək dövr üçün nəzərdə tutulan xidmət fəaliyyətləri, məqsədləri və xərcləri, o cümlədən gələcəkdə xidmətləri göstərmək üçün ayrılacaq resursların həcmi və mənbələri barədə məlumatlar əks oluna bilər. Bu cür gələcəyə dair məlumatlar proqnozlaşdırıcı xarakterə malik olmaqla, hesabatlılıq və qərar qəbulu məqsədləri üçün aktualdır.;

4.2.2. Düzgün təqdimat: Təşkilatın maliyyə hesabatlarında informasiyanın düzgün təqdimatı bu məlumatlarda nəzərdə tutulmuş iqtisadi və digər hadisələrin düzgün şəkildə əks olunmasıdır. Düzgün təqdimat məlumatın tam, neytral və səhsiz təqdim olunmasıdır. Praktikiada ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarında əks olunan məlumatların tam, neytral və səhsiz olduğunu bilmək və ya təsdiqləmək mümkün olmaya bilər. Bununla belə, məlumatlar mümkün olduğu qədər tam, neytral və səhsiz olmalıdır. Düzgün təqdimatı xarakterizə edən tamlıq, neytrallıq və səhsizlik xüsusiyyətləri aşağıdakıları əhatə edir:

4.2.2.1. Tamlıq: Maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiyanın etibarlı olması üçün bu informasiya, onun əhəmiyyətliliyi və ona çəkilən xərclər nəzərə alınmaqla, dolğun olmalıdır;

4.2.2.2. Neytrallıq: Maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiyanın etibarlı olması üçün məlumatlar neytral, yəni, qərəzsiz olmalıdır. Maliyyə hesabatlarını hazırlayanlar tərəfindən təqdim olunan informasiya, onların öncədən müəyyən olunmuş nəticənin əldə edilməsi üçün istifadəçinin qərarına təsir etdikdə, maliyyə hesabatları neytral hesab oluna bilməz;

4.2.2.3. Səhsizlik: Səhsizlik dedikdə məlumatın tam dəqiqliyi nəzərdə tutulmur. Belə ki, iqtisadi və digər hadisələrin təsvirində ayrı-ayrılıqda və ya ümumi şəkildə əhəmiyyət kəsb edən səhvlərin olmaması nəzərdə tutulur. Məsələn: ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarına daxil edilmiş məlumatların dəqiqliyinin müəyyən edilməsi mümkün olan hallara digər təşkilatlara pul köçürmələrinin məbləği, göstərilən xidmətlərin həcmi və ya tikili və avadanlıqların satın alınması üçün ödənilən məbləğlər aiddir. Bəzi hallarda məlumatların dəqiqliyinin müəyyən edilməsi mümkün olmur. Məsələn: məhsulun dəyərindən dəqiq hesablanması, yaxud xidmətlərin göstərilməsi proqramının effektivliyinin müəyyən edilməsi mümkün olmaya bilər. Belə hallarda əgər məbləğ dəqiq olaraq hesablamada (və ya proqnozda) təsvir olunduğu kimidirsə, hesablama prosesinin xarakteri və məhdudiyyətləri izah olunursa, hesablamayı həyata keçirmək üçün müvafiq prosesi seçib təbiiq edən zaman ciddi səhvlər aşkar edilməyibsə, hesablama (və ya proqnoz) səhsiz hesab edilir.

4.2.3. Anlaşıqlılıq: Maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiyanın mahiyyəti istifadəçilər tərəfindən anlaşılmalıdır. Eyni zamanda, istifadəçilər mühasibat uçotu və İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları haqqında zəruri biliklərə malik olmalı və informasiyanı kifayət qədər dərindən öyrənməyə hazır olmalıdırlar. Münasib informasiya, onun mürəkkəbliyinə görə istifadəçilər tərəfindən anlaşılmaması səbəbindən maliyyə hesabatlarından çıxarılmalıdır. Məsələn, maliyyə və qeyri-maliyyə məlumatlarına verilən izahatlar, hesabat dövründə xidmətlərin göstərilməsi sahəsində və digər sahələrdə əldə olunan nailiyyətlərə dair şərhlər, gələcək dövrlər üzrə gözlənilən sadə dildə yazılmalı, istifadəçilər tərəfindən başa düşüləcək şəkildə təqdim olunmalıdır. İnformasiyanın anlaşıqlılığı bu informasiya təsnif edildikdə, xarakterizə olunduqda, aydın və yığcam şəkildə təqdim olunduqda artır. Müqayisəlilik də anlaşıqlılığı artırır.

4.2.4. Vaxtında təqdimat dedikdə informasiyanın istifadəçilərə qərar qəbulu edilməsi məqsədləri üçün faydalılıq qabiliyyətini itirmədən təqdim olunmasıdır. Vaxtında təqdim olunmayan informasiyanın faydası azalır.

4.2.5. Müqayisəlilik: Müqayisəlilik informasiyanın elə bir keyfiyyət xüsusiyyətidir ki, istifadəçilərin iki hadisə arasındakı oxşar və fərqli cəhətlərini müəyyən etməsinə imkan verir. İstifadəçilər tərəfindən təşkilatın müxtəlif dövrlərə aid olan maliyyə hesabatlarının və ayrı-ayrı təşkilatların maliyyə hesabatlarının müqayisə edilə bilməsi üçün təşkilatların maliyyə və fəaliyyətlərinin maliyyə nəticələrindəki meylləri müəyyən etmək imkanı yaradır. Müqayisəli məlumat prinsipinə əsasən İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, cari dövrün maliyyə hesabatlarında təqdim olunan bütün maddələr əvvəlki dövrə münasibətdə müqayisəli məlumatlar şəklində təqdim edilməlidir. Cari dövrün maliyyə hesabatlarının anlaşılqlı olması üçün tələb olunursa, müqayisəli məlumatlar izahlı qeydlərə də daxil edilməlidir.

4.2.6. Yoxlanılma qabiliyyəti: Yoxlanılma qabiliyyəti informasiyanın elə bir keyfiyyət xüsusiyyətidir ki, istifadəçilərə ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarında əks olunan məlumatların nəzərdə tutulan iqtisadi və digər hadisələri düzgün şəkildə əks etdirdiyinə dair zəmanət verilməsinə kömək edir.

4.2.7. Ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarına daxil edilən məlumatlarla bağlı məhdudiyyətlər aşağıdakılardan ibarətdir :

4.2.7.1. əhəmiyyətlilik: Maliyyə hesabatlarını təqdim edənlər tərəfindən nəzərə alınmaması və ya təhrif olunması səbəbindən istifadəçilərin bu hesabatlar əsasında iqtisadi qərarların qəbul edilməsinə təsir edə bilən informasiya əhəmiyyətli hesab olunur. Əhəmiyyətlilik konkret şəraitlərdə maliyyə hesabatlarında diqqətsizlikdən göstərilməmiş məlumatın və ya yol verilmiş səhvin həcmindən dəyərindən asılıdır. Əhəmiyyətlilik informasiyanın keyfiyyət xüsusiyyətləri ilə deyil, bu informasiyanın münasibliyini müəyyən edən kəmiyyətlərlə ölçülür. Əhəmiyyətlilik konseptual əsaslarda ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarına daxil edilən informasiya ilə bağlı məhdudiyyət kimi təsnif edilir;

4.2.7.2. məsrəflər və faydanın nisbəti: Maliyyə hesabatlarının hazırlanması müəyyən məsrəflər yaradır. Maliyyə hesabatlarından əldə edilən fayda bu məsrəfləri kompensasiya etməlidir;

4.2.7.3. keyfiyyət xüsusiyyətləri arasında balans: Keyfiyyət xüsusiyyətləri birlikdə informasiyanın faydalılığına töhfə verir. Məsələn, aktual olmayan hadisəni düzgün şəkildə əks etdirən təsvir, habelə aktual hadisəni yanlış şəkildə əks etdirən təsvir faydalı informasiya yaratmır. Eyni zamanda, informasiyanın aktual olması üçün o, operativ və anlaşılqlı olmalıdır. Bəzi hallarda maliyyə hesabatlılığının məqsədlərinə nail olmaq üçün keyfiyyət xüsusiyyətləri arasında balansın qurulması tələb olunur. Hər bir situasiyada keyfiyyət xüsusiyyətlərinin müvafiq əhəmiyyəti peşəkar mühakimədən asılıdır. Məqsəd maliyyə hesabatlılığın hədəflərinə nail olmaq üçün xüsusiyyətlər arasında müvafiq balans əldə olmaqdan ibarətdir.

5. Maliyyə hesabatları elementlərinin qiymətləndirilməsi

5.1. Aktivlərin qiymətləndirilməsi üçün aşağıdakı qiymətləndirmə əsaslarından istifadə olunur:

5.1.1. ilkin dəyər;

5.1.2. cari dəyər.

5.2. Aktivin ilkin dəyər əsasında qiymətləndirilməsi onun əldə edilməsi zamanı pul vəsaitlərinin və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin ödənilmiş məbləği, yaxud verilmiş əvəzləşdirmənin (mübadiləyə verilmiş qeyri-monetar aktivlərin, qəbul edilmiş öhdəliklərin, buraxılmış kapital ədətlərinin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur;

5.3. Aktivlərin cari dəyərinin qiymətləndirilməsi üçün dörd baza mövcuddur:

5.3.1. bazar dəyəri;

5.3.2. əvəzetmə dəyəri;

5.3.3. xalis satış qiyməti;

5.3.4. istifadə dəyəri.

5.4. Aktivin bazar dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi onun bazar şərtlərinə uyğun əməliyyatda məlumatlı və maraqlı tərəflər arasında mübadiləsi üçün mümkün məbləğlə qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

5.5. Aktivin əvəzetmə dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi təşkilatın hesabat tarixində aktivin xidmət potensialını (o cümlədən istismar müddətinin sonunda aktivin əldən çıxarılması nəticəsində təşkilatın əldə edəcəyi məbləği) əvəz etməsi üçün tələb olunan ən qənaətcil dəyərini nəzərdə tutur.

5.6. Aktivin xalis satış dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi satış xərcləri çıxıldıqdan sonra aktivin satışından əldə olunacaq məbləğlə qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

5.7. Aktivin istifadə dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi - təşkilat tərəfindən aktivin istifadəsi davam etdiyi halda, aktivin qalan xidmət potensialı və ya iqtisadi mənfəət gətirmək qabiliyyətinin və istismar müddətinin sonunda aktivin əldən çıxarılması nəticəsində əldə ediləcək xalis məbləğ onun cari dəyərini əks etdirir.

5.8. Öhdəliklərin qiymətləndirilməsi üçün aşağıdakı qiymətləndirmə bazaları mövcuddur:

5.8.1. ilkin dəyər;

5.8.2. icra dəyəri;

5.8.3. bazar dəyəri;

5.8.4. azadolma dəyəri;

5.8.5. öhdəliyə görə komissiya.

5.9. Öhdəliyin ilkin dəyər əsasında qiymətləndirilməsi təşkilatın adi iş şəraitində bu öhdəliyin yerinə yetirilməsi məqsədilə ödənilməsi gözlənilən pul vəsaitlərinin və ya onların ekvivalentlərinin məbləği, yaxud borc öhdəliyi əvəzinə alınmış pul vəsaitlərinin və ya onların ekvivalentlərinin məbləği, yaxud alınmış digər vəsaitlərin ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

5.10. Öhdəliyin icra dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi təşkilat tərəfindən öhdəliklə bağlı vəzifələri icra edən zaman öhdəliyin ən az xərc çəkilməklə həyata keçirməsi şərtilə çəkiləcək xərclərin dəyərini nəzərdə tutur.

5.11. Öhdəliyin bazar dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi bazar şərtlərinə uyğun əməliyyatda yaxşı məlumatlandırılmış və bu cür

əməliyyatı həyata keçirməkdə maraqlı olan tərəflər arasında əməliyyatın icrası zamanı bu öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan məbləğlə qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

5.12. Öhdəliyin azadolma dəyəri əsasında qiymətləndirilməsi öhdəlikdən birbaşa azad olmaq üçün ödənilən məbləği nəzərdə tutur.

5.13. Öhdəliyin öhdəliyə görə komissiya əsasında qiymətləndirilməsi təşkilatın mövcud öhdəliyi üzərinə götürməsi müqabilində ödəməyə razı olacağı məbləği nəzərdə tutur.

6. İlkın uçot sənədlərinin və mühasibat uçotu registrlərinin tərtibi qaydası

6.1. İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq maliyyə hesabatlarını tərtib edən təşkilatlar mühasibat uçotunun aparılması zamanı ilkin uçot sənədləri və mühasibat uçotu registrlərindən istifadə edir. Təsərrüfat əməliyyatlarının baş verməsi faktını əks etdirən ilkin uçot sənədləri mühasibat uçotu registrlərində yazılışlar üçün əsas hesab olunur.

6.2. İlkın sənədlər özümdə aşağıdakı zəruri rekvizitləri əks etdirməlidir:

6.2.1. sənədin (formanın) adı;

6.2.2. nömrəsi;

6.2.3. kodu;

6.2.4. tərtib edilmə yeri və tarixi;

6.2.5. sənəd tərtib edilən təşkilatın adı;

6.2.6. təsərrüfat əməliyyatlarının məzmunu;

6.2.7. təsərrüfat əməliyyatlarının rəsmiləşdirilməsinin düzgünlüyü üçün məsul şəxslərin vəzifələri, soyadı, adı, atasının adı və şəxsi imzaları;

6.2.8. qanunvericiliklə tələb olunan digər rekvizitlər.

6.3. Əməliyyatların xarakterindən və uçot məlumatlarının işlənməsi texnologiyasından asılı olaraq ilkin uçot sənədlərinə əlavə rekvizitlər daxil edilə bilər.

6.4. İlkın uçot sənədləri əməliyyatların baş verdiyi anda, bu mümkün olmadıqda isə əməliyyatlar bilavasitə qurtardıqdan sonra tərtib edilməlidir.

6.5. Sənədlərin keyfiyyətli tərtibatı, onların vaxtında mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətlərdə təqdim edilməsi, sənədlərdəki məlumatların doğruluğu həmin sənədləri tərtib etmiş və imzalamış şəxslər tərəfindən təmin edilir.

6.6. Mühasibat uçotu registrlərində qeydlər üçün əsas sayılan sənədlər mühasibatlığa təhvil verilməlidir.

6.7. Pul vəsaitlərinin, material qiymətlilərinin və başqa əmlakların qəbul-təhvililə əlaqədar əməliyyatlar ilkin uçot sənədləri əsasında həyata keçirilən zaman iştirak edən hüquqi şəxsin nümayəndələrinə və ya fiziki şəxslərə sənədlərin bir nüsxəsi verilir. Əməliyyatda iştirak edənləri sənədlərin surəti ilə təmin etmək təşkilatda bu əməliyyatı rəsmiləşdirənin öhdəsinə düşür.

6.8. Mühasibat uçotunda əks etdirilməsi zəruri olan uçota qəbul edilmiş ilkin uçot sənədlərdəki məlumatlar təşkilatın mərkəzi aparatı tərəfindən yığılır və sistemləşdirilir. Təşkilatlar tərəfindən müəyyən dövr ərzində aparılmış təsərrüfat əməliyyatları haqqında məlumatlar mühasibat uçotu registrlərində qruplaşdırılmış şəkildə mühasibat uçotu hesablara köçürülür.

6.9. İlkın uçot sənədlərində (ciddi hesabat blankları, ciddi hesabat sənədləri, kassa və bank sənədləri istisna olmaqla) və mühasibat uçotu registrlərində qeydsiz düzəlişlərə yol verilmir. Səhvlərin düzəlişi həmin sənədi imza etmiş şəxslərin imzası ilə düzəlişin tarixi göstərməklə təsdiq edilməlidir. Ciddi hesabat blanklarında, kassa və bank sənədlərində heç bir düzəlişə yol verilmir. İlkın uçot sənədləri, mühasibat uçotu registrləri, maliyyə hesabatları müəyyən edilmiş qaydaya və müddətə müvafiq olaraq saxlanılmalıdır.

6.10. Təşkilatlar tərəfindən sintetik uçotun aparılması Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 18 yanvar 2016-cı il tarixli Q-02 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş ["Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına, Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektləri üçün Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına və İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq memorial order forması əsasında sintetik uçotun aparılması Qaydası"](#)na uyğun həyata keçirilir.

6.11. Elektron məlumat daşıyıcıları vasitəsi ilə mühasibat uçotu registrlərini tərtib edən təşkilatlar, onların lazımi qaydada istifadəsi üçün mühasibatlığı müasir uçot texnikası və texniki vasitələrlə təmin etməlidir.

6.12. Azərbaycan Respublikası ərazisində fəaliyyət göstərən təşkilatlar mühasibat uçotu registrlərini Azərbaycan dilində aparmalıdır. Xaricdə fəaliyyət göstərən təşkilatın Azərbaycan dilindəki mühasibat uçotu registrləri bu xarici ölkələrin qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş tələblər əsasında xarici dillərə tərcümə edilə bilər.

6.13. Mühasibat kitablarında səhifələr nömrələnir. Mühasibat uçotunun elektron formada aparıldığı hallar istisna olmaqla, kitab qaytanları, kitabın son səhifəsində səhifələrin yekun sayı göstərməklə təşkilatın boş mühasibə və bu təşkilatın rəhbəri tərəfindən təyin edilmiş digər mühasibatlıq işçisinin imzası ilə təsdiq edilir və möhürlənir. Hər kitabda təşkilatın, mərkəzi mühasibatlığın və ya mühasibat uçotu xidmətinə həyata keçirən hüquqi və ya fiziki şəxs olan sahibkarlıq subyektlərin adı və kitabın açıldığı tarix yazılır. Kitabda açılmış subhesabların adı olmalıdır. Müəyyən bir subhesab üzrə yazılışlar kitabın digər səhifəsinə köçürülərkən, həmin subhesab üzrə başlıqda, yeni səhifənin nömrəsi göstərməklə yazılışın köçürülməsi haqqında qeyd edilir.

6.14. Hesabat dövrü başa çatan zaman mühasibat uçotu kitablarında boş səhifələr növbəti hesabat dövrünün əməliyyatlarının yazılışları üçün istifadə oluna bilər. Mühasibat uçotunun registrlərində yazılışlar ilkin uçot sənədləri alınan günün növbəti günündən gec olmayaraq ilkin uçot sənədlərinə əsasən aparılır. Mühasibat uçotunun registrləri həmçinin kompüterlə və ya müasir hesablama texnikası vasitəsi ilə tərtib edilir. Hər ayın sonunda analitik uçot registrlərində dövriyyənin yekunu hesablanılır və subhesablar üzrə qalıqlar çıxarılır. İlin əvvəlinə olan dövriyyə balansının məlumatları (qalıqları) hesabat dövründən əvvəlki dövrün sonuna təsdiq edilmiş yekun balansın məlumatlarına uyğun olmalıdır. Hesabat ilinin əvvəlinə dövriyyə balansının məlumatları dəyişilərsə onun səbəbləri aydınlaşdırılmalıdır.

6.15. İlkın uçot sənədləri, mühasibat uçotu registrləri və maliyyə hesabatları arxivə təhvil verilənə qədər mühasibatlıqda xüsusi yerlərdə və ya baş mühasib tərəfindən məsul edilmiş şəxslərin cavabdehliyi altında bağlı rəflərdə mühafizə olunur. Mühasibat sənədləri təşkilatların mühasibat arxivində müəyyən olunmuş müddət ərzində mühafizə olunur. Mühafizə müddəti bitdikdən sonra mühasibat sənədləri müəyyən olunmuş qaydada müvafiq dövlət arxivinə təhvil verilir. Sənədlərin arxivə təhvil verilməsini və ya qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq ləğv edilməsini təsdiq edən aktlar mühasibatlıqda daimi mühafizə edilməlidir. Təşkilatların ilkin uçot sənədləri, mühasibat uçotu registrləri, maliyyə hesabatları istintaq orqanları, prokurorluq və məhkəmə tərəfindən ibtidai istintaq üçün Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə müvafiq olaraq bu orqanların qərarı əsasında götürülə bilər. Sənədlər götürülən zaman protokol tərtib edilir, protokol surəti iltizam almaqla təşkilatın müvafiq vəzifəli şəxsinə verilir. Sənədləri götürən orqanların razılığı və nümayəndələrinin iştirakı ilə təşkilatların müvafiq vəzifəli şəxsləri sənədlərin götürülməsi tarixi və əsasını göstərməklə onların surətini çıxara bilərlər. İlkın sənədlərin, mühasibat uçotu registrlərinin və maliyyə hesabatlarının itməsi hallarında təşkilatın rəhbərinin əmri ilə bu halların səbəblərini araşdıran komissiya yaradılır. Komissiyanın işinin nəticəsi təşkilatın rəhbəri tərəfindən təsdiq olunan aktla rəsmiləşdirilir. Aktın surəti yuxarı təşkilatlara göndərilir.

7. Aktivlərin mədaxil və məxaric edilməsi qaydası

7.1. Təşkilatlar tərəfindən əldə edilmiş aktivlər (mallar) hüquqi şəxslərdən və ya sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslərdən alınan zaman, bu aktivlərin (malların) alışına dair elektron qaimə-faktura məlgöndərən tərəfindən Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin (bundan sonra – Dövlət Vergi Xidməti) Internet Vergi İdarəsi portalında elektron qaimə-faktura sistemi vasitəsilə hazırlanır və avtomatik olaraq təşkilatın elektron kabinetinə ötürülür.

7.2. Təşkilat aktivləri (malları) təhtəhesab şəxs vasitəsilə aldıqda, təhtəhesab şəxsə "Malların alınması üçün vəkalətnamə" verilir. Malların alışı zamanı təhtəhesab şəxs satıcıya "Malların alınması üçün vəkalətnamə" təqdim etdikdən sonra satıcı "Malların alınması üçün vəkalətnamə" verən təşkilatın adına sənədləşdirilmiş malların satışına dair elektron qaimə-faktura üzrə satılmış malları təhtəhesab şəxsə təqdim edir. Təhtəhesab şəxs tərəfindən həmin malların anbara təhvil verilməsi "Malların təhvil-qəbul aktı" ilə sənədləşdirilir.

7.3. İdxal mallarının anbara mədaxili alış dəyərini təsdiq edən sənədlərlə rəsmiləşdirilir. İdxal malları uçota alınarkən həmin malların idxalına dair gömrük bəyannaməsi, faktura (invoys) və müqavilə əsas götürülür. Həmin sənədlərə idxal mallarının daşınmasına dair müqavilə, gömrük təmsilçiliyi birbaşa, yaxud dolayı yolla həyata keçirildikdə – müvafiq səlahiyyətin verilməsini təsdiq edən sənəd, elektron əmtəə-nəqliyyat qaiməsi, gömrük ödənişlərinin ödənilməsinə və ya gömrük borcuna görə təminatın verilməsini təsdiq edən sənədlər əlavə edilir. İdxal malları uçot sənədlərində qeydiyyatla alınarkən həmin malların alış qiymətinin (faktura qiyməti), nəqliyyat xərclərinin, malların yüklənmə, boşaldılma, yenidən yüklənmə, saxlanma və sığorta xərclərinin cəmi nəzərə alınır.

7.4. Təşkilatla məxsus malların təsərrüfatdaxili (bir anbardan digər anbara, anbardan digər struktur bölmələrə) hərəkəti "Malların təsərrüfatdaxili yerdəyişməsi qaimə-fakturası" ilə sənədləşdirilməklə elektron və ya kağız daşıyıcıda uçota alınır.

7.5. Təşkilatla məxsus malların onun hüddurlarından kənarda yerləşən anbarına və ya struktur bölməsinə göndərildikdə, əlavə olaraq, "Yük avtonəqliyyatı üçün elektron yol vərəqi" tərtib edilir.

7.6. Təşkilatın mədaxil etdiyi mallar, həmin malların alqı-satqısına dair müqaviləyə uyğun olaraq, yararlılıq müddətinin bitməsinə və ya digər səbəblərə görə geri qaytarıldıqda, tərəflər arasında "Malların qaytarılması aktı" tərtib edilir.

7.7. Təşkilat məsuliyyətli mühafizəyə qəbul edilmiş malları "Malların təhvil-qəbul aktı" ilə sənədləşdirir.

7.8. Malların anbara mədaxilinin uçotu məsul şəxslər, malların adları (növləri, partiyaları və s.), miqdarı və ya digər kəmiyyət göstəriciləri və saxlanma yerləri üzrə aparılır.

7.9. Bu Qaydanın 7.1-ci, 7.2-ci və 7.3-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş qaydada malların anbara təhvil verilməsi zamanı hər hansı uyğunsuzluq (əskik gəlmə, keyfiyyətin aşağı olması, xarab və ya zay olma və s.) aşkar edildikdə "Malların təhvil-qəbul aktı" tərtib

olunur.

7.10. Vergi ödəyiciləri tərəfindən mallar təqdim edilərkən malların təhvil verilməsi üçün maddi-məsul şəxslərin imzası ilə "Elektron qaimə-faktura"-nın çap edilmiş forması ilkin uçot sənədi kimi tərtib edilə bilər.

7.11. Təşkilat tərəfindən malların digər təşkilatlara təqdim edilməsi elektron qaimə-faktura tərtib edilməklə həyata keçirilir.

7.12. Malların itməsi, əskik gəlməsi, xarab olması, zay olması və oğurlanması "İtmış, əskik gəlmiş, xarab və ya zay olmuş və oğurlanmış mallar barədə akt"-la sənədləşdirilir.

7.13. Malların itməsi, əskik gəlməsi və xarab və ya zay olması fəvqəladə hal nəticəsində baş verdikdə, aidiyyəti dövlət orqanlarının verdikləri arayışlar əsasında həmin mallar məsul şəxslərin hesabından silinir. Bu zaman "Fəvqəladə hallarda malların itməsi, əskik gəlməsi və xarab və ya zay olması barədə akt" tərtib olunur.

8. Mühəsibat uçotu xidməti

8.1. Təşkilatlarda rəhbər tərəfindən müvafiq struktur bölmə yaradılmaqla və ya müqavilə əsasında sahibkarlıq subyektləri cəlb edilməklə mühəsibat uçotu xidmətinin göstərilməsi təşkil edilir. Təşkilatların mühəsibatlıqları və ya mühəsibat uçotu xidmətinə həyata keçirən hüquqi və ya fiziki şəxs olan sahibkarlıq subyektləri Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada illik maliyyə hesabatlarını tərtib və təqdim etməlidir. Maliyyə hesabatlarının elementlərinin (aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin), təşkilatlararası hesablaşmaların, pul vəsaitlərinin və maddi qiymətlilərin, öhdəliklərin icrasının və digər maliyyə-təsərrüfat faktlarının uçotda düzgün əks olunması məsələləri mühəsibat uçotu xidməti tərəfindən daim diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır.

8.2. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən ləğv edilən təşkilatın ləğvi haqqında qərar qəbul olunarkən müəyyən edilmiş tarixə təşkilat üzrə ləğv komissiyası yekun maliyyə hesabatlarını və yekun birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını tərtib edir. Təşkilatın əmlakı ləğv komissiyasının müəyyən olunmuş qaydada təyin etdiyi qiymətlərlə uçota alınır. Ümitsiz borclar və zərərler yekun maliyyə hesabatlarına və yekun birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarına daxil edilmir. Ləğv olunan təşkilatın öhdəlikləri dəqiqləşdirilərək yekun "Maliyyə vəziyyəti haqqında" hesabatda əks etdirilir və "Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər"də ödəniş günündən başlayaraq öhdəliklərin yerinə yetirilməsi xronoloji ardıcılıqla bölgü üzrə göstərilir.

8.3. Təşkilatlarda təşkil edilmiş mühəsibatlıqlar və ya mühəsibat uçotu xidmətinə həyata keçirən hüquqi və ya fiziki şəxs olan sahibkarlıq subyektləri vəsaiti ilə aşağıdakı işlər (xidmətlər) həyata keçirilir:

8.3.1. malların tədarükü üçün müqavilələrin hazırlanması və işlərin yerinə yetirilməsi üçün xidmətlərin göstərilməsi;

8.3.2. müəyyən olunmuş qaydada təsərrüfat və digər ehtiyaclar üçün avans alınması və öz işçilərinə avans verilməsi;

8.3.3. smeta ilə nəzərdə tutulan xərclərin büdcə təxsisatı hesabına ödənilməsinin təmin edilməsi;

8.3.4. təşkilatın ehtiyacları üçün müəyyən olunmuş normalara müvafiq olaraq material, yeyinti məhsulları və digər maddi qiymətlilərin istifadəyə verilməsi və xərcə silinməsi;

8.3.5. təhtəhsab şəxslərin avans hesabatlarını, inventarizasiya sənədlərini, qüvvədə olan qaydalara müvafiq olaraq köhnəlmiş və yararsız hala düşmüş əsas vəsaitlərin və maddi qiymətlilərin silinməsi üzrə təsdiq olunmuş aktların hesabatda daxil edilməsi;

8.3.6. təşkilatın məqsədli təyinatla və büdcə-maliyyə intizamına uyğun, maddi qiymətlilərin və pul vəsaitlərinin qənaətlə istifadəsinin təmin etməklə smeta ilə nəzərdə tutulmuş tədbirlərin yerinə yetirilməsi üçün dövlət vəsaitlərinin xərclənməsi üzrə əməliyyatların aparılması;

8.3.7. təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinə aid olan digər məsələləri həll etmək üçün xidmət olunan təşkilatın zəruri olan xərcləri ilə bağlı ödənişlərin təmin edilməsi.

8.4. Baş mühəsib mühəsibat uçotunun aparılmasını, mühəsibat uçotuna əsasən maliyyə, vergi və digər hesabatların tərtib edilməsini, uçotun formalaşdırılmasını və mühəsibat uçotu sənədlərinin saxlanılmasını təmin edir.

8.5. Baş mühəsibin hüquqları aşağıdakılardan ibarətdir:

8.5.1. mühəsibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtibi zamanı bütün mühəsibat uçotu sənədlərini (bank sənədləri, kassa mədaxil və məxaric orderləri, ödəniş üçün kassaya təqdim edilən əmək haqqı üzrə ödəniş cədvəlləri və digər mühəsibat sənədləri) ikinci izmə etmək hüququna malikdir;

8.5.2. ayrı-ayrı təşkilatın tərkibinə daxil olan bölmələrdən mühəsibat uçotu və nəzarət üçün lazımi sənədləri vaxtında mühəsibatlığa təhvil verilməsini tələb etmək.

8.6. Baş mühəsibin və ya baş mühəsib olmadıqda xüsusi sərəncamla imza etmək səlahiyyəti verilmiş mühəsibatlıq işçisinin imzası olmayan sənədlər etibarsız hesab edilir və icra üçün qəbul edilmir.

8.7. Baş mühəsib aşağıdakı vəzifələri həyata keçirir:

8.7.1. mühəsibat uçotunun aparılmasına və maliyyə hesabatlarının müəyyən edilmiş müddətlərdə tərtib və təqdim edilməsinə rəhbərlik edir və öz sistemində daxil olan qurumların (idarelərin, şöbələrin) mühəsibat uçotu xidmətinin icrasını təmin edir;

8.7.2. hər bir işçinin öz vəzifələrini bilməsi üçün mühəsibatlığın işçilərinin xidməti vəzifələrini müəyyən edir;

8.7.3. mühəsibatlıqda işçilər arasında xidməti vəzifələrin bölgüsü zamanı işin həcmindən və funksional əlamətlərindən asılı olaraq müvafiq işçi qruplarının yaradılmasını təşkil edir. Bu qruplar təşkilatın mühəsibat uçotunun əməliyyatları üzrə bütün ilkin sənədləşmələrin tərtibini, maddi məsul şəxslərdə olan maddi qiymətlilərin uçotunun aparılmasını və vəzifələrin bölgüsü zamanı nəzərdə tutulmuş digər işlərin yerinə yetirilməsini təmin edir;

8.7.4. maddi qiymətlilər və pul vəsaitləri, həmçinin debitor və kreditorlarla hesablaşmaların qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq inventarizasiya olunmasını təmin edir;

8.7.5. sənədlərlə işləyən dövrdə onların qorunub saxlanılmasını və vaxtında arxivə verilməsini təmin edilməsinə;

8.7.6. kassa kitabının düzgün tərtib edilməsinə və kassa əməliyyatlarının aparılmasına nəzarət edir.

8.8. Təşkilatlar İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq maliyyə hesabatlarının tərtib olunması üçün mühəsibat uçotunun aparılması zamanı bu Qaydalarla müəyyən edilmiş Hesablar Planından istifadə etməlidir.

9. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq müəyyən edilmiş mühəsibat uçotunun Hesablar Planının konseptual əsasları

9.1. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tələblərinə cavab verən mühəsibat uçotunun Hesablar Planı bu Standartlara əsaslanan ehtimallar (prinsiplər), maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətləri və maliyyə hesabatları elementlərinin qiymətləndirmə metodlarına uyğun olaraq hazırlanmış və təsdiq edilmişdir. Hesablar Planı təşkilat tərəfindən təqdim edilən "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"da digər müvafiq maliyyə hesabatlarından fərqli olaraq informasiyanı daha dolğun təcəssüm edir. Hesablar Planı maliyyə hesabatı elementlərinin qruplaşdırılması və dəyər ifadəsində cari vəziyyətinin əks etdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Hesablar Planı üzrə hesablar azalan likvidlik dərəcəsi qaydasında düzülmüşdür. Hesablar Planında mühəsibat uçotunun hesablarının nömrəsi, o cümlədən sintetik hesabların nömrəsi 3 rəqəmdən, subhesabların nömrəsi 4 və ya 5 rəqəmdən ibarət olmaqla müəyyən edilmişdir. Nömrənin birinci rəqəmi aid olduğu bölməni, ikinci rəqəm aid olduğu maddəni, üçüncü rəqəm aid olduğu sintetik hesablar qrupunu, dördüncü və beşinci rəqəm isə sintetik hesabın müvafiq subhesablar qrupunu göstərir. Hesablar Planında təhlilin, nəzarətin aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtib olunması tələblərindən asılı olaraq müəyyən olunmuş subhesablardan istifadə edilməlidir. Təşkilatın təsdiq olunmuş uçot siyasətinə uyğun olaraq həmin subhesablardan bəzilərinin məzmunu dəqiqləşdirilə, bəzi subhesablar çıxarıla, birləşdirilə, eləcə də əlavə subhesablar daxil edilə bilər.

9.2. "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"-ın müvafiq maddələrində təşkilat tərəfindən hesabat dövrünün sonuna sintetik hesabların yekunlaşdırılmış qalıqları əks etdirilir.

9.3. Təşkilatın fəaliyyəti ilə bağlı baş vermiş maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları vahid Hesablar Planı (sintetik hesabları, subhesabları) vəsaitilə müvafiq maliyyə hesabatlarında əks etdirilir. Sintetik hesablar maliyyə hesabatlarının elementlərinin (aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın, habelə gəlir və xərclərin) müəyyən edilmiş növlər və əlamətlər üzrə ümumiləşdirilmiş informasiyasının qruplaşdırılmasını təmin edir. Sintetik hesabın bir hissəsini təşkil edən subhesab isə özündə qruplaşdırılmış analitik uçot məlumatlarını əks etdirməklə, göstərilən sintetik hesabda maliyyə hesabatlarının elementləri barədə ümumiləşdirilmiş informasiyanı açıqlayır.

9.4. Bu Qaydalarla müəyyən edilən Hesablar Planı təşkilatların iş xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. Hesablar Planı aşağıdakı bölmələrdən ibarətdir:

9.4.1. Bölmə 1. "Qısamüddətli aktivlər"

9.4.2. Bölmə 2. "Uzunmüddətli aktivlər"

9.4.3. Bölmə 3. "Qısamüddətli öhdəliklər"

9.4.4. Bölmə 4. "Uzunmüddətli öhdəliklər"

9.4.5. Bölmə 5. "Xalis aktivlər(Kapital)"

9.4.6. Bölmə 6. "Gəlirlər"

9.4.7. Bölmə 7. "Xərclər"

9.4.8. Bölmə 8. "Mənfəət (zərər)";

9.4.9. Bölmə 9. "Mənfəət vergisi".

Maliyyə Hesabatının bölməsi/ bvbvvs-i	Hesabın №-si	Təvsiyə olunan subhesab №-si	Adı
1			Qısamüddətli aktivlər
10			Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri
	101		Kassada olan pul vəsaitləri
	102		Yolda olan pul köçürmələri (pul vəsaitləri)
	103		Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri
		103-1	Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərinin ödənilməsi üçün cari hesab üzrə pul vəsaitləri
		103-2	Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən mərkəzləşdirilmiş xərclərin ödənilməsi üçün cari hesab üzrə pul vəsaitləri
		103-3	Başqa (sair) büdcələr hesabına xərclərin ödənilməsi üçün cari hesab üzrə pul vəsaitləri
		103-4	Tapşırıqlar üzrə məbləğlər
		103-5	Xüsusi vəsaitlər
		103-6	Vergilər, rüsumlar və cərimələr
		103-7	Büdcədən kənar fondlar
		103-8	Xarici valyutada olan pul vəsaitləri
		103-9	Dövlət büdcəsinin yerli xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri
		103-10	Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən yerli xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri
		103-11	Akkreditiv hesablaşmalar üçün cari hesab üzrə pul vəsaitləri
	104		Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları
	105		Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri
		105-1	Pul sənədləri
		105-2	Limitləşdirilmiş çek kitabçaları
		105-3	Maliyyə qoyuluşları və başqaları.
	106		Elektron pul
11			Qısamüddətli debitor borcları
	111		Qısamüddətli debitor borcları
		111-1	Malların satışı üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-2	Xidmətlərin göstərilməsi üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-3	Tikinti müqaviləsi üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-4	Royalti gəliri üzrə qısamüddətli debitor borclar
		111-5	Maliyyə icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-6	Əməliyyat icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-7	Sair gəlirlər üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-8	İşçi heyəti üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-9	Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları
		111-10	Digər qısamüddətli debitor borcları
		111-11	Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər
12			Ehtiyatlar
	121		Material ehtiyatları
		121-1	Xammal
		121-2	Materiallar
		121-3	Qablaşdırma materialları
	122		İstehsalat məsrəfləri
		122-1	İstifadə olunmuş xammal
		122-2	İstifadə olunmuş materiallar

		122-3	Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər məsrəflər
		122-4	Aktivlərin amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri
		122-9	Sair məsrəflər
	123		Tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işləri
	124		Hazır məhsul
	125		Əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan aktivlər
		125-1	Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan aktivlər
		125-1-1	Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan uzunmüddətli aktivlər
		125-1-2	Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan qısamüddətli aktivlər
		125-2	Silinməsi məqsədilə saxlanılan uzunmüddətli aktivlər
	126		Digər ehtiyatlar
	127		Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
13			Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri
	131		Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar
	132		Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar
	133		Verilmiş qısamüddətli borclar
	134		Digər qısamüddətli investisiyalar
	135		Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
14			Sair qısamüddətli aktivlər
	142		Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (qısamüddətli)
	143		Verilmiş qısamüddətli avanslar
	144		Təhtəhesab məbləğlər
	145		Digər qısamüddətli aktivlər
2			Uzunmüddətli aktivlər
20			Uzunmüddətli debitor borcları
	201		Uzunmüddətli debitor borcları
		201-1	Malların satışı üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-2	Xidmətlərin göstərilməsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-3	Tikinti müqaviləsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-4	Royalti gəliri üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-5	Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-6	Əməliyyat icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-7	Sair gəlirlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-8	İşçi heyəti üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-9	Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları
		201-10	Digər uzunmüddətli debitor borcları
		201-11	Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər
21			İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar
	211		Asılı müəssisələrə investisiyalar
	212		Birgə müəssisələrə investisiyalar
22			Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri
	221		Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar
	222		Verilmiş uzunmüddətli borclar

	223		Digər uzunmüddətli investisiyalar
	224		Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
23			Torpaq, tikili və avadanlıqlar
	231		Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri
		231-1	Torpağın dəyəri
		231-2	Tikili və avadanlıqların dəyəri
		231-3	Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri
		231-4	Sair torpaq, tikili və avadanlıqlarının dəyəri
		231-5	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar
	232		Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-1	Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		232-1-2	Tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		232-1-3	Nəqliyyat vasitələri üzrə yığılmış amortizasiya
		232-1-4	Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		232-1-5	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		232-2	Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-2-2	Tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-2-3	Nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-2-4	Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-2-5	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
	233		Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər
24			Bioloji aktivlər
	241		Bioloji aktivlərin dəyəri
		241-1	Bitkilərin dəyəri
		241-2	Heyvanların dəyəri
		241-3	Bioloji aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər
	242		Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		242-1	Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		242-1-1	Bitkilər üzrə yığılmış amortizasiya
		242-1-2	Heyvanlar üzrə yığılmış amortizasiya
		242-2	Bioloji aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		242-2-1	Bitkilər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		242-2-2	Heyvanlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
25			İnvestisiya mülkiyyəti
	251		İnvestisiya mülkiyyəti
		251-1	İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri
		251-2	İstifadə hüquqlu investisiya mülkiyyəti
	252		İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		252-1	İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya
		252-2	İnvestisiya mülkiyyəti üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri

	253		İnvestisiya mülkiyyəti üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər
26			Qeyri-maddi aktivlər
	261		Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri
		261-1	Təcrübə-konstruktor işlərinin dəyəri
		261-2	Proqram təminatının dəyəri
		261-3	Patentlərin dəyəri
		261-4	Müəllif hüquqlarının dəyəri
		261-5	Lisensiyaların dəyəri
		261-6	Ticarət markalarının dəyəri
		261-7	Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri
		261-8	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər
	262		Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-1	Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-1	Təcrübə-konstruktor işləri üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-2	Proqram təminatı üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-3	Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-4	Müəllif hüquqları üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-5	Lisensiyalar üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-6	Ticarət markaları üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-7	Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		262-1-8	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		262-2	Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-1	Təcrübə-konstruktor işləri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-2	Proqram təminatı üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-3	Patentlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-4	Müəllif hüquqları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-5	Lisensiyalar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-6	Ticarət markaları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-7	Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		262-2-8	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
	263		Qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər
27			Sair uzunmüddətli qeyri – maliyyə aktivləri
	271		Sair uzunmüddətli qeyri – maliyyə aktivləri
28			Təxirə salınmış vergi aktivləri
	281		Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri
	282		Digər təxirə salınmış vergi aktivləri
29			Sair uzunmüddətli aktivlər
	291		Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (uzunmüddətli)
	292		Verilmiş uzunmüddətli avanslar
	293		Digər uzunmüddətli aktivlər
	294		Sair uzunmüddətli aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
3			Qısamüddətli öhdəliklər
30			Qısamüddətli kreditör borcları

	301		Malsatan və podratçılara qısamüddətli kreditör borcları
	302		Törəmə (asılı) müəssisələrə qısamüddətli kreditör borcları
	303		Əsas müəssisələrə qısamüddətli kreditör borcları
	304		Alınmış xidmətlərə görə qısamüddətli kreditör borcları
	305		Tikinti müqavilələri ilə bağlı qısamüddətli kreditör borcları
	306		Faizlər ilə bağlı qısamüddətli kreditör borcları
	307		Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar
	308		Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
		308-1	Vergi öhdəlikləri
		308-2	Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər
		308-3	Digər məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
	309		Digər qısamüddətli kreditör borcları
31			Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	311		Qısamüddətli bank kreditləri
		311-1	Bank overdraftı
	312		İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri
	313		Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar
	314		Qısamüddətli borclar
	315		Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)
	316		Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	317		İcarə ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər
		317-1	Maliyyə icarəsi ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər
		317-2	Əməliyyat icarəsi ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər
	318		Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
32			Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
	321		İşdən azadolma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər
	322		Qısamüddətli hüquqi öhdəliklər
	323		Qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri
	324		Digər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
33			Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər
	331		Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər
	332		Maddi təminat üzrə qısamüddətli öhdəliklər
	333		İstehlak malları üzrə qısamüddətli öhdəliklər
	334		Digər sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər
34			Sair qısamüddətli öhdəliklər
	341		Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri
	342		Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
	343		Alınmış qısamüddətli avanslar
	344		Qısamüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar
	345		Digər qısamüddətli öhdəliklər
4			Uzunmüddətli öhdəliklər
40			Uzunmüddətli kreditör borclar

	401		Malsatan və podratçılara uzunmüddətli kreditör borcları
	402		Törəmə (asılı) müəssisələrə uzunmüddətli kreditör borcların
	403		Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli kreditör borcların
	404		Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcların
	405		Digər uzunmüddətli kreditör borcların
41			Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	411		Uzunmüddətli bank kreditləri
	412		İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri
	413		Uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar
	414		Uzunmüddətli borclar
	415		Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (uzunmüddətli)
	416		İcarə üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
		416-1	Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
		416-2	Əməliyyat icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
	417		Törəmə (asılı) müəssisələrə uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	418		Digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
42			Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
	421		İşdən azad olma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər
	422		Uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri
	423		Uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər
	424		Digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
43			Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
	431		Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
	432		Maddi təminat üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
	433		İstehlak malları üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
	434		Digər sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
44			Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
	441		Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
	441		Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
	442		Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
45			Sair uzunmüddətli öhdəliklər
	451		Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri
	452		Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
	453		Alınmış uzunmüddətli avanslar
	454		Uzunmüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar
	455		Digər uzunmüddətli öhdəliklər
5			Xalis Aktivlər/Kapital
50			Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı
	501		Nizamnamə (nominal) kapitalı
	502		Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi
51			Emissiya gəliri
	511		Emissiya gəliri
52			Geri alınmış kapital (səhmlər)
	521		Geri alınmış kapital (səhmlər)

53			Kapital ehtiyatları
	531		Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat
	532		Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları
	533		Qanunvericiliyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları
	534		Nizamnaməyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları
	535		Digər ehtiyat fondları
54			Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
	541		Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət /zərər
	542		Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət /zərər üzrə düzəlişlər
	543		Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
6			Gəlirlər
60			Vergilər və məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri
	601		Vergilər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri
	602		Məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri
61			Kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər
	611		Satış
		611-1	Mallların satışı
		611-2	Xidmətlərin göstərilməsi üzrə gəlir
		611-3	Tikinti müqavilələri üzrə gəlir
		611-5	İcarə üzrə gəlir
		611-6	Sair satış
	612		Satılmış malların qaytarılması
	613		Verilmiş güzəştlər
62			Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər
	621		Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər
	622		Digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər
	623		Kapital ayırmaları kimi qeyd olunmamış köçürmələr üzrə gəlirlər
	624		Digər təşkilatlardan köçürmələr üzrə gəlirlər
	625		Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından digər gəlirlər
63			Sair gəlirlər
	631		Sair əməliyyat gəlirləri
		631-1	Torpaq, tikili, avadanlığın və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər
		631-2	Yenidən qiymətləndirilmə üzrə gəlirlər
		631-3	Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər və xidmətlər
		631-3-1	Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər
		631-3-2	Əvəzsiz olaraq alınmış xidmətlər
		631-4	Cərimələr və digər oxşar ödənişlər
		631-5	Keçmiş illər üzrə gəlirlər
		631-6	Ümidsiz borcların bərpası
		631-7	Silinmiş ehtiyatların bərpası
		631-8	Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər
		631-9	Digər əməliyyat gəlirləri
	632		Fəaliyyətin dayandırılmasından qazanclar
	633		Maliyyə gəlirləri
		633-1	Faiz gəliri
		633-2	Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri
		633-3	Dividend üzrə gəlir
		633-4	Digər maliyyə gəlirləri

7			Xərclər
71			Kommersiya gəlirləri üzrə xərclər
	711		İstehsal olunmuş məhsulların (məmulatların) dəyəri
	712		Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri
	713		Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri
72			Maliyyə xərcləri
	721		Faiz xərcləri
	722		İşçilər üçün bank kreditləri üzrə faiz xərcləri
	725		Digər maliyyə xərcləri
73			Qeyri-kommersiya gəlirləri üzrə xərclər
	731		İstehsal olunmuş məhsulların dəyəri
	732		Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri
	733		Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri
		733-1	İstifadə edilmiş xammal
		733-2	İstifadə edilmiş materiallar
		733-3	Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclər
		733-4	Əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlər
		733-5	Aktivlərin amortizasiyası xərcləri və qiymətdəndüşmə zərərləri
		733-6	Maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri üzrə xərclər
		733-9	Sair xərclər
74			Sair mənbələr hesabına xərclər
	741		İstehsal olunmuş məhsulun dəyəri
	742		Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri
	743		Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri
	744		Digər xərclər
8			Mənfəət (zərər)
80			Ümumi mənfəət (zərər)
	801		Ümumi mənfəət (zərər)
81			Asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) pay
	811		Asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) pay
9			Mənfəət vergisi
90			Mənfəət vergisi
901			Cari mənfəət vergisi üzrə xərclər
902			Təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər

10. Qısamüddətli aktivlər

10.1. "Qısamüddətli aktivlər" bölməsində təşkilat tərəfindən nəzarət edilən və gələcəkdə səmərənin əldə edilməsi gözlənilən, növbəti hesabat dövrü və ya təşkilatın adi əməliyyat dövrü ərzində pul vəsaitlərinə çevrilməsi gözlənilən aktivlər uçota alınır. Qısamüddətli aktivlər aşağıdakı maddələrə bölünür:

- 10.1.1. 10 – "Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri";
- 10.1.2. 11 – "Qısamüddətli debitor borcları";
- 10.1.3. 12 – "Ehtiyatlar";
- 10.1.4. 13 – "Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri";
- 10.1.5. 14 – "Sair qısamüddətli aktivlər".

10.2. Bu bölmədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı iş və xidmətlərin icrasının təmin edilməsi üçün pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin, o cümlədən, kassada, bankda olan hesablarda, tələblərə əsasən verilən digər bank hesablarında olan pul vəsaitlərinin, habelə yolda olan pul vəsaitlərinin və digər pul ekvivalentlərinin hərəkəti uçota alınır. Həmçinin, bu bölmə təşkilatın yerinə yetirdiyi iş və göstərdiyi xidmətlə bağlı ehtiyatların, o cümlədən, material ehtiyatlarının, istifadə olunmuş məsrəflərin, tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işlərinin, hazır məhsulun, başqa ehtiyatların hərəkəti uçota alınır.

11. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin uçotu

11.1. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin uçotu Hesablar Planının 10-cu maddəsində əks etdirilir. Bu maddə aşağıdakı sintetik hesablardan ibarətdir:

- 11.1.1. 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri";
- 11.1.2. 102 Mli "Yolda olan pul köçürmələri (pul vəsaitləri)";
- 11.1.3. 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri";
- 11.1.4. 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları";
- 11.1.5. 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri";
- 11.1.6. 106 Mli "Elektron pul".

11.2. 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri" hesabında təşkilatın kassalarında milli və xarici valyutada olan pul vəsaitlərinin mövcudluğu və hərəkəti uçota alınır.

11.3. Pul vəsaitləri kassaya daxil olduqda 101 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103, 111, 143, 144, 201, 292, 314, 343, 344, 453, 454 hesabların müvafiq subhesablarının krediti, ödənildikdə isə 103, 104, 143, 144, 292, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 341, 343, 344, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 453, 454, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə əks etdirilir.

11.4. Nağd pul vəsaitlərinin alınması üçün çek kassirin və ya onu əvəz edən şəxsin adına yazılır.

11.5. Bir neçə bölməsi olan təşkilatlarda əmək haqqının, müvəqqəti iş qabiliyyətini itirdiyinə görə müavinətlərin, təqaüdlərin, pensiyaların və başqa ödənişlərin verilməsi təşkilatın rəhbərinin yazılı sərəncamına əsasən kassirdən başqa müəyyən şəxslərə (baş

mühasib istisna olmaqla) də həvalə edilə bilər. Bu zaman həmin şəxslərlə tam maddi məsuliyyət barədə yazılı müqavilə bağlanılmalıdır. Kassir tərəfindən maddi-məsul şəxslərə verilən nağd pul vəsaitlərinin uçotu müvafiq çoxqrafalı kitabda aparılır.

11.6. Xidmət göstərilən təşkilatlar uzaqda yerləşdiyi vaxtdan ödəniş cədvəlləri məsul şəxslər tərəfindən mühasibatlığa 3 gün müddətində qaytarılmalı bilmədiyi hallarda əmək haqqının ödənişi təəhlhesab şəxslər tərəfindən həyata keçirilməlidir. Belə hallarda əmək haqqı ödənişləri üçün zəruri olan məbləğ kassadan kassa məxaric orderi üzrə təəhlhesab şəxsə verilir və 144 №li hesabın müvafiq subhesablarının debetində əks etdirilir.

11.7. Kassir tərəfindən kassa kitabında pul vəsaitlərinin mədaxili və ya məxarici haqqında yazılışlar hər bir kassa orderi və ya onu əvəz edən sənəd üzrə əməliyyat baş verdikdən sonra dərhal həyata keçirilməlidir.

11.8. Hər iş gününün sonunda kassir gün ərzində əməliyyatların yekununu hesablaraq, növbəti iş gününün əvvəlinə kassada olan pul vəsaitlərinin qalığını çıxarır, mədaxil və məxaric sənədləri ilə birlikdə kassa hesabının surətini (gün ərzində kassa kitabında yazılışların surətini) kassa kitabına imza etdirməklə mühasibatlığa təqdim edir.

11.9. Təşkilatlarda kassa əməliyyatlarının analitik uçotu kassa mədaxil orderlərində, kassa məxaric orderlərində və kassa kitabında aparılır.

11.10. Təşkilatlarda kassa əməliyyatları Azərbaycan Respublikası Məliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının [16 iyul 2013-cü il tarixli Q-16 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlarda kassa əməliyyatlarının aparılması qaydaları"na uyğun olaraq aparılır.

11.11. 102 №li "Yolda olan pul köçürmələri (pul vəsaitləri)" hesabında yolda olan pul vəsaitləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatların hərəkəti uçota alınır.

11.12. Bu hesabda baş təxsisat sərəncamçılarının köçürdüyü, lakin hələ təşkilatlara çatmamış pul vəsaitlərinin hərəkəti əks etdirilir. Bu zaman 102 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 201, 343, 344, 453, 454 №li hesabların müvafiq subhesabının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.13. Təşkilatın hesabına yolda olan pul köçürmələri üzrə daxil olan məbləğlər 103 №li hesabın müvafiq subhesabların debeti və 102 №li hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

11.14. 103 №li "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri" hesabında təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatları ilə bağlı əldə olunmuş pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.15. Hesabat dövrünün sonuna 103 №li hesab üzrə qalığ xəzinədarlıq orqanlarının hesablarındakı təxsisat qalıqlarına uyğun gəlməlidir.

11.16. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

11.16.1. 103-1 №li "Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri";

11.16.2. 103-2 №li "Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən mərkəzləşdirilmiş xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri";

11.16.3. 103-3 №li "Başqa (sair) büdcələr hesabına xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri".

11.16.4. 103-4 №li "Tapşırıqlar üzrə məbləğlər";

11.16.5. 103-5 №li "Xüsusi vəsaitlər";

11.16.6. 103-6 №li "Vergilər, rüsumlar və cərimələr";

11.16.7. 103-7 №li "Büdcədənkanar fondlar";

11.16.8. 103-8 №li "Xarici valyutada olan pul vəsaitləri";

11.16.9. 103-9 №li "Dövlət büdcəsinin yerli xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri";

11.16.10. 103-10 №li "Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən yerli xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri".

11.17. 103-1 №li "Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" subhesabında dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərdən maliyyələşən təşkilatlarının pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.18. Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərdən maliyyələşən təşkilat tərəfindən baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər 103-1 №li subhesabın debeti və 344, 454 №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

11.19. Baş təxsisatçılar tərəfindən maliyyələşmələr geri çağırıldıqda həmin məbləğlər 344, 454 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-1 №li subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.20. "Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" hesabından ödənişlər həyata keçirildikdə 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 435 №li hesabların müvafiq subhesabların debeti və 103-1 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.21. Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən maliyyələşən təşkilat tərəfindən baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlir kimi tanınan məbləğə 344, 454 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 621 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.22. 103-2 №li "Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən mərkəzləşdirilmiş xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" subhesabında dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərdən maliyyələşən kapital qoyuluşlarının və digər tədbirlərin (əgər kapital qoyuluşlarının uçotu xərc smetasının yerinə yetirilməsi üzrə vahid balansda həyata keçirilsə) maliyyələşdirilməsi məqsədilə büdcə vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.23. Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən maliyyələşən təşkilatı tərəfindən kapital qoyuluşları və digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər 103-2 №li subhesabın debeti və 344 №li hesabın müvafiq subhesabının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.24. Baş təxsisatçılar tərəfindən maliyyələşmələr geri çağırıldıqda həmin məbləğlər 344 №li hesabın müvafiq subhesabının debeti və 103-2 №li subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.25. Kapital qoyuluşlarının və digər tədbirlər üzrə məsrəflərin ödənilməsi 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 №li hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 103-2 №li subhesabın kreditində uçota alınır.

11.26. Dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən maliyyələşən təşkilat tərəfindən kapital qoyuluşları və digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlir kimi tanınan məbləğə 344, 454 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 621 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.27. 103-3 №li "Başqa (sair) büdcələrin hesabına xərclərin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" subhesabında təşkilatın digər büdcələrdən alınmış vəsaitlərin, kapital ayırımları kimi qeyd olunmamış köçürmələrin, habelə digər təşkilatlardan köçürmələrin hərəkəti uçota alınır.

11.28. Təşkilat tərəfindən başqa (sair) büdcələrin hesabına vəsaitin alınması rəsmiləşdirildikdə 111-2 №li subhesabın debeti və 622, 623, 624, 625 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.29. Başqa (sair) büdcələrin hesabına alınmış vəsaitlər 103-3 №li subhesabın debeti və 111-2, 111-10 №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

11.30. Başqa (sair) büdcələrin hesabına aparılmış əməliyyatlar üzrə mühasibat yazılışları müvafiq hesabların 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 445 №li hesabların müvafiq subhesablarının debetində 103-3 №li subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.31. 103-4 №li "Tapşırıqlar üzrə məbləğ" subhesabında təşkilatın digər təşkilatlardan tapşırıqların yerinə yetirilməsi (təhsil müəssisələrində təhsilini bitirdikdən sonra iş yerinə təyinat almış gənc mütəxəssislərlə hesablaşmalar, təşkilatların təhsil müəssisələrinə göndərdiyi tələbə və şagirdlərin təqaüdüünün ödənilməsi, qiyabi təhsil alan tələbələrə metodiki ədəbiyyat və dərs ləvazimatlarının alınması, habelə işçilərə müvafiq və birdəfəlik yardım verilməsi) üçün alınmış vəsaitləri uçota alınır. Bu subhesabda həmçinin aşağıdakı daxilolmalar uçota alınır:

11.31.1. qara və əlvan dəmir qırıntısı toplanması, digər növ təkrar emaldan olan xammalın və yeyinti tullantısının toplanmasına görə təşkilatların hesablarına daxil olan vəsaitlər;

11.31.2. Azərbaycan Respublikası Məliyyə Nazirliyinin ayrı-ayrı göstərişləri ilə nəzərdə tutulmuş digər daxilolmalar.

11.32. Tapşırıqlar üzrə məbləğlər müəyyən edildikdə, tapşırığın mahiyyətindən asılı olaraq aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

11.32.1. tapşırıq əsasında əldə edilmiş məbləğə görə təşkilat tapşırıq verən təşkilata heç bir mal (iş və xidmət) vermədiyi halda (yəni tapşırıq əsasında digər şəxslərə mal (iş və xidmət) verdiyi halda), həmin məbləğləri 103-4 №li subhesabların debetində və 111-7 və ya 111-10 №li subhesabların kreditində əks etdirir. Eyni zamanda 111-7 və ya 111-10 №li subhesabların debeti və 625 №li hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.32.2. tapşırıq əsasında əldə edilmiş məbləğə görə təşkilat tapşırıq verən təşkilata mal (iş və xidmət) verdiyi halda, həmin məbləğləri 111-1 və ya 111-2 №li subhesabların debeti və 611-1 və ya 611-2 №li subhesabların kreditində əks etdirilir.

11.33. Təşkilatın mal, iş və xidmətin satışına görə (qara və əlvan metal qırıntısının toplanması, digər növ təkrar emala yararlı olan xammalın toplanması və təhvil verilməsi, həmçinin digər mal, iş və xidmətlərinin satışı üzrə daxil olan məbləğlər) əldə etdiyi vəsaitlər 103-4 №li subhesabın debeti və 111-1, 111-2 №li subhesabların kreditində əks etdirilir.

11.34. Tapşırıqlar üzrə istifadə olunmamış məbləğlər ilin sonunda dövlət büdcəsinə silindikdə 308-3 №li subhesabın debetində və 103-4 №li subhesabın kreditində uçota alınır. Eyni zamanda, həmin məbləğlər 741, 742, 743 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 308-3 №li subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.35. Kreditor borclarının və öhdəliklərin ödənilməsi ilə bağlı məbləğlərə 101, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-4 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.36. 103-5 №li "Xüsusi vəsaitlər" subhesabında xüsusi vəsaitlər smetasının yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar əməliyyatlar üzrə

(tikinti işlərinin aparılmasından, əməliyyat icarəsindən, malların satışından, habelə qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq olaraq görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlərdən əldə edilmiş) pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.37. Təşkilatın xüsusi vəsaiti müəyyən edildikdə mühasibat yazılışları aşağıdakı kimi verilir:

11.37.1. malların satışına görə 111-1 Mli subhesabın debeti və 611-1 Mli subhesabın krediti;

11.37.2. xidmətlərin göstərilməsinə görə 111-2 Mli subhesabın debeti və 611-2 Mli subhesabın krediti;

11.37.3. tikinti işlərinin aparılmasına görə 111-3 Mli subhesabın debeti və 611-3 Mli subhesabın krediti;

11.37.4. əməliyyat icarəsinə görə 111-6 Mli subhesabın debeti və 611-5 Mli subhesabın krediti;

11.37.5. təşkilatın adı kommersiya əməliyyatlarına aid olunan sair işlərin görülməsinə görə 111-10 Mli subhesabın debeti və 611-6 Mli subhesabın krediti;

11.37.6. digər xidmətlərin göstərilməsinə görə 111-2 Mli subhesabın debeti və 611-2 Mli subhesabın krediti.

11.38. Xüsusi vəsaitlər üzrə daxil olmuş məbləğlər 103-5 Mli subhesabın debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə əks etdirilir. Xüsusi vəsaitlər üzrə kreditor borcları və öhdəliklər ödənildikdə 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.39. Xüsusi vəsaitlər üzrə istifadə olunmamış məbləğlər ilin sonunda dövlət büdcəsinə silindikdə 308-3 Mli subhesabın debetində və 103-5 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Eyni zamanda, həmin məbləğlər 743 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308-3 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.40. 103-6 Mli "Vergilər, rüsumlar və cərimələr" subhesabında ödənilmiş vergilərin, rüsumların, alınmış və ödənilmiş dəbbə pullarının (cərimə, penya) və digər maliyyə sanksiyalarının hərəkəti uçota alınır. Vergilərin, rüsumların, alınmış və ödənilmiş dəbbə pullarının (cərimə, penya) və digər maliyyə sanksiyaları ilə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

11.40.1. təşkilatın hesabına digər təşkilatlar tərəfindən ödənilmiş vergilər, rüsumlar, cərimələr, dəbbə pulları (cərimə, penya) və digər maliyyə sanksiyaları 103-6 "Vergilər, rüsumlar və cərimələr" subhesabının debeti və 111, 343, 601, 602, 631-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

11.40.2. vergilərin, rüsumların, alınmış və ödənilmiş dəbbə pullarının (cərimə, penya) və digər maliyyə sanksiyaları üzrə yığılmış vəsaitlər istifadə edildikdə 103-1, 103-2, 103-3, 103-4, 103-5, 103-7, 103-8, 103-9, 103-10 Mli subhesabların debeti və 103-6 Mli subhesabların krediti üzrə.

11.41. 103-7 Mli "Büdcədənəkar fondlar" subhesabında təşkilatlara qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada verilmiş təşkilatın adı qeyri-kommersiya əməliyyatına aid olunmaqla sair gəlirlər kimi uçota alınan büdcədənəkar fondlarının hərəkəti əks etdirilir.

11.42. Təşkilatın hesabına köçürülmüş büdcədənəkar fondlar üzrə məbləğlər 103-7 Mli subhesabın debeti və 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

11.43. Büdcədənəkar fondlar üzrə istifadə edilməmiş məbləğlər geri qaytarıldıqda 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 103-7 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.44. Büdcədənəkar fondlar üzrə kreditor borclarının və öhdəliklərin ödənilməsi ilə bağlı əməliyyat üzrə mühasibat yazılışları 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq hesablarının debetində və 103-7 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.45. Büdcədənəkar fondlar üzrə gəlirlər tanındıqda 344, 454 Mli hesabın müvafiq hesablarının debeti və 622, 625 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.46. Büdcədənəkar fondlar üzrə tanınmış gəlirə görə 622, 625 Mli hesabların müvafiq hesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

11.47. 103-8 Mli "Xarici valyutada olan pul vəsaitləri" subhesabında təşkilatın valyuta hesablarında olan xarici valyuta vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.48. Təşkilatın xarici valyutada həyata keçirilən əməliyyatları üzrə hesablanmış gəlirləri 111, 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 611, 621, 622, 623, 624, 625, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə əks etdirilir.

11.49. Kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatları ilə bağlı təşkilatın hesabına xarici valyutalar daxil olduqda 103-8 Mli subhesabın debeti və 111, 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.50. Təşkilat tərəfindən alınmış xarici valyutalar konvertasiya olunaraq milli valyutaya keçirildikdə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103-8 Mli subhesabın kreditində uçota alınır.

11.51. Təşkilatın milli valyutası konvertasiya olunaraq xarici valyutaya keçirildikdə 103-8 Mli subhesabın debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

11.52. Banklardan nağd şəkildə alınmış xarici valyuta məbləğləri 101 Mli hesabın müvafiq hesablarının debetində 103-8 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Nağd şəkildə xarici valyutanın mədaxili və məxaricinin uçotu ayrıca tərtib olunmuş kassa kitabında aparılır. 103-8 Mli subhesab üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinin uçotu müvafiq xarici valyutada pul vəsaitlərinin saxlanması üçün kredit təşkilatlarında açılan hər bir hesab üzrə manatla aparılır.

11.53. Xarici valyuta hesabındakı qalıq üzrə müsbət məzənnə fərqlərinin məbləği 103-8 Mli subhesabın debeti və 631-8 Mli subhesabların krediti üzrə əks etdirilir, mənfi məzənnə fərqlərinin məbləği isə 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103-8 Mli subhesabın krediti üzrə əks etdirilir.

11.54. Eyni zamanda bu məzənnə fərqləri üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

11.54.1. müsbət məzənnə fərqləri müəyyən edildiyi hallarda 631-8 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesabının krediti üzrə;

11.54.2. mənfi məzənnə fərqləri müəyyən olunduğu hallarda 801 Mli hesabın müvafiq subhesabının debeti 744 Mli hesabın müvafiq hesablarının krediti üzrə.

11.55. 103-9 Mli "Dövlət büdcəsinin yerli xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" subhesabında dövlət büdcəsinin yerli xərclərdən maliyyələşən təşkilatların pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.56. Dövlət büdcəsinin yerli xərclərdən maliyyələşən təşkilatı tərəfindən dövlət büdcəsindən vəsaitin alınması üçün baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər 103-9 Mli subhesabın debeti və 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

11.57. Baş təxsisatçılar tərəfindən maliyyələşmələr geri çağırıldıqda həmin məbləğlər 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-9 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.58. "Dövlət büdcəsinin yerli xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" hesabından ödənişlər həyata keçirildikdə 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-9 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.59. Dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən maliyyələşən təşkilat tərəfindən baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər üzrə gəlir kimi tanınan məbləğə 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.60. Dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən maliyyələşmə üzrə tanınmış gəlirə görə 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.61. Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər üzrə gəlirin xərclərdən artıq olan hissəsi təşkilatın müvafiq fond hesablarında əks etdirilir. Bu zaman 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 533, 535, 541 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.62. 103-10 Mli "Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsindən yerli xərclərinin ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" subhesabında dövlət büdcəsinin yerli xərclərdən maliyyələşən kapital qoyuluşlarının və digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə büdcə vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.63. Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən maliyyələşən təşkilat tərəfindən kapital qoyuluşları və digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər 103-10 Mli subhesabın debeti və 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

11.64. Baş təxsisatçılar tərəfindən maliyyələşmələr geri çağırıldıqda həmin məbləğlər 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-10 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.65. "Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən ödənilməsi üçün pul vəsaitləri" hesabından ödənişlər həyata keçirildikdə 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-10 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.66. Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən maliyyələşən təşkilat tərəfindən baş təxsisat sərəncamçısına təqdim edilmiş sifariş əsasında Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər üzrə gəlir kimi tanınan məbləğə 344, 454 Mli hesabların müvafiq hesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.67. Kapital qoyuluşu üzrə dövlət büdcəsinin yerli xərclərindən maliyyələşmə üzrə tanınmış gəlirə görə 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.68. 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları" subhesabında satılmış material qiymətliləri, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə malsatanlarla müqavilələr üzrə təşkilatın kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı cari hesabına daxil olan və qaytarılana qədər saxlanılan müxtəlif məbləğlər (müvəqqəti olaraq təşkilatların sərəncamına daxil olan və müəyyən şərtlər üzrə qaytarılması depozit məbləğlər, müəyyən olunmuş proqnozdan artıq hazırılığı və ixtisasartırma məqsədilə peşə təhsili müəssisələrinə daxil olan vəsaitlər, təşkilatlara xüsusi geyim formaları üçün hesablaşmalar üzrə daxil olmuş vəsaitlər) əks etdirilir.

11.69. Tələblərə əsasən verilən digər bank hesablarına vəsaitin daxil olması zamanı 104 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti

və 103-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Təşkilatın malsatanlarla müqavilələr üzrə kreditor borcları və öhdəlikləri ödənildikdə 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 104 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

11.70. Tələblərə əsasən verilən digər bank hesablarına vəsaitin qaytarılması zamanı 103-5 Mli subhesabın debeti və 104 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.71. 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" hesabında investisiya və digər məqsədlərdən daha çox qısamüddətli öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün nəzərdə tutulan, qısa ödəniş müddətinə malik olan, pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilə bilən və dəyərin dəyişməsi kimi cüzi riskə məruz qalan yüksək likvidli qoyuluşlar uçota alınır. Bu hesaba aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

11.71.1. 105-1 Mli "Pul sənədləri";

11.71.2. 105-2 Mli "Limitləşdirilmiş çek kitabçaları";

11.71.3. 105-3 Mli "Maliyyə qoyuluşları və başqaları".

11.72. 105-1 Mli "Pul sənədləri" subhesabında müxtəlif pul sənədləri: poçt köçürmələrinə, dövlət rüsumu markalarının alınmasına bildirişlər, istiqraz vərəqələri və sairə pul sənədləri uçota alınır. Müxtəlif pul sənədləri əldə edildikdə 105-1 Mli subhesabın debeti və 301, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Müxtəlif pul sənədləri silindikdə 713, 733, 743 Mli hesabların debeti və 105-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.73. 105-2 Mli "Limitləşdirilmiş çek kitabçaları" subhesabında alınmış mal, görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlərə görə limitləşdirilmiş çek kitabçaları üzrə hesablaşmalar üçün deponentləşdirilmiş məbləğlər uçota alınır. Təşkilat limitləşdirilmiş çek kitabçaları əldə etmək üçün kredit təşkilatlarına müvafiq ödəmə tapşırığı və limitləşdirilmiş çek kitabçaları alınması barədə ərizə təqdim etməlidir. Limitləşdirilmiş çek kitabçanın çekləri təşkilatın rəhbəri və ya baş mühasibi tərəfindən imzalanmalıdır. Mal-material qiymətliləri yerində alınarkən malın alınması üçün etibarnamə verilən vəzifəli şəxsə çeki imzalamağa icazə verilir. Vəzifəli şəxsin çeki imzalaması hüququ və mal alınması üçün tələb olunan məbləğ etibarnamədə qeyd edilir. Təşkilatın vəzifəli şəxsi tərəfindən etibarnaməyə əsasən çek imzalanarkən çekdə imzadan əvvəl «Etibarnamə əsasında» qeydi edilməlidir. Limitləşdirilmiş çek kitabçalardan çek mal satana malın buraxılması və ya xidmət göstərilməsi ilə eyni vaxtda verilir. Çek üzrə hansı təşkilata, hansı hesab və ya onu əvəz edən sənəd üzrə köçürülən məbləğlər mütləq çekdə göstərilməlidir.

11.74. Çek kitabçası üzrə istifadə edilməmiş limit qalığı kredit təşkilatlarındakı hesaba qaytarılır.

11.75. Limitləşdirilmiş çek kitabçaları üzrə məbləğlər 105-2 Mli subhesabın debetində və 103 Mli hesabın müvafiq subhesabının kreditində əks etdirilir. Alınmış material qiymətliləri, alınmış işlər və xidmətlər üçün çek üzrə ödənilmiş məbləğlər 105-2 Mli subhesabın kreditində və 301, 302, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində əks etdirilir. Ayın sonunda yekun hesablanır və ayın sonuna sərbəst limit qalığı çıxarılır. Bu qalığı limitləşdirilmiş çek kitabçaları üzrə limit qalığına uyğun gəlməlidir.

11.76. 105-3 Mli "Maliyyə qoyuluşları" subhesabında təşkilatların kommersiya əməliyyatlarından əldə olunmuş vəsaitlər hesabına həyata keçirilən bank depozitlərindəki pul (investisiya) qoyuluşlarının, qiymətli kağızlarının, faizli istiqrazlarının hərəkəti uçota alınır. Əldə olunmuş faizli səhmlər və qiymətli kağızlar 105-3 Mli subhesabın debetində və 301, 302 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Səhmlərin və digər qiymətli kağızların satışı üzrə məbləğlər isə 111-10 Mli subhesabın debetində və 105-3 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Təşkilatın kommersiya əməliyyatlarından əldə olunmuş vəsaitlər hesabına həyata keçirilən bank depozitlərindəki pul (investisiya) qoyuluşları üzrə məbləğlərə 105-3 Mli subhesabın debeti və 103-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.77. Əldə olunmuş faizli səhmlər və qiymətli kağızların dəyəri ödənildikdə 301, 302 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Səhmlərin və digər qiymətli kağızların satışı üzrə məbləğlər təşkilatın hesabına daxil olduqda 103-5 Mli subhesabın debeti və 111-10 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.78. Alınmış qiymətli kağızların dəyərinin artımı 105-3 Mli subhesabın debetində və 633-4 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Alınmış qiymətli kağızların dəyərinin azalması 725 Mli hesabın debetində və 105-3 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

11.79. Eyni zamanda bu fərqlər üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

11.79.1. qiymətli kağızların dəyərinin azalması zamanı yaranan xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesabların debeti və 725 Mli hesabın müvafiq subhesabların krediti üzrə;

11.79.2. qiymətli kağızların dəyərinin artması zamanı yaranan gəlirə 633-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesabların krediti üzrə.

11.80. 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesabında təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatları ilə bağlı "Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq əldə olunan və istifadə edilən elektron pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.81. Hesabat dövrünün sonuna təşkilatın 106 Mli hesabı üzrə qalığı ödəniş hesabındakı elektron pul vəsaitinin qalığına uyğun gəlməlidir.

11.82. 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesabında təşkilatların elektron pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.

11.83. Təşkilatın bankda olan hesablaşma hesablarından elektron pul vəsaitləri hesabına pul köçürüldükdə, 106 Mli hesabın debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.84. Təşkilata məxsus elektron pul hesabına kapital qoyuluşlarının və digər tədbirlər üzrə məsrəflərin ödənilməsi 101, 143, 144, 292, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 316, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 106 Mli subhesabın kreditində uçota alınır.

12. Qısamüddətli debitor borclarının uçotu

12.1. Qısamüddətli debitor borclarının uçotu Hesablar Planının 11-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddə "Qısamüddətli debitor borcları" hesabından ibarətdir. "Qısamüddətli debitor borcları" hesabı hesabət tarixindən sonra 12 ay müddətində əldə edilməsi gözlənilən borclar barədə məlumatları ümumiləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

12.2. 111 Mli "Qısamüddətli debitor borcları" hesabında təşkilatın malların satışı və müxtəlif xidmətlərin (işlərin) göstərilməsinə görə 12 ay ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən, habelə işçi heyəti üzrə qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.3. Hesabat dövrü ərzində gəlirin tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış qısamüddətli debitor borcları 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601, 602, 611, 621, 622, 623, 624, 625, 631, 633 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

12.4. Qısamüddətli debitor borclarının ödənilməsi zamanı 101, 103, 104, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir. Alınmış qısamüddətli avanslar qısamüddətli debitor borclarına aid edildikdə 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.5. 111 Mli hesaba aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

12.5.1. 111-1 Mli "Malların satışı üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.2. 111-2 Mli "Xidmətlərin göstərilməsi üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.3. 111-3 Mli "Tikinti müqaviləsi üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.4. 111-4 Mli "Royalti gəliri üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.5. 111-5 Mli "Maliyyə icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.6. 111-6 Mli "Əməliyyat icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.7. 111-7 Mli "Sair gəlirlər üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.8. 111-8 Mli "İşçi heyəti üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.9. 111-9 Mli "Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları";

12.5.10. 111-10 Mli "Digər qısamüddətli debitor borcları";

12.5.11. 111-11 Mli "Sübhəli borclar üzrə düzəlişlər".

12.6. 111-1 Mli "Malların satışı üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın malların satışı ilə bağlı 12 ay ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.7. 111-2 Mli "Xidmətlərin göstərilməsi üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın xidmətlərin göstərilməsinə görə 12 ay ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.8. 111-3 Mli "Tikinti müqaviləsi üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın tikinti müqaviləsi üzrə yerinə yetirilmiş işlərə görə 12 ay ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.9. 111-4 Mli "Royalti üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın royalti üzrə 12 ay ərzində əldə edilməsi gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.10. 111-5 Mli "Maliyyə icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsinə görə 12 ay ərzində icarəçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.11. 111-6 Mli "Əməliyyat icarəsi üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın əməliyyat icarəsinə görə 12 ay ərzində icarəçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.12. 111-7 Mli "Sair gəlirlər üzrə qısamüddətli debitor borcları" subhesabında təşkilatın adi fəaliyyətinə aid olunmayan

xidmətlərin (torpaq, tikili, avadanlığın və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər, yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər, əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər, keçmiş illər üzrə gəlirlər, ümidsiz borcların və silinmiş borcların bərpası üzrə gəlirlər, məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər, digər əməliyyat gəlirləri) göstərilməsə görə 12 ay ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.13. 111-8 Mli “İşçi heyəti üzrə qısamüddətli debitor borcları” subhesabında işçilərə təqdim edilmiş kreditlər və borclar üzrə, həmçinin işçilər tərəfindən dəyən zərərin (çatışmazlıq, oğurluq, xarabəolma və buna oxşar sair) ödənilməsi üzrə tələblər və işçilərlə yaranmış sair qısamüddətli debitor borcları əks etdirilir.

12.14. 111-9 Mli “Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilat tərəfindən verilmiş borclara, kreditlərə görə hesablanmış fizlər üzrə borc alanların ödəməli olduqları qısamüddətli debitor borcları əks etdirilir.

12.15. 111-10 Mli “Digər qısamüddətli debitor borcları” subhesabında yuxarıdakı subhesablara aid edilməyən, sifarişçi tərəfindən 12 ay müddətində ödənilməsi gözlənilən təşkilatın fəaliyyəti ilə bağlı yaranmış digər qısamüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

12.16. 111-11 Mli “Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər” hesabında təşkilatın fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

13. Ehtiyatların uçotu

13.1. Ehtiyatların uçotu Hesablar Planının 12-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı alınmış və istehsal, xidmət prosesində sərf edilmiş xammal və materiallar, məsrəflər, digər ehtiyatlar barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

13.1.1. 121 Mli “Material ehtiyatları”;

13.1.2. 122 Mli “İstehsalat məsrəfləri”;

13.1.3. 123 Mli “Tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işləri”;

13.1.4. 124 Mli “Hazır məhsul”;

13.1.5. 125 Mli “Əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan digər aktivlər”;

13.1.6. 126 Mli “Digər ehtiyatlar”;

13.1.7. 127 Mli “Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər”.

13.2. 121 Mli “Material ehtiyatları” hesabında hesabat tarixində təşkilat tərəfindən saxlanılan istehsal, xidmət prosesində istifadə olunmuş xammal, yarımfabrikatlar, komplektləşdirici məmulatlar, ehtiyat hissələri, qablaşdırma materialları və digər material ehtiyatlarının hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

13.3. Material ehtiyatları alındıqda 121 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 301, 302, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.4. Material ehtiyatlarının silinməsi 733-2 Mli subhesabın, 712, 713, 732, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 121 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.4.1. 121-1 Mli “Xammal” subhesabında alınmış və xidmət (istehsal) prosesində istifadə edilmiş xammalın hərəkəti uçota alınır.

13.4.2. 121-2 Mli “Materiallar” hesabında ərzaq məhsulları, dərman və sarğı materialları, maşın və avadanlıqların ehtiyat hissələri, kimyəvi maddələr, metallar (elektrometallar, radiometallar və digər metallar), metal məmulatlar, ləvazimatlar, bakteriyalı preparatlar, vaksinlər, tikinti materialları, ciddi hesabat blankları, ciddi hesabat sənədləri (attestatlər, diplomlar, əmək kitabçaları və s.), poçt markaları, xidməti müddəti bir ildən az olan əşyalar, (xidmət) istehsal prosesində bir dəfə istifadə edilən, öz dəyərini tamamilə xidmətin (məhsulun) dəyərinə keçirən və bu prosesdə natural formasını saxlamayan sərvətlər, sanitariya-texniki materiallar, elektrotexniki materiallar (mallar), elmi-tədqiqatların obyektı olan müvafiq materiallar və material kimi uçota alınan digər qiymətlişlər.

13.5. 121-3 Mli “Qablaşdırma materialları” subhesabında təşkilatın xidmət (istehsal) prosesində məhsulların (malların) qablaşdırılması üçün istifadə olunan qablaşdırılma əşyalarının, həmçinin, qaytarılmalı və dəyişdirilməsi taraxların (çəlləklər, bidonlar, yeşiklər, süşə qablar, butulkalar və sair) hərəkəti uçota alınır.

13.6. 122 Mli “İstehsalat məsrəfləri” hesabında təşkilat tərəfindən məhsul istehsalı üçün tələb olunan bütün birbaşa və dolaylı məsrəflər əks etdirilir. Belə məsrəflərə xammalın, materialların və birdəfəlik qablaşdırma materiallarının istifadəsi, aktivlərin amortizasiyası, əmək haqqı, sərf olunan su, qaz, elektrik enerjisi və məhsul istehsalı üzrə sair məsrəflər aiddir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.6.1. 122-1 Mli “İstifadə olunmuş xammal”;

13.6.2. 122-2 Mli “İstifadə olunmuş materiallar”;

13.6.3. 122-3 Mli “Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər məsrəflər”;

13.6.4. 122-4 Mli “Aktivlərin amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri”;

13.6.5. 122-9 Mli “Sair məsrəflər”.

13.7. 122-1 Mli “İstifadə olunmuş xammal” subhesabında təşkilatın istehsal prosesində istifadə olunmuş xammalının hərəkəti uçota alınır. Alınmış xammal istifadə olunduqda 122-1 Mli subhesabın debeti və 121 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.8. 122-2 Mli “İstifadə olunmuş materiallar” subhesabında təşkilatın istehsal prosesində istifadə olunmuş materiallarının hərəkəti uçota alınır. Alınmış materiallar istifadə olunduqda 122-2 Mli subhesabın debeti və 121,126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.9. 122-3 Mli “Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər məsrəflər” subhesabında təşkilatın istehsal fəaliyyəti ilə bağlı işçi heyətinə əməyin ödənişi üzrə və ona bərabər tutulan digər məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır. İşçi heyətinə əməyin ödənişi üzrə və ona bərabər tutulan digər məbləğlər hesablandıqda 122-3 Mli subhesabın debeti və 307 Mli hesabın, 308-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.10. 122-4 Mli “Aktivlərin amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri” subhesabında təşkilatın öz mülkiyyətində olan və istehsal prosesində istifadə olunan aktivləri üzrə müəyyən olunmuş qaydada hesablanılan amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır. Hesablanmış amortizasiya məbləği və qiymətdəndüşmə zərərləri 122-4 Mli subhesabın debeti, 232, 242, 252, 262 Mli hesabların kreditində əks etdirilir.

13.11. 122-9 Mli “Sair məsrəflər” subhesabında təşkilatın istehsal prosesində istifadə olunmuş sair məsrəflər uçota alınır. Təşkilat tərəfindən digər təşkilatlara, onların görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlərlə bağlı sair məsrəflərinə aid olunan müvafiq xidmət məbləğlərinin ödənilməsi tələb olunduqda 122-9 Mli subhesabın debeti, 302, 304, 305, 309, 317, 318, 324, 345 Mli hesabların və 308-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

13.12. Məhsulların istehsalı ilə əlaqədar məsrəflər hazır məhsul kimi tanındıqda 124 Mli hesabın debeti və 122 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. İstehsal prosesi zamanı yaranmış məsrəflərin xərcə aid edilməyən hissəsi bitməmiş istehsal məsrəfləri kimi 122 Mli hesabın müvafiq subhesablarında əks etdirilir.

13.13. İstehsalat məsrəfləri hazır məhsula aid edilməyərək, xərc kimi silindikdə 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların debeti və 122 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə əks etdirilir.

13.14. 123 Mli “Tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işləri” subhesabında tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işlərinə görə məsrəflər uçota alınır. Tikinti müqavilələrinə əsasən təşkilat tərəfindən görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlərlə bağlı məsrəflər 123 Mli hesabın debeti, 121, 126, 301, 302, 304, 305, 307, 309, 317, 318, 324, 345 Mli hesabların və 308-2, 308-3 Mli subhesabların kreditində uçota alınır. Təşkilatın görülmüş iş və göstərilmiş xidmətləri alıcılar və sifarişçilər tərəfindən qəbul edildikdə 711, 731, 741 Mli hesabların debeti və 123 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Təşkilat tərəfindən görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlər nəticəsində hazırlanmış, istehsal olunmuş hazır məhsullar 124 Mli hesabların debeti və 123 Mli hesabın kreditində əks etdirilir.

13.15. 124 Mli “Hazır məhsul” subhesabında satış məqsədi üçün təşkilat tərəfindən hazırlanmış hazır məhsul (mallar) uçota alınır. Təşkilat tərəfindən görülmüş iş və göstərilmiş xidmətlər nəticəsində hazırlanmış, istehsal olunmuş hazır məhsullar uçota alındıqda 124 Mli hesabların debeti və 122, 123 Mli hesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır. Satılmış hazır məhsul (mallar) 711, 731, 741 Mli hesabların debeti və 124 Mli hesabın krediti üzrə əks etdirilir. Təşkilat istehsal etdiyi hazır məhsuldan satış üçün deyil, öz fəaliyyətində aktiv kimi istifadə etdiyi halda, həmin hazır məhsullar xüsusiyyətdən asılı olaraq, 121, 126, 233, 263 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

13.16. 125 Mli “ Əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan aktivlər” hesabında təşkilat tərəfindən əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi üçün saxlanılan uzunmüddətli aktivlər və ehtiyatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.17. 125-1 Mli “Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan aktivlər”;

13.18. 125-2 Mli “Silinməsi məqsədilə saxlanılan uzunmüddətli aktivlər”.

13.19. Təşkilat tərəfindən uzunmüddətli aktivlər və ehtiyatlar əvəzsiz verilməsi və ya satış üçün nəzərdə tutulduqda 125-1 Mli subhesabın debeti uzunmüddətli aktivlərin və ehtiyatların müvafiq hesablarının krediti ilə müxabiləşir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.19.1. 125-1-1 Mli “Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan uzunmüddətli aktivlər”;

13.19.2. 125-1-2 Mli “Əvəzsiz verilməsi və satılması məqsədilə saxlanılan qısamüddətli aktivlər”;

13.20. Satılmış aktivlər üzrə hesablanmış gəlirlər 611, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın kreditində, xərclər isə 801 Mli hesabın debetində və 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş aktivlər üzrə xərclər tanındıqda 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların debeti və 125-1-1, 125-1-2 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Silinməsi məqsədilə saxlanılan uzunmüddətli aktivlər silindikdə 712, 713, 732,

733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 125-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Təşkilatın fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün istifadəsinə zərurət yaranmış əvəzsiz verilməsi və ya satılması məqsədilə saxlanılan aktivlər geri qaytarıldıqda uzunmüddətli aktivlərin və ehtiyatların müvafiq hesablarının debeti və 125-1-1, 125-1-2 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.21. Təşkilat tərəfindən tam amortizasiya olunmayan və yararsız hala düşdüyü üçün istifadəsi mümkün olmayan torpaq, tikili və avadanlıqlar silinməsi üçün nəzərdə tutulduqda 125-2 Mli subhesabın debetində və 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 232 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 125-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Həmin torpaq, tikili və avadanlıqlar silindikdə 122, 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların debeti və 125-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Tam amortizasiya olunmayan və istifadəsi mümkün olmayan qeyri-maddi aktivlər silinməsi üçün nəzərdə tutulduqda 125-2 Mli subhesabın debetində və 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 262 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 125-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Həmin qeyri-maddi aktivlər silindikdə 122, 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların debeti və 125-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.22. 126 Mli "Digər ehtiyatlar" hesabında 121 Mli "Material ehtiyatları" hesabına daxil edilməyən sair ehtiyatların hərəkəti uçota alınır. Digər ehtiyatlar alındıqda 126 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 301, 302, 303, 305 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Digər ehtiyatların silinməsi 122-2, 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli subhesabın debeti və 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

13.23. 127 Mli "Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" hesabında ehtiyatların dəyərindən düşməsi səbəbindən həmin ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərin hərəkəti ilə bağlı əməliyyatlar əks etdirilir. Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər müəyyən edildikdə, həmin düzəlişlər hesabat dövrünün xərclərinə aid edilərək 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların debeti və 127 Mli hesabın kreditində əks etdirilir. Dəyərində düzəliş edilmiş ehtiyatlar istifadə olunduqda, düzəliş məbləğlərinə 127 Mli hesabın debeti və 121, 124, 125, 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.24. Bioloji aktivlərdən və ya bioloji aktivin transformasiyasından əldə edilən kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə istifadə edilmiş məsrəflər hazır məhsul kimi mədaxil edildikdə, həmin məsrəflərə 124 Mli subhesabın debeti və 122 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

13.25. Təşkilatın bioloji aktivlərindən əldə edilmiş kənd təsərrüfatı məhsullarının uçotu "Ehtiyatlar" adlı İctimai Sektor üçün 12 nömrəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq bu Qaydaların "12. Ehtiyatların uçotu" hissəsinə uyğun olaraq əks etdirilir.

13.26. İnventarizasiya nəticəsində ehtiyatlar üzrə müəyyən edilmiş əskikgəlmələr və itkilər aşağıdakı kimi uçotda əks etdirilir:

13.26.1. müvafiq normativ sənədlərdə nəzərdə tutulmuş təbii itki normaları daxilində xarabəlmələr və bu kimi əskikgəlmələr və itkilər təşkilatın xərcinə aid edilir. Bu zaman 711, 712, 713, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 124, 125, 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.26.2. ehtiyatlar üzrə əskikgəlmələr və itkilər (həbələ təbii itki normalarından artıq xarabəlmələr, əskikgəlmələr və itkilər də daxil olmaqla) səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr və itkilər müəyyən etdiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına yazılır və 111-8 Mli hesabın debeti, 121, 124, 125, 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.27. Təqsirkar şəxsləri müəyyən etmək mümkün olmadıqda, əskikgəlmələrin və itkilərin məbləğlərinin təşkilat tərəfindən təqsirkar sayılan şəxsdən tutulması məhkəmə tərəfindən ləğv edildikdə və ödənilməsi mümkün olmayan (ümitsiz) əskikgəlmələr və itkilər müəyyənləşdirildikdə həmin məbləğlər təşkilatın rəhbərinin yazılı sərəncamına əsasən xərcə aid edilir və 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 124, 125, 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14. Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin uçotu

14.1. Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 13-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı verilmiş qısamüddətli borclar, digər qısamüddətli investisiyalar və sair qısamüddətli maliyyə aktivləri, habelə onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

14.1.1. 131 Mli "Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar";

14.1.2. 132 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar";

14.1.3. 133 Mli "Verilmiş qısamüddətli borclar";

14.1.4. 134 Mli "Digər qısamüddətli investisiyalar";

14.1.5. 135 Mli "Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər".

14.2. Təşkilat maliyyə aktivlərini ilkin tanıma zamanı ilkin dəyərle qiymətləndirir. Təşkilat maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi və ya onlar üzrə gəlir və xərclərin müxtəlif əsaslarla tanınması nəticəsində yarana biləcək qiymətləndirmə və ya tanıma uyğunsuzluğunu aradan qaldırsa və ya həmin uyğunsuzluğu əhəmiyyətli dərəcədə azaldarsa, bu zaman təşkilat ilkin tanıma zamanı maliyyə aktivini mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərle qiymətləndirilmiş aktiv kimi təyin edə bilər. Bu hal istisna olmaqla, təşkilat maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üçün müəssisənin biznes modeli və maliyyə aktivini üzrə müqavilədəki pul daxilolmaları xüsusiyyəti əsasında maliyyə aktivlərini aşağıdakı kimi təsnifləşdirir:

14.2.1. amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri;

14.2.2. ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivləri;

14.2.3. ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri.

14.3. Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirildikdə maliyyə aktivini amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilməlidir:

14.3.1. müqavilə üzrə məqsədi pul vəsaitlərinin toplanması olan maliyyə aktivləri kimi saxlanıldıqda;

14.3.2. müqavilə şərtlərinə əsasən müəyyən tarixdə yalnız borcun əsas məbləğinin və faizlərin ödənilməsinə təşkil edən pul vəsaitlərinin yaranmasına gətirib çıxardıqda.

14.4. Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirildikdə maliyyə aktivini ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilməlidir:

14.4.1. həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanılması, həm də maliyyə aktivlərinin satılması məqsədilə saxlanıldıqda;

14.4.2. maliyyə aktivinin müqavilə şərtləri müəyyən tarixdə yalnız borcun əsas məbləğinin və faizlərin ödənilməsinə təşkil edən pul vəsaitlərinin yaranmasına gətirib çıxardıqda.

14.5. Maliyyə aktivini amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivini və ya ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilmədiyi halda, ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilməlidir.

14.6. 131 Mli "Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar" sintetik hesabında təşkilat tərəfindən satış məqsədilə saxlanılan qiymətli kağızlar (digər təşkilatlara məxsus səhmlər, kapital alətləri) barədə hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalığı məbləğləri göstərilir. Təşkilat tərəfindən satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar əldə edildikdə 131 Mli hesabın debeti və 302, 303, 309, 345 Mli hesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.7. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.8. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 631-9 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.9. 132 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar" hesabında ödəmə tarixinədək təşkilatın dəqiq əldə edə biləcəyi, müəyyən edilən ödənişlərlə və təsbit edilmiş ödəmə tarixi olan qiymətli kağızlar (qısamüddətli maliyyə aktivləri) uçota alınır. Təşkilat tərəfindən ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar əldə edildikdə 132 Mli hesabın debeti və 302, 303, 309, 345 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivi kimi təsnifləşdirilərək uçotda əks etdirildikdə, həmin maliyyə aktivləri üzrə hər il hesablanılan faiz məbləğləri 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 633-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Faiz gəliri təşkilata ödənilməyi halda, ödəniş məbləğinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyaların tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablaşma tarixinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.10. 133 Mli "Verilmiş qısamüddətli borclar" sintetik hesabında təşkilat tərəfindən verilmiş qısamüddətli borclar barədə hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir. Təşkilat tərəfindən verilmiş qısamüddətli borclar 133 Mli hesabın debeti və 101, 103, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

14.11. Təşkilat tərəfindən verilmiş qısamüddətli borclar qaytarıldıqda 101, 103, 105, 106 Mli hesabların debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

14.12. 134 Mli "Digər qısamüddətli investisiyalar" sintetik hesabında təşkilat tərəfindən əldə edilmiş digər qısamüddətli investisiyalar barədə hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir. Digər qısamüddətli investisiyaların əldə edilməsi zamanı 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.13. Digər qısamüddətli investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivi kimi təsnifləşdirilərək uçotda əks etdirildikdə, həmin maliyyə aktivləri üzrə hər il hesablanılan faiz məbləğləri 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 633-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Faiz gəliri təşkilata ödənilməyi halda, ödəniş məbləğinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Digər qısamüddətli investisiyaların tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablaşma tarixinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.14. Digər qısamüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivi kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, digər qısamüddətli investisiyaların balans dəyəri 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş digər qısamüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş digər qısamüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.15. Digər qısamüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivi kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 631-9 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, digər qısamüddətli investisiyaların balans dəyəri 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 134 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş digər qısamüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş digər qısamüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.16. 135 Mli "Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesabında təşkilatın sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərən düşməsi səbəbindən həmin aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərin hərəkəti ilə bağlı əməliyyatlar əks etdirilir. Bu düzəlişlər müəyyən edildikdə, hesabat dövrünün xərclərinə aid edilərək 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 135 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

14.17. Təşkilat maliyyə aktivlərini təkrar təsnif etdirsə, o, təkrar təsnifləşdirmə tarixindən etibarən təkrar təsnifatı perspektiv qaydada tətbiq etməlidir. Təşkilat əvvəllər tanınmış hər hansı gəliri, zərəri (qiymətdəndüşmə üzrə gəlir və ya zərər daxil olmaqla) və ya faizləri yenidən hesablamamalıdır.

15. Sair qısamüddətli aktivlərin uçotu

15.1. Sair qısamüddətli aktivlərin uçotu Hesabat Planının 14-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddə əvvəlki bölmələrdə nəzərə alınmayan digər qısamüddətli aktivlər barədə məlumatları ümumiləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

15.1.1. 142 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

15.1.2. 143 Mli "Verilmiş qısamüddətli avanslar";

15.1.3. 144 Mli "Təhtəhesab məbləğlər";

15.1.4. 145 Mli "Digər qısamüddətli aktivlər".

15.2. 142 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri" 12 aydan artıq olmayan müddət ərzində təşkilatın gələcək hesabat dövrlərində tanınacaq xərclərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Gələcək hesabat dövrünün xərcləri cari hesabat dövründə çəkilmiş, lakin 12 aydan artıq olmayan müddət ərzində gələcək dövrün gəlirlərinin əldə edilməsi üzrə çəkilən xərclərdir. Bu çəkilmiş xərclər üzrə iqtisadi səmərənin və ya xidmət potensialının gələcək hesabat dövrlərində əldə edilməsi gözlənilir. Kommunal xidmətlər üzrə nəzərdə tutulan kartlara 12 aydan artıq olmayan müddət ərzində mədaxil edilən vəsaitlər gələcək dövrün xərclərinə aid edilir. Bu zaman 142 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 291, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 341, 345, 402, 403, 404, 405, 421, 422, 423, 424, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri hesabat dövrünün məsrəflərinə və ya xərclərinə aid edildikdə 122, 712, 713, 721, 722, 725, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 142 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.3. 143 Mli "Verilmiş qısamüddətli avanslar" hesabında sifarişçi tərəfindən hesabat dövrü ərzində aktivlərə (malların) alınması, eləcə də hissə-hissə qəbul edilən məhsul, iş və xidmətlərin hissə-hissə qəbul edilməsi ilə əlaqədar icraçaya əvvəlcədən ödənilmiş məbləğlərin hərəkəti uçota alınır. Sifarişçi tərəfindən verilmiş qısamüddətli avanslar 143 Mli hesabın debeti və 101, 103, 104 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. İcraçının qismən və ya tam təqdim etdiyi məhsullar, işlər və xidmətlər sifarişçi tərəfindən qəbul edildikdən sonra 301,302, 304, 305, 307, 308, 309 Mli hesabların debeti və 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İcraçının təqdim etdiyi xidmətlərə (iş və məhsullara) görə sifarişçi tərəfindən həyata keçirilən artıq ödəmələr üzrə məbləğlərə ilin sonunda 301,302, 304, 305, 307, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti və 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.4. 144 Mli "Təhtəhesab məbləğlər" hesabında dəftərxana ləvazimatlarının, ezamiyyə xərclərinin və digər inzibati-təsərrüfat ehtiyaclarının ödənilməsi üçün təşkilatın işçilərinə verilmiş təhtəhesab məbləğlər üzrə hesablaşmalar haqqında məlumatların ümumiləşdirilmiş hərəkəti uçota alınır. Təhtəhesab şəxslərə hesablanmış təhtəhesab məbləğlər 144 Mli hesabın debeti və 101, 103 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Təhtəhesab şəxslər tərəfindən təhtəhesab məbləğlər üzrə hesabat təqdim olunduqda 345 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 144 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.5. 145 Mli "Digər qısamüddətli aktivlər" hesabında əvvəlki sintetik hesablar qruplarında əks etdirilməyən sair qısamüddətli aktivlər uçota alınır. Benzin, sürtgü yağı, ərzaq məhsulları və sairə üçün ödənilmiş talonlar və ya kartlar, istirahət evləri, sanatoriya, turist bazalarına ödənilmiş göndəriş vərəqləri, təltif üçün nəzərdə tutulmuş medallar, döş nişanları, habelə digər qısamüddətli aktivlər alındıqda 145 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 301, 302, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli aktivlər hesabında əks etdirilmiş talonlar və ya kartlar əsasında material ehtiyatları əldə edildikdə 121 Mli subhesabın debeti və 145 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Digər qısamüddətli aktivlərin istifadə edilməsi zamanı yaranmış məsrəflər 122-9 Mli subhesabın debetində və 145 Mli hesabların

müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər qısamüddətli aktivlərin istifadə edilməsi zamanı yaranmış xərclər 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 145 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

16. Uzunmüddətli aktivlər

16.1. “Uzunmüddətli aktivlər” bölməsi təşkilat tərəfindən nəzarət edilən və gələcəkdə iqtisadi səmərənin və ya xidmət potensialının əldə edilməsi gözlənilən və xidmət (istehsal) prosesində bir ildən artıq müddətə istifadəsi müəyyən olunan aktivlər, uzunmüddətli debitor borcları, iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar, habelə təxirə salınmış vergi aktivləri barədə məlumatların ümumiləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir.

- 16.1.1. 20 - “Uzunmüddətli debitor borcları”;
- 16.1.2. 21 - “İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar”;
- 16.1.3. 22 - “Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri”;
- 16.1.4. 23 - “Torpaq, tikili və avadanlıqlar “
- 16.1.5. 24 - “Bioloji aktivlər”;
- 16.1.6. 25 - “Investisiya mülkiyyəti”;
- 16.1.7. 26 - “Qeyri-maddi aktivlər”;
- 16.1.8. 27 - “Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri”;
- 16.1.9. 28 - “Təxirə salınmış vergi aktivləri”;
- 16.1.10. 29 - “Sair uzunmüddətli aktivlər”.

17. Uzunmüddətli debitor borcları

17.1. Uzunmüddətli debitor borclarının uçotu Hesablar Planının 20-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddə 201 Mli “Uzunmüddətli debitor borcları” hesabından ibarətdir. 201 Mli “Uzunmüddətli debitor borcları” hesabı hesabat tarixindən sonra 12 aydan artıq müddətdə əldə edilməsi gözlənilən borclar barədə məlumatları ümumiləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

17.2. 201 Mli “Uzunmüddətli debitor borcları” hesabında təşkilatın malların satışı və müxtəlif xidmətlərin (işlərin) göstərilməsinə görə 12 aydan artıq müddətdə alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.3. Hesabat dövrü ərzində gəlirin tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış uzunmüddətli debitor borcları 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 611, 621, 622, 623, 624, 625, 631, 633 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

17.4. Uzunmüddətli debitor borclarının ödənilməsi zamanı 101, 103, 104 və 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxabirləşir.

17.5. 201 Mli hesaba aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

- 17.5.1. 201-1 Mli “Malların satışı üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.2. 201-2 Mli “Xidmətlərin göstərilməsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.3. 201-3 Mli “Tikinti müqaviləsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.4. 201-4 Mli “Royalti gəliri üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.5. 201-5 Mli “Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.6. 201-6 Mli “Əməliyyat icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.7. 201-7 Mli “Sair gəlirlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.8. 201-8 Mli “İşçi heyəti üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.9. 201-9 Mli “Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.10. 201-10 Mli “Digər uzunmüddətli debitor borcları”;
- 17.5.11. 201-11 Mli “Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər”.

17.6. 201-1 Mli “Malların satışı üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın malların satışı ilə bağlı 12 aydan artıq müddət ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.7. 201-2 Mli “Xidmətlərin göstərilməsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın xidmətlərin göstərilməsinə görə 12 aydan artıq müddət ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.8. 201-3 Mli “Tikinti müqaviləsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın tikinti müqaviləsi üzrə yerinə yetirilmiş işlərə görə 12 aydan artıq müddət ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.9. 201-4 Mli “Royalti üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın royalti üzrə 12 aydan artıq müddət ərzində əldə edilməsi gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.10. 201-5 Mli “Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsinə görə 12 aydan artıq müddət ərzində icarəçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.11. 201-6 Mli “Əməliyyat icarəsi üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın əməliyyat icarəsinə görə 12 aydan artıq müddət ərzində icarəçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.12. 201-7 Mli “Sair gəlirlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilatın adi fəaliyyətinə aid olunmayan xidmətlərin (torpaq, tikili, avadanlığın və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər, yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər, əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər, keçmiş illər üzrə gəlirlər, ümitsiz borcların və silinmiş borcların bərpası üzrə gəlirlər, məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər, digər əməliyyat gəlirləri) göstərilməsinə görə 12 aydan artıq müddət ərzində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən gözlənilən, gəlirin tanınma meyarlarına cavab verən uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.13. 201-8 Mli “İşçi heyəti üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında işçilərə təqdim edilmiş kreditlər və borclar üzrə, həmçinin işçilər tərəfindən dəymiş zərərin (çatışmazlıq, oğurluq, xarabolma və buna oxşar sair) ödənilməsi üzrə tələblər və işçilərlə yaranmış sair uzunmüddətli debitor borcları əks etdirilir.

17.14. 201-9 Mli “Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında təşkilat tərəfindən verilmiş borclara, kreditlərə görə hesablanmış faizlər üzrə borc alanların ödəməli olduqları uzunmüddətli debitor borcları əks etdirilir.

17.15. 201-10 Mli “Digər uzunmüddətli debitor borcları” subhesabında yuxarıdakı subhesablara aid edilməyən, sifarişçi tərəfindən 12 aydan artıq müddət ərzində ödənilməsi gözlənilən təşkilatın fəaliyyəti ilə bağlı yaranmış digər uzunmüddətli debitor borclarının hərəkəti uçota alınır.

17.16. 201-11 Mli “Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər” hesabında təşkilatın fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

18. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyaların uçotu

18.1. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyaların uçotu Hesablar Planının 21-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalarla (asılı müəssisələrə investisiyalar və birgə müəssisələrə investisiyalarla) bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar ilkin dəyəri ilə uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

- 18.1.1. 211 Mli “Asılı müəssisələrə investisiyalar”;
- 18.1.2. 212 Mli “Birgə müəssisələrə investisiyalar”.

18.2. 211 Mli “Asılı müəssisələrə investisiyalar” hesabında təşkilatın asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyulmuş investisiyalarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. İnvestisiya qoyuluşu edən təşkilat mühasibat uçotu subyektinin xalis aktivlərindəki payına görə əhəmiyyətli təsirə malik olduğu hallarda, belə investisiyalar “asılı müəssisələrə investisiyalar” kimi tanınmaqla uçotda əks etdirilir.

18.3. 212 Mli “Birgə müəssisələrə investisiyalar” hesabında təşkilatın birgə müəssisələrinə qoyulmuş investisiyalarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Birgə müəssisə elə bir birgə razılaşmadır ki, razılaşma üzrə birgə nəzarət hüququna malik tərəflərin onun xalis aktivləri üzərində hüquqları vardır. Belə tərəflər birgə müəssisədə payı olan şəxslər adlanır.

18.4. Asılı müəssisələrə qoyulmuş investisiya məbləği ilkin dəyəri ilə tanınır. Bu zaman 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 309, 345, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

18.5. İnvestisiya obyektinin alışı tarixindən sonra əldə edilmiş mənfəət və ya zərərdə investisiya edən təşkilatın payını tanımaq üçün investisiyanın balans dəyəri artırılır və ya azaldılır. Bu zaman investisiya obyektindən əldə olunan həmin pay məbləği Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda tanınır və aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

18.5.1. investisiya obyektindən mənfəət əldə edildikdə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

18.5.2. investisiya obyektindən zərər əldə edildikdə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 211 Mli subhesabın krediti üzrə, 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

18.6. 211 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar" hesabının balans dəyərində düzəlişlər, həmçinin investisiya obyektinin kapitalında baş vermiş dəyişikliklərdən irəli gəlir və Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda tanınmaqla aparılır. Bu dəyişikliklərə investisiya obyektinin torpaq, tikili və avadanlıqlarının yenidən qiymətləndirilməsindən və ya məzənnə fərqlərindən yaranan dəyişikliklər aiddir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

18.6.1. dəyişikliklər kapitalda artımla nəticələndikdə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531, 532 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

18.6.2. dəyişikliklər kapitalda azalma ilə nəticələndikdə 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli subhesabın krediti, 801 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

18.7. Investisiya obyektindən əldə olunan bölüşdürmələr, o cümlədən dividendlər investisiyanın balans dəyərini azaldır. Bu zaman 111-10 Mli subhesabın debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Həmin dividendlər ödənildikdə 101, 103 və 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 111-10 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

18.8. Asılı müəssisəyə investisiyalar və ya onun bir hissəsi satış üçün saxlanılan aktivlər kimi təsnifləşdirildiyi halda 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

18.9. Təşkilatın asılı müəssisədəki mülkiyyət faizi azaldıqda, lakin təşkilatın investisiya qoyuluşu asılı təsərrüfat cəmiyyəti anlayışına uyğun gəlməsi davam etdikdə, o zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

18.9.1. təşkilatın investisiya qoyuluşu üzrə dəyişikliklər əvvəllər kapitalda artımla nəticələnmişdirsə, bu dəyişikliyə aid olan və Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda tanınan məbləğ həddində 531, 532 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

18.9.2. həmin məbləğin Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda tanınmasına ehtiyac olarsa, o zaman 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın krediti üzrə.

18.9.3. təşkilatın investisiya qoyuluşu üzrə dəyişikliklər əvvəllər kapitalda azalma ilə nəticələnmişdirsə, həmin dəyişikliklərə uyğun azalma məbləğinə 211 Mli subhesabın debeti və 631-9 Mli subhesabın krediti üzrə.

18.10. Asılı müəssisənin torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış artımları kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndirmə zərərnləri həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına aid edilir, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərə aid edilir. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmə üzrə tanınmış artım məbləği həddində 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvvəlki artımdan artıq olan məbləğ həddində isə 744 Mli subhesabın debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

18.11. Asılı müəssisənin torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış zərərnlər investordan Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatında əks etdirilmişdirsə, sonrakı yenidən qiymətləndirmə artımları həmin azalma məbləği qədər gəlirə aid edilir, qalan məbləğ isə kapital ehtiyatlarında tanınır. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmə üzrə tanınmış zərər məbləği həddində 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631-9 Mli subhesabın krediti, 631-9 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvvəlki zərərdən artıq olan məbləğ həddində isə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

18.12. Təşkilatın debitor borclarının müqabilində əldə etdiyi investisiyalar asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiya meyarına uyğun gəldikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

18.12.1. asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiyanın əldə edilməsinə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 309, 345, 405, 455 Mli hesablarının müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

18.12.2. debitor borcların kreditor borclarla əvəzləndirilməsinə 309, 345, 405, 455 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

18.13. Birgə müəssisədə payı olan şəxs birgə müəssisədəki iştirak payını investisiya kimi tanımalı və həmin investisiyanın uçotunu "Asılı müəssisələrə investisiyalar"ın uçotuna uyğun olaraq iştirak payı metodundan istifadə etməklə uçotda əks etdirir.

19. Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin uçotu

19.1. Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 22-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı verilmiş uzunmüddətli borclar, digər uzunmüddətli investisiyalar və sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri, habelə onların dəyərini azalmasına görə düzəlişlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

19.1.1. 221 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar";

19.1.2. 222 Mli "Verilmiş uzunmüddətli borclar";

19.1.3. 223 Mli "Digər uzunmüddətli investisiyalar";

19.1.4. 224 Mli "Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərini azalmasına görə düzəlişlər".

19.2. Təşkilat uzunmüddətli maliyyə aktivlərini ilkin tanınma zamanı ilkin dəyərlə qiymətləndirir. Təşkilat uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi və ya onlar üzrə gəlir və xərclərin müxtəlif əsaslarla tanınması nəticəsində yarana biləcək qiymətləndirmə və ya tanınma uyğunsuzluğunu aradan qaldırsa və ya həmin uyğunsuzluğu əhəmiyyətli dərəcədə azaldarsa, bu zaman təşkilat ilkin tanınma zamanı uzunmüddətli maliyyə aktivini mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə qiymətləndirilmiş aktiv kimi təyin edə bilər. Bu hal istisna olmaqla, təşkilat uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üçün müəssisənin biznes modeli və maliyyə aktivini üzrə müqavilədəki pul daxilolmaları xüsusiyyəti əsasında uzunmüddətli maliyyə aktivlərini aşağıdakı kimi təsnifləşdirir:

19.2.1. amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən uzunmüddətli maliyyə aktivləri;

19.2.2. ədalətli dəyərini dəyişməsi kapitalda əks etdirilən uzunmüddətli maliyyə aktivləri;

19.2.3. ədalətli dəyərini dəyişməsi mənfəət və zərərdə əks etdirilən uzunmüddətli maliyyə aktivləri.

19.3. Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirildikdə uzunmüddətli maliyyə aktivini amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilməlidir:

19.3.1. müqavilə üzrə məqsədi pul vəsaitlərinin toplanması olan maliyyə aktivləri kimi saxlanıldıqda;

19.3.2. müqavilə şərtlərinə əsasən müəyyən tarixdə yalnız borcun əsas məbləğinin və faizlərin ödənilməsinə təşkil edən pul vəsaitlərinin yaranmasına gətirib çıxardıqda.

19.4. Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirildikdə uzunmüddətli maliyyə aktivini ədalətli dəyərini dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilməlidir:

19.4.1. həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanılması, həm də maliyyə aktivlərinin satılması məqsədilə saxlanıldıqda;

19.4.2. maliyyə aktivinin müqavilə şərtləri müəyyən tarixdə yalnız borcun əsas məbləğinin və faizlərin ödənilməsinə təşkil edən pul vəsaitlərinin yaranmasına gətirib çıxardıqda.

19.5. Maliyyə aktivini amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivini və ya ədalətli dəyərini dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilmədiyi halda, ədalətli dəyərini dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilməlidir.

19.6. 221 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar" hesabında ödəmə tarixinədək təşkilatın dəqiq əldə edə biləcəyi, müəyyən edilən ödənişlərlə və təsbit edilmiş ödəmə tarixi olan qiymətli kağızlar (uzunmüddətli maliyyə aktivləri) uçota alınır. Təşkilat tərəfindən ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar əldə edildikdə 221 Mli hesabın debeti və 302, 303, 309, 345, 402, 404, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

19.7. Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilərək uçotda əks etdirildikdə, həmin maliyyə aktivləri üzrə hər il hesablanılan faiz məbləğləri 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 633-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Faiz gəliri təşkilata ödənilmədiyi halda, ödəniş məbləğinə 101, 103 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyaların tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli subhesabların debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablaşma tarixinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

19.8. 222 Mli "Verilmiş uzunmüddətli borclar" sintetik hesabında təşkilat tərəfindən verilmiş uzunmüddətli borclar barədə hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir. Təşkilat tərəfindən verilmiş uzunmüddətli borclar 222 Mli hesabın debeti və 101, 103, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

19.9. Təşkilat tərəfindən verilmiş uzunmüddətli borclar qaytarıldıqda 101, 103, 105, 106 Mli hesabların debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

19.10. 223 Mli "Digər uzunmüddətli investisiyalar" sintetik hesabında təşkilat tərəfindən əldə edilmiş digər uzunmüddətli investisiyalar barədə hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların əldə edilməsi zamanı 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 302, 303, 309, 345, 402, 404, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

19.11. Digər uzunmüddətli investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilərək uçotda əks etdirildikdə, həmin maliyyə aktivləri üzrə hər il hesablanılan faiz məbləğləri 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 633-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Faiz gəliri təşkilata ödənilmədiyi halda, ödəniş məbləğinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli

subhesabların debeti və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablama tarixinə 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.12. Digər uzunmüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi kapitalda əks etdirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 224 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 224 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, digər qısamüddətli investisiyaların balans dəyəri 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli subhesabların debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş digər uzunmüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş digər uzunmüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.13. Digər uzunmüddətli investisiyalar ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməklə uçota alındıqda, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 224 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların dəyərinin artmasına görə dəyişikliklər 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 631-9 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli investisiyaların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 224 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, digər qısamüddətli investisiyaların balans dəyəri 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış həmin aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, 201-7, 201-10 Mli subhesabların debeti və 631-9 Mli subhesabın kreditində uçota alınır. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş digər uzunmüddətli investisiyalara görə gəlirlər 631-9 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş digər uzunmüddətli investisiyalar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.14. 224 Mli "Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesabında təşkilatın sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərdən düşməsi səbəbindən həmin aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərin hərəkəti ilə bağlı əməliyyatlar əks etdirilir. Bu düzəlişlər müəyyən edildikdə, hesabat dövrünün xərclərinə aid edilərək 733-9 Mli subhesabın, 711, 712, 713, 731, 732, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 224 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

20. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu

20.1. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu Hesablar Planının 23-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı xidmət (istehsal) prosesində bir ildən artıq istifadəsi nəzərdə tutulan aktivlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

20.1.1. 231 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri";

20.1.2. 232 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdə düşmə zərərləri";

20.1.3. 233 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər"

20.2. 231 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri" hesabında təşkilatın mülkiyyətindəki istismarda və ya ehtiyatda olan, müvafiqəti dayandırılan, yaxud icarəyə verilən (investisiya məqsədli daşınmaz əmlak istisna olmaqla) torpaq, tikili və avadanlıqların mövcudluğu və hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

20.2.1. 231-1 Mli "Torpağın dəyəri";

20.2.2. 231-2 Mli "Tikili və avadanlıqların dəyəri";

20.2.3. 231-3 Mli "Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri";

20.2.4. 231-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri";

20.2.5. 231-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar".

20.3. 231-1 Mli "Torpağın dəyəri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan torpaq sahələri uçota alınır.

20.4. 231-2 Mli "Tikili və avadanlıqların dəyəri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan aşağıdakı aktivlərin uçotu aparılır:

20.4.1. "Binalar";

20.4.2. "Qurğular (tikintilər)";

20.4.3. "Ötürücü qurğular";

20.4.4. "Maşınlar və avadanlıqlar".

20.5. 231-3 Mli "Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan bütün növ nəqliyyat vasitələri uçota alınır.

20.6. 231-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri" subhesabında təşkilatın sair torpaq, tikili və avadanlıqları uçota alınır.

20.7. 231-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar" subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsinə götürdüyü torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə istifadə hüququnun dəyəri uçota alınır.

20.8. Əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar istismara verildikdə 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 233 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Torpaq, tikili və avadanlıqlar əvəzsiz olaraq alındıqda digər əməliyyat gəliri kimi uçotda əks etdirilərək 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir. Torpaq, tikili və avadanlıqlar "Əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan digər aktivlər" hesabına keçirildikdə 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda, 232 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müəbirləşir. Əvəzsiz verilmə və satış məqsədilə saxlanılan torpaq, tikili və avadanlıqların satılması və ya əvəzsiz verilməsi nəticəsində xərclərin tanınması 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış torpaq, tikili və avadanlıqların satış dəyərinə 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

20.9. Tam amortizasiya olunmuş və istifadəsi mümkün olmadığından yararsız hala düşmüş torpaq, tikili və avadanlıqlar silindikdə 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti və 232 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.10. Tam amortizasiya olunmayan və yararsız hala düşdüyü üçün istifadəsi mümkün olmayan torpaq, tikili və avadanlıqlar silinməsi üçün nəzərdə tutulduqda 125-2 Mli subhesabın debetində və 231 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 232 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 125-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Həmin torpaq, tikili və avadanlıqlar silindikdə 741, 742, 743 Mli hesabların debeti və 125-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.11. Satış məqsədilə saxlanılan torpaq, tikili və avadanlıqların satılması və ya əvəzsiz verilməsi, habelə silinməsi nəticəsində yaranmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Satılmış torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yaranmış gəlirlərə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.12. İcarə müddətinin başlanmasından tarixinə icarəçilər maliyyə icarəsi şərtləri daxilində əldə edilən torpaq, tikili və avadanlıqları aktivlər kimi (icarəyə götürülmüş torpaq, tikili və avadanlıqlardan istifadə hüququ kimi), müvafiq icarə öhdəliklərini isə öz maliyyə hesabatlarında öhdəliklər kimi tanımalıdırlar. Aktivlər və öhdəliklər icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdarsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyərlə aktiv və öhdəlik kimi tanınmalıdır. Minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılmış dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsi icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsidir. Həmin faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə, icarəçinin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə olunmalıdır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.12.1. icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdarsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər məbləğinə - cari ildə ödənilməli olan icarə öhdəliyi məbləği həddində 231-5 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 317-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.12.2. növbəti illər ərzində ödəniləcək icarə öhdəlikləri məbləği həddində 231-5 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 416-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.12.3. minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılması dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsinə əsasən icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsi üzrə faiz xərclərinə - 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.12.4. cari ildə hesabat dövrünün xərci kimi tanınan faiz xərclərinə - 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 306 Mli

subhesabın müvafiq subhesablarının krediti və 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.13. 232 Mli "Torpaq, tikili və avadanlığın amortizasiyası və qiymətdədüşmə zərərləri" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan və icarəyə verilən əsas vəsaitlərin köhnəlməsi üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdədüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

20.13.1. 232-1 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

20.13.2. 232-2 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri".

20.14. 232-1 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

20.14.1. 232-1-2 Mli "Tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

20.14.2. 232-1-3 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə yığılmış amortizasiya";

20.14.3. 232-1-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

20.14.4. 232-1-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya".

20.15. 232-2 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

20.15.1. 232-2-2 Mli "Tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri";

20.15.2. 232-2-3 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdədüşmə zərərləri";

20.15.3. 232-2-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri";

20.15.4. 232-2-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri";

20.16. 232-1-2 Mli "Tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı tikili və avadanlıqlar üzrə amortizasiya ayırmalarının hərəkətini əks etdirir.

20.17. 232-1-3 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı nəqliyyat vasitələri üzrə amortizasiya ayırmalarının hərəkətini əks etdirir.

20.18. 232-1-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə uçota amortizasiya ayırmalarının hərəkətini əks etdirir.

20.19. 232-1-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı icarəyə götürülmüş torpaq, tikili və avadanlıqlardan istifadə hüququ üzrə yığılmış amortizasiya ayırmalarının hərəkətini əks etdirir.

20.20. 232-2-2 Mli "Tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri" subhesabı tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərlərinin hərəkətini əks etdirir.

20.21. 232-2-3 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdədüşmə zərərləri" subhesabı nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdədüşmə zərərlərinin hərəkətini əks etdirir.

20.22. 232-2-4 Mli "Sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri" subhesabı sair torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərlərinin hərəkətini əks etdirir.

20.23. 232-2-5 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdədüşmə zərərləri" subhesabı icarəyə götürülmüş torpaq, tikili və avadanlıqlardan istifadə hüququ üzrə qiymətdədüşmə zərərlərinin hərəkətini əks etdirir.

20.24. Hesabat dövrünün sonunda (dekabr ayının sonuncu iş günü) torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə hesabanmış amortizasiya məbləği və qiymətdədüşmə zərərləri 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 232 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

20.25. 233 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər" hesabında torpaq, tikili və avadanlıqların balans dəyərini artıran (kapitallaşdırılan) məsrəflər uçota alınır. Torpaq, tikili və avadanlıqlar alındıqda 233 Mli hesabın debeti və 301, 302, 306, 309, 401, 402, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Tikili və avadanlıqlar üzrə tikinti işləri podrat üsulu ilə aparıldıqda torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər 233 Mli hesabın debeti və 301, 302, 305, 309, 401, 402, 404, 405 Mli hesabların kreditində əks etdirilir. Tikili və avadanlıqların tikintisi işləri təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirildikdə torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər 233 Mli hesabın debeti və 121, 126, 232, 262, 242, 301, 302, 305, 306, 307, 308, 309, 345, 401, 402, 404, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Podrat və ya təsərrüfat üsulu ilə hazırlanmış və ya alınmış torpaq, tikili və avadanlıqlar istismara verildikdə 231 Mli hesabın debeti və 233 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.26. Bir və ya bir neçə adda torpaq, tikili və avadanlıq qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alındıqda, aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə torpaq, tikili və avadanlığın ilkin dəyəri ədalətli dəyərə qiymətləndirilir:

20.26.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;

20.26.2. alınmış (və ya verilmiş) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda.

20.27. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlığın ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlığın dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.

20.28. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqla əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.28.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqların mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün 233 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 303, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.28.2. əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqların mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin dəyərinə 111, 211 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.28.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yaranmış kreditor borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləndirildikdə 301, 302, 303, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111, 211 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21. Bioloji aktivlərin uçotu

21.1. Bioloji aktivlərin uçotu Hesablar Planının 24-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı xidmət (istehsal) prosesində bir ildən artıq istifadəsi nəzərdə tutulan bioloji aktivlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bioloji aktiv canlı heyvan və ya bitkidir. 241 Mli "Bioloji aktivlər" hesabında təşkilatın mülkiyyətindəki işçi və məhsuldar heyvanlar (südlük mal-qara), çoxillik əkmələr və sair bioloji aktivlərin, habelə onların balans dəyərini artıran (kapitallaşdırılan) məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

21.1.1. 241-1 Mli "Bitkilərin dəyəri";

21.1.2. 241-2 Mli "Heyvanların dəyəri";

21.1.3. 241-3 Mli "Bioloji aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər".

21.2 241-1 Mli "Bitkilərin dəyəri" subhesabında yaşından asılı olmayaraq mədəni çoxillik əkmələr, plantasiyada əkilmiş ağaclar, bütün növ meyvə və giləmeyvə çoxillik əkmələri (ağaclar və kollar), kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və təchizatında istifadə olunan, birdən çox mövsümdə bar verməsi gözlənilən və təsadüfi təkrar satışlar istisna olmaqla kənd təsərrüfatı məhsulu kimi satılması ehtimalı olmayan canlı bitkilər uçota alınır.

21.3. 241-2 Mli "Heyvanların dəyəri" subhesabında işçi (atlar, öküzlər, dəvələr, idman atları və başqa nəqliyyat heyvanları da daxil olmaqla) və məhsuldar heyvanlar (inəklər, dövlük buğalar, camışlar, döl kəlləri, döl ayğırları, ilxıya qoşulmuş damazlıq madyanlar, damazlıq dəvələr, döl nərleri, ana marallar, döl üçün erkək marallar, döl qabanları, damazlıq donuzlar, damazlıq qoyunlar, damazlıq keçilər, dövlük təkələr və başqa məhsuldar heyvanlar), habelə qiymətindən asılı olmayaraq heyvanxanalarda və digər analoji təşkilatlarda olan dünya heyvanlarının eksponatları uçota alınır.

21.4. 241-3 Mli "Bioloji aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər" subhesabında bioloji aktivlərin balans dəyərini artıran (kapitallaşdırılan) məsrəflərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

21.5. Bioloji aktivlərin dəyərinə 241-1, 241-2 Mli subhesabların debeti və 241-3, Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bioloji aktivlər əvəzsiz olaraq alındıqda digər əməliyyat gəliri kimi uçotda əks etdirilərək 241 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir. Bioloji aktivlər əvəzsiz verilmə və satış məqsədilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 125 Mli hesabın debeti və 241 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda, 242 Mli hesabın debeti 125 Mli hesabın krediti ilə müxabiləşir. Satış məqsədilə saxlanılan bioloji aktivlərin satılması, əvəzsiz verilməsi üzrə xərclər 125 Mli hesabın krediti və 741, 742, 743 Mli hesabların debetində uçota alınır.

21.6. Tələf olmuş bioloji aktivlər 125-2 Mli subhesabın debetində və 241 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 242 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 125-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Həmin bioloji aktivlər silindikdə 741, 742, 743 Mli hesabların debeti və 125-2 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Tələf olmuş bioloji aktivlər üzrə zərər 801 Mli hesabın debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

21.7. Bioloji aktivlərin kapitallaşdırılması podrat üsulu ilə aparıldıqda məsrəflər 241-3 Mli subhesabın debeti və 301, 302, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bioloji aktivlərin kapitallaşdırılması təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirildikdə məsrəflər 241-3 Mli subhesabın debeti və 121, 126, 232, 242, 262, 301, 302, 307, 308, 309, 345, 401, 402, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Podrat və ya təsərrüfat üsulu ilə əldə olunmuş bioloji aktivlər istismara verildikdə 241-1, 241-2 Mli subhesabların debeti və 241-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.8. Satış məqsədilə saxlanılan bioloji aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi, habelə silinməsi nəticəsində yaranmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat

yazılışı verilir. Satılmış bioloji aktivlər üzrə yaranmış gəlirlərə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.9. 242 Mli "Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabında bioloji aktivlər üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçuotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

21.9.1. 242-1 Mli "Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya";

21.9.2. 242-2 Mli "Bioloji aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri".

21.10. 242-1 Mli "Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

21.10.1.242-1-1 Mli "Bitkilər üzrə yığılmış amortizasiya";

21.10.2. 242-1-2 Mli "Heyvanlar üzrə yığılmış amortizasiya".

21.11 242-1-1 Mli "Bitkilər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında bitkiçilik aktivləri üzrə yığılmış amortizasiya məbləğləri öz əksini tapır.

21.12. 242-1-2 Mli "Heyvanlar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında işçi və məhsuldar, eləcə də digər heyvan növləri üzrə yığılmış amortizasiya ayrılmaları əks etdirilir.

21.13. Aşağıdakı bioloji aktivlərə amortizasiya hesablanır:

21.13.1. məhsuldar heyvanlara (damazlıq inəklərə, qoyunlara, keçilərə; döllük buğalara, kəllərə, ayğırlara, nərlərə, marallara, qabanlara, qoçlara, təkələrə və bunlar kimi digər məhsuldar heyvanlara);

21.13.2. heyvanxanalarda və digər analoji təşkilatlarda olan heyvanat aləminin eksponatlarına;

21.13.3. istismar vaxtı çatmayan çoxillik əkmələrə.

21.14. Hesabat dövrünün sonunda (dekabr ayının sonuncu iş günü) bioloji aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya məbləği 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 242-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

21.15. 242-2 Mli "Bioloji aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

21.15.1.242-2-1 Mli "Bitkilər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

21.15.2. 242-2-2 Mli "Heyvanlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri".

21.16. 242-2-1 Mli "Bitkilər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında bitkiçilik aktivləri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri öz əksini tapır.

21.17. 242-2-2 Mli "Heyvanlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında işçi və məhsuldar, eləcə də digər heyvan növləri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri əks etdirilir.

21.18. Hesabat dövrünün sonunda bioloji aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 242-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

22. İnvestisiya mülkiyyətinin uçuotu

22.1. İnvestisiya mülkiyyətinin uçuotu Hesablar Planının 25-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı xidmət (istehsal) prosesində bir ildən artıq istifadəsi nəzərdə tutulan investisiya mülkiyyəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

22.1.1. 251 Mli "İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri";

22.1.2. 252 Mli "İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.1.3. 253 Mli "İnvestisiya mülkiyyəti üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər".

22.2. 251 Mli "İnvestisiya mülkiyyəti" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan icarə ödənişlərinin əldə edilməsi və ya kapitalın artırılması, yaxud hər iki məqsəd üçün saxlanılan əmlaklar barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər;

22.2.1. 251-1 Mli "İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri";

22.2.2. 251-2 Mli "İstifadə hüquqlu investisiya mülkiyyəti".

22.3. 251-1 Mli "İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan investisiya mülkiyyətinin dəyəri uçota alınır.

22.4. 251-2 Mli "İstifadə hüquqlu investisiya mülkiyyəti" subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsinə götürdüyü daşınmaz əmlaka investisiyalar üzrə istifadə hüququnun dəyəri uçota alınır.

22.5. İnvestisiya məqsədli daşınmaz istifadəyə verilən zaman 251 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İnvestisiya məqsədli daşınmaz əmlak əvəzsiz olaraq alındıqda digər əməliyyat gəliri kimi uçotda əks etdirilərək 251 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir. İnvestisiya məqsədli daşınmaz əmlak satış məqsədilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 125 Mli hesabın debeti və 251 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda, 252 Mli hesabın debeti 125 Mli hesabın krediti ilə müxəbirləşir. Satış məqsədilə saxlanılan investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 125 Mli hesabın krediti və 741, 742, 743 Mli hesabların debetində əks etdirilir.

22.6. Satış məqsədilə saxlanılan investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın satılması və ya əvəzsiz verilməsi, habelə silinməsi nəticəsində yaranmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Satılmış investisiya məqsədli daşınmaz əmlaklar üzrə yaranmış gəlirlərə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.7. İcarə müddətinin başlanmasından etibarən icarəçilər maliyyə icarəsi şərtləri daxilində əldə edilən investisiya məqsədli daşınmaz əmlaklar kimi (icarəyə götürülmüş daşınmaz əmlaka investisiyalardan istifadə hüququ kimi), müvafiq icarə öhdəliklərini isə öz maliyyə hesabatlarında öhdəliklər kimi tanımalıdırlar. Aktivlər və öhdəliklər icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərində bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər ilə aktiv və öhdəlik kimi tanınmalıdır. Minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılmış dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsi icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsidir. Həmin faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda təqdirdə, icarəçinin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə olunmalıdır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.7.1. icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər məbləğinə - cari ildə ödənilməli olan icarə öhdəliyi məbləği həddində 251-2 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 317-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.7.2. növbəti illər ərzində ödəniləcək icarə öhdəlikləri məbləği həddində 251-2 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 416-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.7.3. minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılması dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsinə əsasən icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsi üzrə faiz xərclərinə 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.7.4. cari ildə hesabat dövrünün xərçi kimi tanınan faiz xərclərinə 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 306 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti və 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.8. 252 Mli "İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan investisiya məqsədli daşınmaz əmlakların köhnəlməsi üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçuotu aparılır. İnvestisiya məqsədli daşınmaz əmlak üzrə hesablanmış amortizasiya məbləği və qiymətdəndüşmə zərərləri 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 252 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

22.9. 253 Mli "İnvestisiya mülkiyyəti üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın balans dəyərini artıran (kapitalaşdırılan) məsrəflər uçota alınır. Tikinti işləri podrat üsulu ilə aparıldıqda investisiya məqsədli daşınmaz əmlak üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 305, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Tikinti işləri təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirildikdə investisiya məqsədli daşınmaz əmlak üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 126, 232, 262, 242, 301, 302, 305, 306, 307, 308, 309, 345, 401, 402, 404, 405, 455 Mli hesabların kreditində uçota alınır. Podrat və ya təsərrüfat üsulu ilə hazırlanmış investisiya məqsədli daşınmaz əmlak istifadəyə verildikdə 251 Mli hesabın debeti və 253 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23. Qeyri-maddi aktivlərin uçuotu

23.1. Qeyri-maddi aktivlərin uçuotu Hesablar Planının 26-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə uzun müddət istifadə edilən, fiziki formaya malik olmayan və müəyyən edilə bilən digər qeyri-pul (qeyri-monetar) aktivləri ilə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

23.1.1. 261 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri";

23.1.2. 262 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";

23.1.3. 263 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər".

23.2. 261 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri" hesabında təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə uzun müddət istifadə edilən, fiziki formaya malik olmayan və müəyyən edilə bilən, gəlir gətirən torpaq sahələrindən, təbii ehtiyatlardan (sərvətlərdən) istifadə hüquqları, patentlər, lisenziyalar, proqram təminatı, ticarət markaları və digər qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

23.2.1. 261-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işlərinin dəyəri";

23.2.2. 261-2 Mli "Proqram təminatlarının dəyəri";

23.2.3. 261-3 Mli "Patentlərin dəyəri";

23.2.4. 261-4 Mli "Müəllif hüquqlarının dəyəri";

23.2.5. 261-5 Mli "Lisenziyaların dəyəri";

23.2.6. 261-6 Mli "Ticarət markalarının dəyəri";

23.2.7. 261-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri";

23.2.8. 261-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər".

23.3. 261-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri" subhesabında təcrübə-konstruktor işləri üzrə yaradılmış qeyri-maddi aktivlərin dəyəri əks etdirilir.

23.4. 261-2 Mli "Proqram təminatlarının dəyəri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan alınmış və ya yaradılmış proqram təminatlarının dəyəri əks etdirilir.

23.5. 261-3 Mli "Patentlərin dəyəri" subhesabında təşkilatın sahib olduğu patent hüquqlarının dəyəri əks etdirilir.

23.6. 261-4 Mli "Müəllif hüquqlarının dəyəri" subhesabında təşkilat tərəfindən əldə edilmiş müəlliflik hüquqlarının dəyəri uçota alınır.

23.7. 261-5 Mli "Lisenziyaların dəyəri" subhesabında təşkilatın hər hansı fəaliyyət növünün həyata keçirilməsi üzrə xüsusi razılığın əldə edilməsi dəyəri əks etdirilir.

23.8. 261-6 Mli "Ticarət markalarının dəyəri" subhesabında təşkilatın həyata keçirdiyi fəaliyyətlə bağlı ticarət markaları və əmtəə nişanlarının dəyəri əks etdirilir.

23.9. 261-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri" subhesabında 261-1-261-6 Mli subhesablarda göstərilməyən digər qeyri-maddi aktivlər, o cümlədən, fransızlar, titul və nəşriyyat hüquqları, sənaye mülkiyyəti üzrə hüquqlar uçota alınır.

23.10. 261-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər" təşkilatın həyata keçirdiyi fəaliyyətlə bağlı maliyyə icarəsi ilə əldə etdiyi qeyri-maddi aktivlərdən istifadə hüquqlarının dəyəri əks etdirilir.

23.11. Əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər istismara verildikdə 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 263 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qeyri-maddi aktivlər əvəzsiz olaraq alındıqda 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir. Qeyri-maddi aktivlər "əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan digər aktivlər" hesabına keçirildikdə 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda 262 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 125 Mli hesabın krediti ilə müxəbirləşir. Satış məqsədilə saxlanılan qeyri-maddi aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınır. Satılmış qeyri-maddi aktivlərin satış dəyərində 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

23.12. Tam amortizasiya olunmuş və istifadəsi mümkün olmayan qeyri-maddi aktivlər silindikdə 262 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.13. Tam amortizasiya olunmayan və istifadəsi mümkün olmayan qeyri-maddi aktivlər silinməsi üçün nəzərdə tutulduqda 125-2 Mli subhesabın debetində və 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 262 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 125-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir. Həmin qeyri-maddi aktivlər silindikdə 741, 742, 743 Mli hesabların debeti və 125-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.14. Satış məqsədilə saxlanılan qeyri-maddi aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi, habelə silinməsi nəticəsində yaranmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Satılmış qeyri-maddi aktivlər üzrə yaranmış gəlirlərə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.15. Təşkilatlar icarə müddətinin başlanması tarixində maliyyə icarəsi şərtləri daxilində əldə edilən qeyri-maddi aktivləri icarəyə götürülmüş qeyri-maddi aktivlərdən istifadə hüququ kimi, müvafiq icarə öhdəliklərini isə öz maliyyə hesabatlarında öhdəliklər kimi tanımalıdırlar. Aktivlər və öhdəliklər icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərində bərabər olan məbləğə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyərlə aktiv və öhdəlik kimi tanımalıdır. Minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılmış dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsi icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsidir. Həmin faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə, icarəçinin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə olunmalıdır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.15.1. icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərində bərabər olan məbləğə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər məbləğinə - cari ildə ödənilməli olan icarə öhdəliyi məbləği həddində 261-8 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 317-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.15.2. növbəti illər ərzində ödəniləcək icarə öhdəlikləri məbləği həddində 261-8 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti, 416-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.15.3. minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılmış dəyərinin hesablanması istifadə edilən diskont dərəcəsinə əsasən icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsi üzrə faiz xərclərinə - 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.15.4. cari ildə hesabət dövrünün xərci kimi tanınan faiz xərclərinə - 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 306 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti və 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti, 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.16. 262 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır. Bu hesaba aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

23.16.1. 262-1 "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya";

23.16.2. 262-2 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri".

23.17. 262-1 "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

23.17.1. 262-1-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.2. 262-1-2 Mli "Proqram təminatları üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.3. 262-1-3 Mli "Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.4. 262-1-4 Mli "Müəllif hüquqları üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.5. 262-1-5 Mli "Lisenziyalar üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.6. 262-1-6 Mli "Ticarət markaları üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.7. 262-1-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya";

23.17.8. 262-1-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya".

23.18. 262-1-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təcrübə konstruktor işləri nəticəsində yaradılmış qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya məbləğləri əks etdirilir.

23.19. 262-1-2 Mli "Proqram təminatları üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında proqram təminatları üzrə amortizasiya məbləğləri uçota alınır.

23.20. 262-1-3 Mli "Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təşkilatın sahib olduğu Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya üzrə məbləğlər uçota alınır.

23.21. 262-1-4 Mli "Müəllif hüquqları üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təşkilat tərəfindən əldə edilmiş müəlliflik hüquqlarının dəyəri üzrə amortizasiya ayrılmaları uçota alınır.

23.22. 262-1-5 Mli "Lisenziyalar üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təşkilatın hər hansı fəaliyyət növünün həyata keçirilməsi üzrə xüsusi razılığın amortizasiya ayrılmaları əks etdirilir.

23.23. 262-1-6 Mli "Ticarət markalarının amortizasiyası" subhesabında ticarət markaları və əmtəə nişanlarının dəyəri üzrə amortizasiya ayrılmaları əks etdirilir.

23.24. 262-1-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan digər qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya ayrılmaları uçota alınır.

23.25. 262-1-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsi şərtləri daxilində əldə etdiyi qeyri-maddi aktivlərdən istifadə hüququ üzrə amortizasiya ayrılmaları uçota alınır.

23.26. Qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya məbləği 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 262 Mli hesabın kreditində əks etdirilir.

23.27. 262-2 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

23.27.1. 262-2-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

23.27.2. 262-2-2 Mli "Proqram təminatları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

23.27.3. 262-2-3 Mli "Patentlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

23.27.4. 262-2-4 Mli "Müəllif hüquqları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
23.27.5. 262-2-5 Mli "Lisenzialar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
23.27.6. 262-2-6 Mli "Ticarət markaları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
23.27.7. 262-2-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
23.27.8. 262-2-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri".
23.28. 262-2-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təcrübə konstruktor işləri nəticəsində yaradılmış qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri əks etdirilir.
23.29. 262-2-2 Mli "Proqram təminatları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında proqram təminatları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır.
23.30. 262-2-3 Mli "Patentlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilatın sahib olduğu patentlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır.
23.31. 262-2-4 Mli "Müəllif hüquqları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilat tərəfindən əldə edilmiş müəlliflik hüquqlarının dəyəri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır.
23.32. 262-2-5 Mli "Lisenzialar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilatın hər hansı fəaliyyət növünün həyata keçirilməsi üzrə xüsusi razılıqların qiymətdəndüşmə zərərləri əks etdirilir.
23.33. 262-2-6 Mli "Ticarət markaları üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında ticarət markaları və əmtəə nişanlarının dəyəri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri əks etdirilir.
23.34. 262-2-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilatın mülkiyyətində olan digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır.
23.35. 262-2-8 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilatın maliyyə icarəsi şərtləri daxilində əldə etdiyi qeyri-maddi aktivlərdən istifadə hüququ üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri uçota alınır.
23.36. Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri 122-4, 733-5 Mli subhesabların, 712, 713, 732, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 262 Mli hesabın kreditində əks etdirilir.
23.37. 263 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər" hesabında təşkilatın mülkiyyətində olan qeyri-maddi aktivlər üzrə yaradılan və ya balans dəyərini artıran (kapitallaşdırılan) məsrəflər uçota alınır. Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması podrat üsulu ilə aparıldıqda 263 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 305, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirildikdə həmin məsrəflər 263 Mli hesabın debeti və 121, 126, 232, 262, 242, 301, 302, 305, 306, 307, 308, 309, 345, 401, 402, 404, 405, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Əldə edilmiş və ya təsərrüfat üsulu ilə yaradılmış qeyri-maddi aktivlər istismara verildikdə 261 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 263 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
23.38. Bir və ya bir neçə adda qeyri-maddi aktivlər qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alındıqda, aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri ədalətli dəyərə qiymətləndirilir:
23.38.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;
23.38.2. alınmış (və ya verilmiş) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda.
23.39. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivin ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş qeyri-maddi aktivin dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.
23.40. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərlə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
23.40.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün 263 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 303, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.40.2. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin dəyərinə 111, 211 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.40.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə yaranmış kreditor borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 301, 302,303, 309, 401, 402, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111, 211 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
23.41. Tədqiqat üzrə (və ya daxili layihənin tədqiqat mərhələsindən) yaranmış məsrəflər qeyri-maddi aktiv tanınmamalıdır. Tədqiqat üzrə məsrəflər (və yaxud daxili layihənin tədqiqat mərhələsi zamanı yaranmış məsrəflər) yarandığı andan etibarən xərclər kimi uçota alınmalıdır.

24. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinin uçotu

24.1. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 27-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı xidmət (istehsal) prosesində bir ildən artıq istifadəsi nəzərdə tutulan və amortizasiya olunmayan sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə yalnız 271 Mli "Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri" hesabında uçota alınmış sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinə kitabxana fondu (bütün növ elmi, bədii, tədris və xüsusi növ ədəbiyyatlar və bu kimi başqa nəşrlər), muzey sərvətləri, məlumat daşıyıcıları (tədris kinofilmləri, maqnit lentləri, maqnit diskləri, kasetlər, proqram daşıyıcıları və bu kimi başqa məlumat daşıyıcıları), heyvanxanalar və digər analoji təşkilatlarda olan dünya heyvanlarının eksponatları, səhnə vəsaitləri (dekorasiyalar, butaforlar, milli teatr geyimləri, pariklər və bu kimi başqa vəsaitlər) aiddir. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri əldə edildikdə 271 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri əvəzsiz olaraq əldə edildikdə 271 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

24.2. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri əvəzsiz və satış məqsədilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 125 Mli hesabın debeti və 271 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satış məqsədilə saxlanılan sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərinin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 125 Mli hesabın krediti və 741, 742, 743 Mli hesabın debetində əks etdirilir. Satılmış və ya əvəzsiz verilmiş sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi, habelə silinməsi nəticəsində yaranmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

24.3. Satılmış qeyri-maliyyə aktivlərinin satış dəyərinə 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

24.4. Satılmış sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri üzrə yaranmış gəlirlərə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25. Təxirə salınmış vergi aktivlərinin uçotu

25.1. Təxirə salınmış vergi aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 28-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təxirə salınmış vergi aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Təxirə salınmış vergi aktivləri maddəsində mənfəət vergisi və digər vergilər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

25.1.1. 281 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri";

25.1.2. 282 Mli "Digər təxirə salınmış vergi aktivləri".

25.2. 281 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri" hesabında təşkilatın sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı mənfəət vergisi üzrə çıxılan müvəqqəti fərqlər, gələcək dövrə keçirilən istifadə olunmuş vergi zərərləri və gələcək dövrə keçirilən istifadə olunmamış vergi kreditləri ilə əlaqədar gələcək dövrlərdə əvəzi alınmalı olan mənfəət vergisi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Çıxılan müvəqqəti fərqlər aktiv və ya öhdəliyin balans dəyərinin əvəzinin alındığı və ya ödənilməsi gələcək dövrlərin vergi mənfəətinin (vergi zərərinin) müəyyən olunmasında çıxılan məbləğlər ilə nəticələnən müvəqqəti fərqlərdir.

25.3. Uçot mənfəəti vergi xərclərinin çıxılmasından əvvəl hesabət dövrü üzrə mənfəət və ya zərərdir. Vergi mənfəəti (vergi zərəri), Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müəyyən olunan mənfəət vergisinin ödənilməsi (əvəzinin alındığı) hesabət dövrü üzrə hesablanılan mənfəət və ya zərərdir. Mənfəət vergisi üzrə vergi xərclərinin hesablanması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

25.3.1. hesabət dövrünün vergi mənfəəti üzrə cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.3.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.3.3. hesabət dövrünün təxirə salınmış vergi aktivlərinə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

25.4. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivini hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi öhdəliyi

mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi öhdəliyi məbləği həddində 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.5. 282 Mli "Digər təxirə salınmış vergi aktivləri" hesabında təşkilatın sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı digər təxirə salınmış vergi aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

25.6. Digər təxirə salınmış vergi aktivlərinin hesablanması zamanı 282 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.7. Həmin digər təxirə salınmış vergi aktivlərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tələblərinə əsasən hesablanmış vergi öhdəliyi 122, 123, 233, 253, 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman hesabat dövrünün əvvəlində təxirə salınmış vergi aktivini kimi uçota alınmış məbləğ həddində 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 282 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26. Sair uzunmüddətli aktivlər

26.1. Sair uzunmüddətli aktivlərin uçotu Hesablar Planının 29-cu maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri, verilmiş uzunmüddətli avanslar və digər uzunmüddətli aktivlərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

26.2. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

26.2.1. 291 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (uzunmüddətli)";

26.2.2. 292 Mli "Verilmiş uzunmüddətli avanslar";

26.2.3. 293 Mli "Digər uzunmüddətli aktivlər";

26.2.4. 294 Mli "Sair uzunmüddətli aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər".

26.3. 291 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (uzunmüddətli)" 12 aydan artıq müddət ərzində təşkilatın gələcək hesabat dövrlərində tanınacaq xərclərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Gələcək hesabat dövrünün xərcləri cari hesabat dövründə çəkilmiş, lakin 12 aydan artıq müddət ərzində gələcək dövrün gəlirlərinin əldə edilməsi üzrə çəkilən xərclərdir. Bu çəkilmiş xərclər üzrə iqtisadi səmərənin və ya xidmət potensialının gələcək hesabat dövrlərində əldə edilməsi gözlənilir. Bu zaman 291 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 291, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 341, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 421, 422, 423, 424, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Uzunmüddətli gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri qısamüddətli gələcək hesabat dövrünün xərclərinə aid edildikdə 142 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 291 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qısamüddətli gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri uzunmüddətli gələcək hesabat dövrünün xərclərinə aid edildikdə 291 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 142 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.4. 292 Mli "Verilmiş uzunmüddətli avanslar" hesabında sifarişçi tərəfindən 12 aydan artıq müddət ərzində aktivlərin (malların) alınması, eləcə də hissə-hissə qəbul edilən məhsul, iş və xidmətlərin hissə-hissə qəbul edilməsi ilə əlaqədar icraçıya əvvəlcədən ödənilmiş məbləğlərin hərəkəti uçota alınır. Sifarişçi tərəfindən verilmiş uzunmüddətli avanslar 292 Mli hesabın debeti və 101, 103, 104 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Uzunmüddətli verilmiş avanslar qısamüddətli verilmiş avanslara aid edildikdə 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 292 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İcraçının qismən və ya tam təqdim etdiyi məhsullar, işlər və xidmətlər sifarişçi tərəfindən qəbul edildikdən sonra 301,302, 304, 305, 307, 308, 309 Mli hesabların debeti və 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İcraçının təqdim etdiyi xidmətlərə (iş və məhsullara) görə sifarişçi tərəfindən həyata keçirilən artıq ödəmələr üzrə məbləğlərə ilin sonunda 301,302, 304, 305, 307, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti və 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qısamüddətli verilmiş avanslar uzunmüddətli verilmiş avanslara aid edildikdə 292 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 143 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.5. 293 Mli "Digər uzunmüddətli aktivlər" hesabında 291-292 Mli sintetik hesablar qruplarında əks etdirilməyən sair uzunmüddətli aktivlər uçota alınır. Digər uzunmüddətli aktivlər alındıqda 293 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 301, 302, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli aktivlərin istifadə edilməsi zamanı yaranmış məsrəflər 122-9 Mli subhesabın debeti və 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli aktivlərin istifadə edilməsi zamanı yaranmış xərclər 733-9 Mli subhesabın, 711, 712, 713, 731, 732, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Digər uzunmüddətli aktivlər digər qısamüddətli aktivlərə aid edildikdə 145 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 293 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda digər qısamüddətli aktivlər digər uzunmüddətli aktivlərə aid edildikdə 293 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 145 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.6. 294 Mli "Sair uzunmüddətli aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesabında təşkilatın sair uzunmüddətli aktivlərinin dəyərdən düşməsi səbəbindən həmin aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərin hərəkəti ilə bağlı əməliyyatlar əks etdirilir. Bu düzəlişlər müəyyən edildikdə, hesabat dövrünün xərclərinə aid edilərək 733-9 Mli subhesabın, 711, 712, 713, 731, 732, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 294 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

27. Qısamüddətli öhdəliklər

27.1. "Qısamüddətli öhdəliklər" bölməsində təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı qısamüddətli kreditor borcları, qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəlikləri, qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəlikləri, sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəlikləri və sair qısamüddətli öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

27.1.1. 30 - "Qısamüddətli kreditor borcları";

27.1.2. 31 - "Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər";

27.1.3. 32 - "Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər";

27.1.4. 33 - "Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər";

27.1.5. 34 - "Sair qısamüddətli öhdəliklər".

28. Qısamüddətli kreditor borclarının uçotu

28.1. Qısamüddətli kreditor borclarının uçotu Hesablar Planının 30-cu maddəsində əks etdirilir. "Qısamüddətli kreditor borcları" maddəsində 12 ay ərzində təşkilatın malsatan və podratçılara, törəmə (asılı) müəssisələrə, əsas müəssisələrə, tikinti müqavilələri üzrə, faizlər üzrə, əməyin ödənişi üzrə, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə, həmçinin digər yaranmış borcları üzrə məbləğlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

28.1.1. 301 Mli "Malsatan və podratçılara qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.2. 302 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.3. 303 Mli "Əsas müəssisələrə qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.4. 304 Mli "Alınmış xidmətlərə görə qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.5. 305 Mli "Tikinti müqavilələri ilə bağlı qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.6. 306 Mli "Faizlər ilə bağlı qısamüddətli kreditor borcları";

28.1.7. 307 Mli "Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar";

28.1.8. 308 Mli "Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər";

28.1.9. 309 Mli "Digər qısamüddətli kreditor borcları".

28.2. 301 Mli "Malsatan və podratçılara qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə malsatan və podratçılara 12 ay ərzində ödənilməli olan məbləğləri uçota alınır.

28.3. 302 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə törəmə müəssisələrə 12 ay ərzində ödənilməli olan məbləğləri əks etdirilir.

28.4. 303 Mli "Əsas müəssisələrə qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə əsas müəssisələrə 12 ay ərzində ödənilməli olan məbləğləri əks etdirilir.

28.5. 304 Mli "Alınmış xidmətlərə görə qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın göstərilmiş xidmətlərə görə digər təşkilatlara 12 ay ərzində ödənilməli olan məbləğləri əks etdirilir.

28.6. 305 Mli "Tikinti müqavilələri ilə bağlı qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın tikinti müqaviləsi üzrə alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə malsatan və podratçılara 12 ay ərzində ödənilməli olan məbləğləri uçota alınır.

28.7. 306 Mli "Faizlər ilə bağlı qısamüddətli kreditor borcları" hesabında təşkilatın 12 ay ərzində həyata keçirilməli olan faiz ödənişləri üzrə öhdəlikləri uçota alınır.

28.8. 307 Mli "Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar" hesabında təşkilatın əməyin ödənilməsi üzrə məbləğləri uçota alınır.

28.9. 308 Mli "Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər" hesabında təşkilatın vergi, sosial sığorta və təminat haqları, gömrük rüsumları və başqa məcburi ödənişlər üzrə məbləğləri uçota alınır. Bu sintetik hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

28.9.1. 308-1 Mli "Vergi öhdəlikləri";

28.9.2. 308-2 Mli "Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər";

28.9.3. 308-3 Mli "Digər məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər".

28.10. 308-1 "Vergi öhdəlikləri" subhesabında təşkilatın hesabat dövründə büdcəyə ödənilməli olan vergilər üzrə məbləğlərinin hərəkəti göstərilir.

28.11. 308-2 "Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər" subhesabında təşkilatın hesabat dövründə *dövlət sosial müdafiə fonduna* ödənilməli olan məcburi sosial sığorta öhdəlikləri üzrə məbləğlərinin hərəkəti əks etdirilir.

28.12. 308-3 "Digər məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər" subhesabında 308-1 və 308-2 Mli subhesablarında nəzərdə tutulmayan təşkilatın hesabat dövründə ödənilməli olan məcburi ödənişlər üzrə məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

28.13. 309 Mli "Digər qısamüddətli kreditör borcları" hesabında təşkilatın 301-308Mli hesablara aid edilməyən sair kreditör borcları üzrə məbləğlərinin hərəkəti əks etdirilir.

28.14. Əldə olunmuş qısamüddətli və uzunmüddətli aktivlərə görə qısamüddətli kreditör borcları hesablandıqda 121, 126, 233, 241, 253, 263, 271, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 303, 305, 306, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır. Birbaşa məsrəflərə, habelə gələcək hesabat dövrünün xərclərinə aid edilən işlərə və xidmətlərə görə 122, 123, 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır. Hesabat dövrünün xərclərinə aid edilən işlərə və xidmətlərə görə 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

28.15. Faiz xərcləri birbaşa xərclərə aid edildikdə 721-1 Mli subhesabın debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

28.16. Qısamüddətli kreditör borcları əmək haqqından tutulmalar şəklində hesablandıqda 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

28.17. Ödənilmiş qısamüddətli kreditör borcları 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 103, 104 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

28.18. Uzunmüddətli kreditör borcları qısamüddətli kreditör borclarına aid edildikdə 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 305, 306, 309, Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

28.19. Qısamüddətli kreditör borcları uzunmüddətli kreditör borclarına aid edildikdə 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

29. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin uçotu

29.1. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 31-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunan (qısamüddətli) bank kreditləri, işçilər üçün bank kreditləri, konvertasiya olunan istiqrazlar, borclar, geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər, törəmə (asılı) müəssisələr üzrə faiz xərcləri yaradan öhdəliklər və digər faiz xərcləri yaradan öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

29.2. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

29.2.1. 311 Mli "Qısamüddətli bank kreditləri";

29.2.2. 312 Mli "İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri";

29.2.3. 313 Mli "Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar";

29.2.4. 314 Mli "Qısamüddətli borclar";

29.2.5. 315 Mli "Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)";

29.2.6. 316 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər";

29.2.7. 317 Mli "İcarə ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər";

29.2.8. 318 Mli "Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər".

29.3. 311 Mli "Qısamüddətli bank kreditləri" hesabında 12 ay ərzində ödənilməli olan bank kreditləri uçota alınır. Bu hesab üzrə 311-1 Mli "Bank overdraftı" subhesabı açılır.

29.4. 311-1 Mli "Bank overdraftı" subhesabında təşkilat müvafiq hesablama hesabında mövcud məbləğdən artıq məbləği istifadə etdiyi zaman, onun fəaliyyətinin fasiləsiz həyata keçirilməsi üçün bank tərəfindən bankın müştərisi olan həmin təşkilata müəyyən qısa müddət ərzində təqdim edilən qısamüddətli (faizli) kredit məbləğləri əks etdirilir.

29.5. 312 Mli "İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri" hesabında təşkilatın öz işçiləri üçün bankdan götürdüyü və 12 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulan məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.

29.6. 313 Mli "Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar" hesabında təşkilatın qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə yaranan öhdəlikləri və onların 12 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulan məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

29.7. 314 Mli "Qısamüddətli borclar" hesabında təşkilat tərəfindən əldə olunan və 12 ay ərzində ödənilməli olan borclar üzrə məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.

29.8. 315 Mli "Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)" hesabında təşkilatın geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli) üzrə yaranan öhdəlikləri və onların 12 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulan məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

29.9. 316 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" hesabında təşkilat tərəfindən törəmə (asılı) müəssisələrdən əldə olunan və 12 ay ərzində ödənilməli olan faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.

29.10. 317 Mli "İcarə ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər" hesabında təşkilatın maliyyə və əməliyyat icarəsi nəticəsində yaranan qısamüddətli öhdəlikləri uçota alınır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

29.10.1. 317-1 Mli "Maliyyə icarəsi ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər";

29.10.2. 317-2 Mli "Əməliyyat icarəsi ilə bağlı qısamüddətli öhdəliklər".

29.11. Maliyyə icarəsi ilə əlaqədar icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdarsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər məbləğinə - cari ildə ödənilməli olan icarə öhdəliyi məbləği həddində 231-5, 251-2, 261-8 Mli subhesabların debeti, 317-1 Mli subhesabın krediti üzrə və növbəti illər ərzində ödəniləcək icarə öhdəlikləri məbləği həddində 231-5, 251-2, 261-8 Mli subhesabların debeti, 416-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda minimal icarə ödənişlərinin diskontlaşdırılmış dəyərinin hesablanmasında istifadə edilən diskont dərəcəsinə əsasən icarə ödənişlərinin məbləğlərində öz əksini tapmış faiz dərəcəsi üzrə faiz xərclərinə - 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin məbləğlər üzrə cari ildə hesabat dövrünün xərci kimi tanınan faiz xərclərinə - 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

29.12. Əməliyyat icarəsi üzrə icarə ödənişləri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu üzrə xərc kimi tanınır. Əməliyyat icarəsi ilə əlaqədar icarə öhdəliklərinin xərc kimi tanınması zamanı 733-9 Mli subhesabın debeti və 317-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Əməliyyat icarəsi ilə əlaqədar icarə öhdəliklərinin ödənilməsi zamanı 317-2 Mli subhesabın debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

29.13. 318 Mli "Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" hesabında yuxarıdakı hesablarda nəzərdə tutulmayan 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunan digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məbləğlərin hərəkəti əks etdirilir.

29.14. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin əldə edilməsinə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

29.15. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərə aid edildikdə 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

29.16. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərə aid edildikdə 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

29.17. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə faiz xərcləri hesablandıqda 122, 142, 233, 241, 253, 263, 271, 291, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 302, 306, 402, 404 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

29.18. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər ödənildikdə 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

30. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərin uçotu

30.1. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 32-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın gələcəkdə yaranacaq məsrəflərinin ödəniş vaxtı və məbləği qeyri-müəyyən olan, lakin xidmət potensialını təcəssüm etdirən resursların xaric olunması ehtimalı səbəbindən cari öhdəlik olduğu üçün etibarlı qiymətləndirilə bilən və öhdəlik kimi tanınan məbləğlərin hərəkəti uçota alınır. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

30.1.1. 321 Mli "İşdən azadolma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər";

30.1.2. 322 Mli "Qısamüddətli hüquqi öhdəliklər";

30.1.3. 323 Mli "Qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri";
30.1.4. 324 Mli "Digər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər".
30.2. 321 Mli "İşdən azadolma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər" hesabında təşkilatın işdən azad olunma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər üzrə məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
30.3. 322 Mli "Qısamüddətli hüquqi öhdəliklər" hesabında təşkilatın qısamüddətli hüquqi öhdəliklər ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
30.4. 323 Mli "Qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri" hesabında təşkilatın qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
30.5. 324 Mli "Digər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" hesabında təşkilatın qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəlikləri ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
30.6. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər hesablandıqda 122, 142, 233, 241, 253, 263, 271, 291, 711, 712, 713, 721, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 321, 322, 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
30.7. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər üzrə kreditor borclar və ya digər öhdəliklər hesablandıqda 321, 322, 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 309, 318, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
30.8. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərə aid edildikdə 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 321, 322. 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
30.9. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərə aid edildikdə 321, 322. 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

31. Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər

31.1. Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 33-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın 12 ay müddətində ödənilməsi nəzərdə tutulan qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə qısamüddətli öhdəlikləri, maddi təminat üzrə qısamüddətli öhdəlikləri, istehlak malları üzrə qısamüddətli öhdəlikləri və digər sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:
31.1.1. 331 Mli "Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər";
31.1.2. 332 Mli "Maddi təminat üzrə qısamüddətli öhdəliklər";
31.1.3. 333 Mli "İstehlak malları üzrə qısamüddətli öhdəliklər";
31.1.4. 334 Mli "Digər sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər".
31.2. Sosial müavinətlər sosial risklərin təsirini azaltmaq və ya bütövlükdə cəmiyyətin ehtiyaclarını qarşılamaq üçün seçim meyarlarına uyğun olan konkret fiziki şəxslər və (və ya) ev təsərrüfatlarına köçürülən pul ödənişləridir.
31.3. Müəssisə sosial müavinət planı üzrə xərci öhdəliyin tanınması ilə eyni anda tanımalıdır. Bu zaman 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333, 334 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
31.4. Müəssisə sosial müavinət planı üzrə öhdəliyin ödənilməsi zamanı 331, 332, 333, 334 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
31.5. Müəssisə aşağıdakı məlumatları maliyyə hesabatlarında açıqlamalıdır:
31.5.1. Sosial müavinət planlarının xüsusiyyətləri, o cümlədən aşağıdakılardan barədə məlumatlar:
31.5.1.1. Planlar çərçivəsində təqdim olunan sosial müavinətlərin xarakteri (məsələn, pensiya müavinətləri, işsizliyə görə müavinətlər, uşağa qulluğa görə müavinətlər);
31.5.1.2. Sosial müavinət Planının əsas xüsusiyyətləri, məsələn, hüquqi bazanın təsviri və tənzimləmə sxemi, sosial müavinətləri əldə etmək üçün yerinə yetirilməli olan əsas uyğunluq meyarların xülasəsi və plan barədə daha çox məlumat əldə etməyin yolları barədə bəyanat;
31.5.1.3. Planların maliyyələşdirilməsi yollarının, o cümlədən planların büdcə vəsaitlərinin hesabına ayrılması, digər təşkilatdan köçürmə və ya digər vasitələrlə təmin edilməsinin təsviri.

32. Sair qısamüddətli öhdəliklərin uçotu

32.1. Sair qısamüddətli öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 34-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın 12 ay müddətində ödənilməsi nəzərdə tutulan pensiya öhdəlikləri, gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri, alınmış avanslar, məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar, habelə digər qısamüddətli öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:
32.1.1. 341 Mli "Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri";
32.1.2. 342 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";
32.1.3. 343 Mli "Alınmış qısamüddətli avanslar";
32.1.4. 344 Mli "Qısamüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar";
32.1.5. 345 Mli "Digər qısamüddətli öhdəliklər".
32.2. 341 Mli "Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri" hesabında təşkilat tərəfindən keçmiş işçiləri, onların təqaüdə çıxmasından sonra pensiya öhdəliyi qəbul edildikdə, həmin qısamüddətli öhdəliklərin dəyərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
32.3. 342 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri" hesabında təşkilatın hesabat dövründən sonrakı dövrə aid edilən, lakin cari dövrdə əldə olunmuş gəlirlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatları uçotda əks etdirilir.
32.4. 343 Mli "Alınmış qısamüddətli avanslar" hesabında təşkilat tərəfindən satılacaq mallara, işlərə və ya xidmətlərə görə tam və ya qismən əvvəlcədən alınmış məbləğlər əks etdirilir.
32.5. 344 Mli "Qısamüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar" hesabında təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı dövlət büdcəsindən, büdcədən kənar fondlardan və Digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.
32.6. 345 Mli "Digər qısamüddətli öhdəliklər" hesabında yuxarıdakı hesablarda göstərilməyən digər qısamüddətli öhdəliklərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
32.7. Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri və digər qısamüddətli öhdəliklər üzrə məsrəflərə 122, 123, 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
32.8. Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri və digər qısamüddətli öhdəliklər ödənildikdə 341, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.
32.9. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri, alınmış qısamüddətli avanslar üzrə daxil olmuş pul vəsaitləri 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342, 343 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.
32.10. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri cari hesabat dövründə gəlir kimi tanındıqda 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
32.11. Alınmış qısamüddətli avanslar cari hesabat dövründə bu avansın alışı ilə əlaqədar olaraq yaranan debitor borc ilə bağlandıqda 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
32.12. Təşkilat tərəfindən məqsədli maliyyələşmələrin açılması üçün verilmiş sifariş əsasən ödəniş edildikdə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.
32.13. Cari hesabat dövründə təşkilata verilmiş məqsədli maliyyələşmələr üzrə məbləğlər gəlir kimi tanındıqda 344 Mli hesabların debeti 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.
32.14. Cari hesabat dövründə təşkilata verilmiş məqsədli maliyyələşmələr üzrə məbləğlər gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri kimi tanındıqda 344 Mli hesabların debeti 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.
32.15. Sair uzunmüddətli öhdəliklər sair qısamüddətli öhdəliklərə aid edildikdə 452, 453, 454, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 342, 343, 344, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
32.16. Sair qısamüddətli öhdəliklər sair uzunmüddətli öhdəliklərə aid edildikdə 342, 343, 344, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 452, 453, 454, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

33. Uzunmüddətli öhdəliklər

33.1. Uzunmüddətli öhdəliklər bölməsində təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı uzunmüddətli kreditor borcları, uzunmüddətli faiz xərcləri yaranan öhdəlikləri, uzunmüddətli (qiymətləndirilmiş) öhdəlikləri, sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəlikləri, təxirə salınmış vergi öhdəlikləri və sair uzunmüddətli öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:
33.1.1. 40 - "Uzunmüddətli kreditor borcları"
33.1.2. 41 - "Uzunmüddətli faiz xərcləri yaranan öhdəliklər"
33.1.3. 42 - "Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər";

- 33.1.4. 43 – “Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər”;
33.1.5. 44 – “Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri”;
33.1.6. 45 – “Sair uzunmüddətli öhdəliklər”.

34. Uzunmüddətli kreditör borclarının uçotu

34.1. Uzunmüddətli kreditör borclarının uçotu Hesablar Planının 40-cı maddəsində əks etdirilir. “Uzunmüddətli kreditör borcları” maddəsində 12 aydan artıq müddətə təşkilatın malsatan və podratçılara, törəmə (asılı) müəssisələrə, tikinti müqavilələri üzrə, faizlər üzrə, həmçinin digər yaranmış borclar üzrə ödənilməli olan məbləğləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar açılır:

- 34.1.1. 401 Mli “Malsatan və podratçılara uzunmüddətli kreditör borcları”;
34.1.2. 402 Mli “Törəmə (asılı) müəssisələrə uzunmüddətli kreditör borcları”;
34.1.3. 403 Mli “Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli kreditör borcları”;
34.1.4. 404 Mli “Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcları”;
34.1.5. 405 Mli “Digər uzunmüddətli kreditör borcları”.
- 34.2. 401 Mli “Malsatan və podratçılara uzunmüddətli kreditör borcları” hesabında təşkilatın alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə malsatan və podratçılara 12 aydan artıq müddətə ödənilməli olan məbləğləri uçota alınır.
- 34.3. 402 Mli “Törəmə (asılı) müəssisələrə uzunmüddətli kreditör borcları” hesabında təşkilatın alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə törəmə müəssisələrə 12 aydan artıq müddətə ödənilməli olan məbləğləri əks etdirilir.
- 34.4. 403 Mli “Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli kreditör borcları” hesabında təşkilatın tikinti müqaviləsinə əsasən alınmış mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə malsatan və podratçılara 12 aydan artıq müddətə ödənilməli olan məbləğləri uçota alınır.
- 34.5. 404 Mli “Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcları” hesabında təşkilatın 12 aydan artıq müddətə ödənilməli olan faiz ödənişləri üzrə öhdəlikləri uçota alınır.
- 34.6. 405 Mli “Digər uzunmüddətli kreditör borcları” 401-404 Mli hesablarda göstərilməyən digər uzunmüddətli kreditör borcları üzrə məbləğlərin hərəkəti əks etdirilir.
- 34.7. Əldə olunmuş qısamüddətli və uzunmüddətli aktivlərə görə 121, 126, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 401, 402, 403, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.8. Faiz xərclərinə 122, 142, 233, 241, 253, 263, 271, 291, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 404 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.9. Ödənilmiş uzunmüddətli kreditör borcları 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.
- 34.10. Birbaşa məsrəflərə, habelə gələcək hesabat dövrünün xərclərinə aid edilən işlərə və xidmətlərə 122, 123, 142, 291 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır. Hesabat dövrünün xərclərinə aid edilən işlərə və xidmətlərə 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.11. Uzunmüddətli kreditör borcları qısamüddətli kreditör borclarına aid edildikdə 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 305, 306, 309, Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.12. Qısamüddətli kreditör borcları uzunmüddətli kreditör borclarına aid edildikdə 301, 302, 305, 306, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 401, 402, 403, 404, 405 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.13. Qısamüddətli və uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər uzunmüddətli kreditör borcları aid edildikdə 321, 322, 323, 324, 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 34.14. Uzunmüddətli kreditör borclar qısamüddətli və uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərə aid edildikdə 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 321, 322, 323, 324, 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

35. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər

- 35.1. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 41-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə 12 aydan artıq müddətə ödənilməsi tələb olunan (uzunmüddətli) bank kreditləri, işçilər üçün bank kreditləri, uzunmüddətli borclar və digər faiz xərcləri yaradan uzunmüddətli öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
- 35.2. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:
- 35.2.1. 411 Mli “Uzunmüddətli bank kreditləri”;
35.2.2. 412 Mli “İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri”;
35.2.3. 413 Mli “Uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar”;
35.2.4. 414 Mli “Uzunmüddətli borclar”;
35.2.5. 415 Mli “Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (uzunmüddətli)”;
35.2.6. 416 Mli “İcarə üzrə uzunmüddətli öhdəliklər”;
35.2.7. 417 Mli “Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər”;
35.2.8. 418 Mli “Digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər”.
- 35.3. 411 Mli “Qısamüddətli bank kreditləri” hesabında 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunmayan bank kreditləri uçota alınır.
- 35.4. 412 Mli “İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri” hesabında təşkilatın öz işçiləri üçün bankdan götürdüyü və 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunmayan işçilər üçün bank kreditləri məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 35.5. 413 Mli “Uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar” hesabında təşkilatın uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə yaranan öhdəlikləri və onların 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunmayan konvertasiya olunan istiqrazların məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 35.6. 414 Mli “Uzunmüddətli borclar” hesabında təşkilat tərəfindən əldə olunan və 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunmayan borclar üzrə məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.
- 35.7. 415 Mli “Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (uzunmüddətli)” hesabında təşkilatın geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli) üzrə yaranan öhdəlikləri və onların 12 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulmayan məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 35.8. 416 Mli “İcarə üzrə uzunmüddətli öhdəliklər” hesabında təşkilat tərəfindən maliyyə icarəsi və əməliyyat icarəsi ilə əlaqəli yaranan öhdəliklər üzrə məbləğlərin hərəkəti uçota alınır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:
- 35.8.1. 416-1 Mli “Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər”;
35.8.2. 416-2 Mli “Əməliyyat icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər”.
- 35.9. 417 Mli “Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər” hesabında təşkilat tərəfindən törəmə (asılı) müəssisələrdən əldə olunan və 12 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulmayan faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.
- 35.10. 418 Mli “Digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər” hesabında 411-416 Mli hesablarda nəzərdə tutulmayan və 12 ay ərzində ödənilməsi tələb olunmayan digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məbləğlərin hərəkəti əks etdirilir.
- 35.11. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin əldə edilməsinə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 35.12. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərə aid edildikdə 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 35.13. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklərə aid edildikdə 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 35.14. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə faiz xərcləri hesablandığında 122, 142, 233, 241, 253, 263, 271, 291, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 306, 404 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.
- 35.15. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər ödənildikdə 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

36. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərin uçotu

36.1. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 42-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın gələcəkdə yaranacaq məsrəflərinin ödəniş vaxtı və məbləği qeyri-müəyyən olan, lakin xidmət potensialını təcassüm etdirən resursların xaricəməsi ehtimalı səbəbindən cari öhdəlik olduğu üçün etibarlı qiymətləndirilə bilən və öhdəlik kimi tanınan məbləğlərin hərəkəti uçota alınır.

36.2. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

36.2.1. 421 Mli "İşdən azad olma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər";

36.2.2. 422 Mli "Uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri";

36.2.3. 423 Mli "Uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər";

36.2.4. 424 Mli " Digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər".

36.3. 421 Mli "İşdən azad olma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər" hesabında təşkilatın işdən azad olunma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər üzrə məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

36.4. 422 Mli "Uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər" hesabında təşkilatın uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

36.5. 423 Mli "Uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri" hesabında təşkilatın uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

36.6. 424 Mli "Digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" hesabında təşkilatın 421-441 Mli hesablarında nəzərə alınmayan digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəlikləri ilə bağlı məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.

36.7. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər hesablandığında 122, 142, 233, 241, 253, 263, 271, 291, 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

36.8. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər üzrə kreditor borclar və ya digər öhdəliklər hesablandığında 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 309, 345, 405, 414, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

36.9. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərə aid edildikdə 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 321, 322. 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

36.10. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklərə aid edildikdə 321, 322. 323, 324 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 421, 422, 423, 424 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

37. Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər

37.1. Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 43-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın 12 ay müddətində ödənilməsi nəzərdə tutulan qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə uzunmüddətli öhdəlikləri, maddi təminat üzrə uzunmüddətli öhdəlikləri, istehlak malları üzrə uzunmüddətli öhdəlikləri və digər sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

37.1.1. 431 Mli "Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər";

37.1.2. 432 Mli "Maddi təminat üzrə uzunmüddətli öhdəliklər";

37.1.3. 433 Mli "İstehlak malları üzrə uzunmüddətli öhdəliklər";

37.1.4. 434 Mli "Digər sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər".

37.2. Sosial müavinətlər sosial risklərin təsirini azaltmaq və ya bütövlükdə cəmiyyətin ehtiyaclarını qarşılamaq üçün seçim meyarlarına uyğun olan konkret fiziki şəxslər və (və ya) ev təsərrüfatlarına köçürülən pul ödənişləridir.

37.3. Müəssisə sosial müavinət planı üzrə xərci öhdəliyini tanınması ilə eyni anda tanımalıdır. Bu zaman 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 431, 432, 433, 434 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

37.4. Müəssisə sosial müavinət planı üzrə uzunmüddətli öhdəliyini qısamüddətli öhdəlik hesabına keçirdikdə 431, 432, 433, 434 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333, 334 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda sosial müavinət planı üzrə uzunmüddətli öhdəliyini ödənilməsi zamanı 431, 432, 433, 434 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

37.5. Müəssisə aşağıdakı məlumatları maliyyə hesabatlarında açıqlamalıdır:

37.5.1. Sosial müavinət planlarının xüsusiyyətləri, o cümlədən aşağıdakılar barədə məlumatlar:

37.5.1.1. Planlar çərçivəsində təqdim olunan sosial müavinətlərin xarakteri (məsələn, pensiya müavinətləri, işsizliyə görə müavinətlər, uşağa qulluğa görə müavinətlər).

37.5.1.2. Sosial müavinət Planının əsas xüsusiyyətləri, məsələn, hüquqi bazanın təsviri və tənzimləmə sxemi, sosial müavinətləri əldə etmək üçün yerinə yetirilməli olan əsas uyğunluq meyarlarının xülasəsi və plan barədə daha çox məlumat əldə etməyin yolları barədə bəyanat.

37.5.1.3. Planların maliyyələşdirilməsi yollarının, o cümlədən planların büdcə vəsaitlərinin hesabına ayrılması, digər təşkilatdan köçürmə və ya digər vasitələrlə təmin edilməsinin təsviri.

38. Təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin uçotu

38.1. Təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin uçotu Hesablar Planının 44-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın təxirə salınmış vergi öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesabında mənfəət vergisi və digər vergilər üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri uçota alınır. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

38.1.1. 441 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri";

38.1.2. 442 Mli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri".

38.2. 441 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" hesabında təşkilatın sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı mənfəət vergisi üzrə vergi tutulan müvəqqəti fərqlərlə əlaqədar gələcəkdə ödənilməli olan mənfəət vergisi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

38.3. Uçot mənfəəti vergi xərclərinin çıxılmasından əvvəl dövr üzrə təşkilatın mənfəəti və ya zərəridir. Vergi mənfəəti (vergi zərəri), Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müəyyən olunan mənfəət vergisinin ödənilməsi (əvəzinin alındığı) dövr üzrə hesablanmış mənfəət və ya zərərdir. Mənfəət vergisi üzrə vergi öhdəliklərinin hesablanması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

38.3.1. hesabat dövrünün vergi mənfəəti üzrə cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.3.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.3.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi öhdəliklərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

38.4. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi aktivləri mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi aktivləri məbləği həddində 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

38.5. 442 Mli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" hesabında təşkilatın sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

38.6. Digər təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin hesablanması zamanı 111, 122, 123, 201, 233, 253, 263, 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 442 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

38.7. Həmin təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesabat dövrünün vergi öhdəliyi kimi tanındığında 442 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

39. Sair uzunmüddətli öhdəliklərinin uçotu

39.1. Sair uzunmüddətli öhdəliklərinin uçotu Hesablar Planının 45-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın 12 ay müddətində ödənilməsi nəzərdə tutulmayan pensiya öhdəlikləri, gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri, alınmış avanslar, məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar, habelə digər öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

39.2. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar daxildir:

39.2.1. 451 Mli "Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri";

39.2.2. 452 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri (uzunmüddətli)";

39.2.3. 453 Mli "Alınmış uzunmüddətli avanslar";

39.2.4. 454 Mli "Uzunmüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar";

39.2.5. 455 Mli "Digər uzunmüddətli öhdəliklər".

39.3. 451 Mli "Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri" hesabında təşkilat tərəfindən keçmiş işçiləri, onların təqaüdə çıxmasından sonra pensiya öhdəliyi qəbul edildikdə, həmin uzunmüddətli öhdəliklərin dəyərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

39.4. 452 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri (uzunmüddətli)" hesabında təşkilatın hesabat dövründən sonrakı dövrlərə aid edilən, lakin cari dövrdə əldə olunmuş gələcək dövrün gəlirlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatları uçotda əks etdirilir.

39.5. 453 Mli “Alınmış uzunmüddətli avanslar” hesabında təşkilat tərəfindən satılacaq mallara, işlərə və ya xidmətlərə görə tam və ya qismən əvvəlcədən alınmış məbləğlər əks etdirilir.

39.6 454 Mli “Uzunmüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar” hesabında təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı dövlət büdcəsindən, büdcədənəkar fondlardan və digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

39.7. 455 Mli “Digər uzunmüddətli öhdəliklər” hesabında 451-452 Mli hesablarda göstərilməyən digər uzunmüddətli öhdəliklərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

39.8. Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri və digər uzunmüddətli öhdəliklər üzrə məsrəflərə 122, 711, 712, 713, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 451, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

39.9. Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri və digər uzunmüddətli öhdəliklər ödənildikdə 451, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

39.10. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri (uzunmüddətli), alınmış uzunmüddətli avanslar üzrə daxil olmuş pul vəsaitləri 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 452, 453 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

39.11. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri (uzunmüddətli) cari hesabat dövründə gəlir kimi tanındıqda 452 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

39.12. Alınmış uzunmüddətli avanslar cari hesabat dövründə bu avansın alışı ilə əlaqədar olaraq yaranan debitor borc ilə bağlandıqda 452 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

39.13. Təşkilat tərəfindən məqsədli maliyyələşmələrin açılması üçün verilmiş sifariş əsasən ödəniş edildikdə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 454 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

39.14. Cari hesabat dövründə təşkilata verilmiş məqsədli maliyyələşmələr üzrə məbləğlər gəlir kimi tanındıqda 454 Mli hesabların debeti 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

39.15. Cari hesabat dövründə təşkilata verilmiş məqsədli maliyyələşmələr üzrə məbləğlər gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri kimi tanındıqda 454 Mli hesabların debeti 432 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

39.16. Sair uzunmüddətli öhdəliklər sair qısamüddətli öhdəliklərə aid edildikdə 451, 452, 453, 454, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 343, 344, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

39.17. Sair qısamüddətli öhdəliklər sair uzunmüddətli öhdəliklərə aid edildikdə 341, 342, 343, 344, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 451, 452, 453453, 454, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

40. Xalis aktivlər (kapital)

40.1. “Xalis aktivlər (kapital)” bölməsində təşkilatın ödənilməmiş nizamnamə kapitalının, emissiya gəlirinin, geri alınmış kapitalının, kapital ehtiyatlarının və bölüşdürülməmiş mənfəətinin və ya ödənilməmiş zərərinin uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

40.2. Təşkilatın xalis aktivləri (kapitalı) səhmdarların müəssisəyə yönəldilən investisiyalarının dəyərini artıran və ya azaldan, habelə bölüşdürülə bilən və ya bölüşdürülməyən müvafiq olaraq səhmdarlara ödənilməli olan kapital ehtiyatları və bölüşdürülməmiş mənfəətdən (ödənilməmiş zərərdən) ibarətdir.

40.3. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

40.3.1. 50 - “Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı”;

40.3.2. 51 - “Emissiya gəliri”;

40.3.3. 52 - “Geri alınmış kapital (səhmlər)”;

40.3.4. 53 - “Kapital Ehtiyatları”;

40.3.5. 54 - “Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)”.

41. Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının uçotu

41.1. Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının uçotu Hesablar Planının 50-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda nizamnamə (nominal) kapitalının yalnız ödənilmiş hissəsinin ümumi məbləği göstərilməlidir. Bu kapitalın ümumi dəyəri və ödənilməmiş hissəsi komponentləri barədə məlumat isə uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır.

41.2. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

41.2.1. 501 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalı”;

41.2.2. 502 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi”.

41.3. 501 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalı” hesabında təşkilatın nizamnamə (nominal) kapitalı barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

41.4. 502 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi” hesabında təşkilat tərəfindən nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

41.5. Təşkilatın nizamnamə (nominal) kapitalının ümumi dəyəri müəyyən edildikdə 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.6. Təsisçi (təşkilat) tərəfindən nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməsi üzrə məbləğlər 101, 103, 105, 121, 126, 131, 132, 145, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

41.7. Uzunmüddətli və qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri üzrə 313, 413 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.8. Uzunmüddətli və qısamüddətli öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri üzrə 301, 302, , 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 345, 401, 402, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 435 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.9. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərinə 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42. Emissiya gəlirinin uçotu

42.1. Emissiya gəlirinin uçotu Hesablar Planının 51-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın emissiya gəlirinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 511 Mli “Emissiya gəliri” hesabı açılır.

42.2. 511 Mli “Emissiya gəliri” hesabında təşkilatın nizamnamə kapitalının yaradılması zamanı səhmlər nominal dəyərlərindən artıq qiymətə satılarsa, səhmlərin satış və nominal dəyərləri arasındakı fərq məbləğinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

42.3. Təşkilatın səhmlərinin dəyəri ödənilən zaman əldə edilmiş emissiya gəliri üzrə məbləğlər 101, 103, 105, 121, 126, 131, 132, 145, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 251, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

42.4. Uzunmüddətli və qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan məbləği üzrə 313, 413 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.5. Uzunmüddətli və qısamüddətli öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 303, , 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 345, 401, 402, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 435 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.6. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 344, 454 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.7. Təşkilatın təsis edilməsi üçün satılmış səhmlər ən azı nominal dəyəri ilə satılmalıdır. Təşkilatın təsis edilməsi üçün satılmış səhmlər istisna olmaqla, bütün səhmlər emissiya güzəşti ilə satıla bilər. Səhmlər emissiya güzəşti ilə satıldıqda, satış məbləği həddində 101, 103, 105, 121, 126, 131, 132, 145, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.8. Emissiya güzəşti məbləği həddində aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

42.8.1. bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə kifayət qədər qalıq olduğu halda, 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

42.8.2. bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə kifayət qədər qalıq olmadığı halda emissiya güzəştinin bölüşdürülməmiş mənfəətdən artıq hissəsi həddində 725 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

43. Geri alınmış kapitalın (səhmlərin) uçotu

43.1. Geri alınmış kapitalın (səhmlərin) uçotu Hesablar Planının 52-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın geri alınmış kapitalının (səhmlərinin) hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 521 Mli “Geri alınmış kapital (səhmlər)” hesabı açılır:

43.2. 521 Mli “Geri alınmış kapital (səhmlər)” hesabında təşkilatın nizamnamə (nominal) kapitalının geri alınmış hissəsi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman təşkilatın geri alınmış səhmlərinin nominal dəyəri üzrə məbləğlər 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 103, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

43.3. Geri alınmış səhmlər üzrə emissiya gəliri mövcud olduğu halda həmin emissiya gəliri məbləği həddində 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 103, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.4. Geri alınmış kapital (səhmlər) ləğv edildikdə 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.5. Geri alınmış səhmlər yenidən buraxıldığı zaman onlar təşkilatın ödənilmiş nizamnamə kapitalının bir hissəsi kimi bərpa olunmalıdır. Bu zaman həmin səhmlərin nominal dəyəri məbləği 101, 103, 105, 121, 126, 131, 132, 145, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Təşkilatın geri alınmış səhmləri üzrə emissiya gəliri əldə edildikdə 101, 103, 105, 121, 126, 131, 132, 145, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271, 293 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.6. Uzunmüddətli və qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 313, 413 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğ 313, 413 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.7. Uzunmüddətli və qısamüddətli öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 345, 401, 402, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 345, 401, 402, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44. Kapital ehtiyatlarının uçotu

44.1. Kapital ehtiyatlarının uçotu Hesablar Planının 53-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın kapital ehtiyatlarının hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir.

44.2. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

44.2.1. 531 Mli “Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat”;

44.2.2. 532 Mli “Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat”;

44.2.3. 533 Mli “Qanunvericilik üzrə ehtiyat”;

44.2.4. 534 Mli “Nizamnamə üzrə ehtiyat”;

44.2.5. 535 Mli “Digər ehtiyatlar”.

44.3. 531 Mli “Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat” hesabında təşkilatın aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranmış kapital ehtiyatları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərinin artımı üzrə məbləğlər 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

44.4. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində aktivlərin balans dəyərində yaranmış artımlar kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndüşmə zərərli həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərə aid edilir. Keçmiş illərin artımları həddində məbləğ 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qalan məbləğ isə 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.5. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərərləri maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda əks etdirilmişdirsə, sonrakı artımlar maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda bu qiymətdəndüşmə zərərləri qədər digər əməliyyat gəlirlərinə, keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərlərindən artıq olan məbləğ isə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat hesabına aid edilir. Bu zaman aşağıdakı kimi müxəbirləşmələr verilir:

44.5.1. əvvəlki dövr üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərəri həddində məbləğ 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

44.5.2. keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərlərindən artıq olan məbləğ 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və ya 231, 262 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

44.5.3. yığılmış amortizasiya məbləğinin sıfırlaşdırılması üçün isə 232, 262 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

44.6. Aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində kapital ehtiyatlarında əks etdirilmiş artımın bir hissəsi təşkilat tərəfindən aktivin istifadə olunması zamanı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülə bilər. Belə olan halda, bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülmüş artımın məbləği aktivin yenidən qiymətləndirilməsi balans dəyəri əsasında hesablanmış amortizasiya ilə aktivin ilkin dəyəri əsasında tanınan amortizasiyası arasındakı fərqi təşkil edir. Bu zaman 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.7. 532 Mli “Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat” hesabında təşkilatın qeyri-monetar aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranan mənfəət və ya zərərdən əmələ gələn məzənnə fərqləri üzrə kapital ehtiyatları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Nəzarət edilən müəssisələrə investisiyalar hesabının balans dəyərinə düzəlişlər, həmçinin investisiya obyektinin kapitalında baş vermiş dəyişikliklərdən irəli gəlir və maliyyə fəaliyyətinin nəticələri hesabatında tanınmaqla aparılır. Belə dəyişikliklərə investisiya obyektinin məzənnə fərqlərindən yaranan dəyişikliklər də aiddir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

44.7.1. dəyişikliklər kapitalda artımla nəticələndikdə 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

44.7.2. dəyişikliklər kapitalda azalma ilə nəticələndikdə 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 223 Mli subhesabın krediti, 801 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 744 Mli subhesabın krediti üzrə.

44.8. Qeyri-maddi aktivlərin və torpaq, tikili və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan məzənnə fərqi birbaşa kapitalda tanınmaqla 231, 261 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

44.9. 533 Mli “Qanunvericilik üzrə ehtiyat” hesabında səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan qanunvericilik aktlarına əsasən müəyyən edilmiş kapital ehtiyatları üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Qanunvericilik üzrə ehtiyatın yaradılması zamanı 541, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.10. Qanunvericilik üzrə ehtiyatın istifadəsi üzrə 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 345 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.11. Qanunvericilik üzrə ehtiyat geri qaytarıldığı halda 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 541, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

44.12. 534 Mli “Nizamnamə üzrə ehtiyat” hesabında səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan təşkilatın nizamnaməsinə əsasən yaradılan ehtiyat barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Nizamnamə üzrə ehtiyatın yaradılması zamanı 541, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.13. Nizamnamə üzrə ehtiyatın istifadəsinə görə 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 309, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.14. Nizamnamə üzrə ehtiyat geri qaytarıldığı halda 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 541, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

44.15. 535 Mli “Digər ehtiyatlar” hesabında təşkilatın öz istəyi ilə yaradılan sair ehtiyatlar üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Belə ehtiyatlar, onların təyinatı, yaranması və istifadəsindən asılı olaraq, bölüşdürülməsi mümkün olan və ya mümkün olmayan komponentlərə aid edilə bilər. Digər ehtiyatların yaradılması zamanı 541, 542, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 535 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.16. Digər ehtiyatların istifadəsi üzrə 535 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 309, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

44.17. Digər ehtiyatlar geri qaytarıldığı halda 535 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 541, 542, 543 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

45. Bölüşdürülməmiş mənfəətin və ya ödənilməmiş zərərin uçotu

45.1. Bölüşdürülməmiş mənfəətin və ya ödənilməmiş zərərin uçotu Hesablar Planının 54-cü maddəsində əks olunur. Bu maddədə təşkilatın

bölüşdürülməmiş mənfəəti və ya ödənilməmiş zərəri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu maddəyə aşağıdakı hesablar açılır:

- 45.1.1. 541 Mli "Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət (zərər)";
- 45.1.2. 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər";
- 45.1.3. 543 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)".
- 45.2. 541 Mli "Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)" hesabında təşkilatın hesabat dövründə həyata keçirdiyi kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı əldə edilmiş maliyyə nəticəsinin (mənfəətin və ya zərərin) hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.
- 45.3. Dövr ərzində əldə edilmiş ümumi mənfəətə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 45.4. Dövr ərzində yaranmış ödənilməmiş zərəərə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 45.5. Hesabat dövrünün xalis mənfəəti istifadə edildikdə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531, 532, 533, 534, 535 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 45.6. 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər" hesabında təşkilatın uçot siyasətinin dəyişdirilməsi və yeni uçot siyasətinin retrospektiv şəkildə tətbiq edilməsi nəticəsində hesabat dövrünün mənfəət və ya zərərinə tələb olunan dəyişikliklər əks etdirilir. Bu düzəlişlər 542 Mli hesabın debetində və ya kreditində əks etdirilir.
- 45.7. 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər" üzrə yaranan mənfəət təşkilatın keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətinə (ödənilməmiş zərər) aid edildikdə 542 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 45.8. 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər" üzrə yaranan zərər təşkilatın keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətinə (ödənilməmiş zərərinə) aid edildikdə 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 542 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 45.9. 543 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)" hesabında təşkilatın keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəəti və ya ödənilməmiş zərəri uçota alınır.
- 45.10. Hesabat dövrünün sonunda (31 dekabr daxil olmaqla) təşkilatın hesabat dövrünün istifadə edilməmiş xalis mənfəət qalığı 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 45.11. Təşkilatın keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətdən istifadəsi zamanı 543 Mli hesabın debeti və 531, 532, 533, 534, 535 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46. Gəlirlər

- 46.1. "Gəlirlər" bölməsində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda təqdim edilməli olan gəlir növləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumat təqdim olunur.
- 46.2. Bu gəlirlər təşkilatın hesabat dövründə həyata keçirdiyi fəaliyyəti ilə bağlı müvafiq olaraq aşağıdakı növlərə bölünür:
 - 46.2.1. 60 – "Vergilər və məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri";
 - 46.2.2. 61 – "Kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər";
 - 46.2.3. 62 – "Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər";
 - 46.2.4. 63 – "Sair gəlirlər".

47. Vergilər və məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirlərinin uçotu

- 47.1. Vergilər və məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirlərinin uçotu Hesablar Planının 60-cı maddəsində aparılır. Bu maddədə vergilər və digər məcburi ödənişlərdən gəlir barədə məlumatlar ümumiləşdirilir və həmin maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:
 - 47.1.1. 601 Mli "Vergilər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri";
 - 47.1.2. 602 Mli "Məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri".
- 47.2. 601 Mli "Vergilər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri" hesabında təşkilatın vergi ödənişlərinin daxilolmasından əldə etdiyi gəlirləri uçota alınır.
- 47.3. 602 Mli "Məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri" hesabında təşkilatın məcburi ödənişlərdən daxilolmalar üzrə gəlirləri əks etdirilir.
- 47.4. Vergilərin daxilolmasından əldə edilən qeyri-kommersiya gəlirləri 101, 102, 103, 105, 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 601 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 47.5. Vergilərin daxilolmasından əldə edilən qeyri-kommersiya gəlirlərinin ümumi mənfəətə (zərəərə) aid edilməsinə 601 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 47.6. Məcburi ödənişlər üzrə daxilolmalardan qeyri-kommersiya gəlirləri 101, 102, 103, 105, 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 602 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 47.7. Məcburi ödənişlər üzrə daxilolmalardan qeyri-kommersiya gəlirlərinin ümumi mənfəətə (zərəərə) aid edilməsinə 602 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

48. Kommersiya əməliyyatlarından gəlirlərin uçotu

- 48.1. Kommersiya əməliyyatlarından gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 61-ci maddəsində aparılır. Bu maddədə əməliyyat gəliri olaraq təşkilatın fəaliyyətindən əldə olunan əsas gəliri hesab edilmir və həmin maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:
 - 48.1.1. 611 Mli "Satış";
 - 48.1.2. 612 Mli "Satılmış malların qaytarılması";
 - 48.1.3. 613 Mli "Verilmiş güzəştlər".
- 48.2. 611 Mli "Satış" hesabında təşkilatın kommersiya əməliyyatlarının həyata keçirilməsi nəticəsində əldə etdiyi gəlirlər uçota alınır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açıla bilər:
 - 48.2.1. 611-1 Mli "Malların satışı";
 - 48.2.2. 611-2 Mli "Xidmətlərin göstərilməsi üzrə gəlir";
 - 48.2.3. 611-3 Mli "Tikinti müqavilələri üzrə gəlir";
 - 48.2.4. 611-5 Mli "İcarə üzrə gəlir";
 - 48.2.5. 611-6 Mli "Sair satış".
- 48.3. 611-1 Mli "Malların satışı" subhesabında təşkilatın kommersiya əməliyyatlarından gəlirləri əks etdirilir.
- 48.4. 611-2 Mli "Xidmətlərin göstərilməsi üzrə gəlir" subhesabında təşkilatın xidmətlərin göstərilməsindən gəlirləri uçota alınır.
- 48.5. 611-3 Mli "Tikinti müqavilələri üzrə gəlir" subhesabında təşkilatın tikinti müqavilələri nəticəsində əldə edilmiş gəlirləri əks etdirilir.
- 48.6. 611-5 Mli "İcarə üzrə gəlir" subhesabında təşkilatın əməliyyat icarəsindən daxil olmuş gəlirləri göstərilir.
- 48.7. 631-6 Mli "Sair satış" subhesabında yuxarıdakı subhesablarda uçota alınmayan digər gəlirlər uçota alınır.
- 48.8. Kommersiya əməliyyatları üzrə tanınmış gəlirlər 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 48.9. Həmin gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Bu əməliyyat üzrə xərclərin ümumi zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 711, 712, 713 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 48.10. 612 Mli "Satılmış malların qaytarılması" hesabında təşkilatın satılmış malların geri qaytarılması ilə bağlı qaytarılan mallar üzrə məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 48.11. Satılmış malların qaytarılmasına görə əməliyyatlar üzrə məbləğlər 612 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu əməliyyat üzrə yaranan məbləğin ümumi zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 612 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 48.12. 613 Mli "Verilmiş güzəştlər" hesabında təşkilat tərəfindən alıcılara (xidmətlərə) görə verilmiş güzəştlər uçota alınır.
- 48.13. Alıcılar və sifarişçilərin təşkilat tətbiq etdiyi güzəştlərə görə 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu əməliyyat üzrə yaranan məbləğin ümumi zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 613 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

49. Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlərin uçotu

- 49.1. Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 62-ci maddəsində aparılır. 62 "Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər" maddəsində dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər, digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər və sair transferlərdən əldə edilən gəlirlər uçota alınır. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:
 - 49.1.1. 621 Mli "Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər";
 - 49.1.2. 622 Mli "Digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər";
 - 49.1.3. 623 Mli "Kapital ayırmaları kimi qeyd olunmamış köçürmələr üzrə gəlirlər";

49.1.4. 624 Mli "Digər təşkilatlardan köçürmələr üzrə gəlirlər";

49.1.5. 625 Mli "Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından digər gəlirlər".

49.2. 621 Mli "Dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər" hesabında dövlət büdcəsindən alınmış subsidiya, dotasiya, hökumət qrantları və digər əvəzsiz alınmış maliyyə yardımları üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

49.3. Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə tanınmış gəlirlər 342, 344 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu əməliyyat üzrə əldə olunmuş gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

49.4. Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 721, 722, 725, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

49.5. 622 Mli "Digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər" hesabında müvafiq normativ hüquqi aktlara əsasən dövlətə məxsus olan, lakin dövlət büdcəsinə daxil olmayan büdcədənkenar fondlardan daxil olmuş əvəzsiz maliyyə yardımları uçota alınır.

49.6. Digər büdcələr hesabına ayrı-ayrı tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün ayrılmış maliyyələşmə məbləğləri 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

49.7. Digər büdcələr hesabına ayrı-ayrı tədbirlərin həyata keçirilməsi üzrə tanınmış gəlirlər 342, 344 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu əməliyyat üzrə əldə olunmuş gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

49.8. Həmin gəlirlər üzrə xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 721, 722, 725, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

49.9. 623 Mli "Kapital ayırmaları kimi qeyd olunmamış köçürmələr üzrə gəlirlər" hesabında təşkilatın xalis aktivini (kapitalını) artırmayan köçürmələr əks etdirilir.

49.10. Kapital Ayırmaları kimi qeyd olunmamış köçürmələr üzrə gəlirlər hesabına əldə edilmiş gəlirlər 111 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda debitor borcun ödənilməsi 101, 102, 103, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

49.11. 624 Mli "Digər təşkilatlardan köçürmələr üzrə gəlirlər" hesabında xarici və daxili mənbələr hesabına alınmış qrantlar və digər təşkilatlardan köçürmələr əks etdirilir.

49.12. Digər təşkilatlardan köçürmələr hesabına əldə edilmiş gəlirlər 111 Mli hesabın debetində və 624 Mli hesabın kreditində uçota alınır. Eyni zamanda debitor borcun ödənilməsi 101, 102, 103, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

49.13. 625 Mli "Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından digər gəlirlər" hesabında yuxarıdakı qruplara daxil edilməyən digər qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər əks etdirilir.

49.14. Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından digər gəlirlər 111 Mli hesabın debetində və 625 Mli hesabın kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda debitor borcun ödənilməsi 101, 102, 103, 105 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

50. Sair gəlirlərin uçotu

50.1. Sair gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 63-cü maddəsində aparılır. Belə gəlirlər həm kommersiya əməliyyatlarından, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə oluna bilər. 63 "Digər gəlirlər" maddəsində təşkilatın adi fəaliyyətindən əldə olunan, lakin əsas əməliyyat gəliri kimi təsnifləşdirilməyən və ya təşkilatın adi fəaliyyətində mütəmadi yaranmayan gəlirlər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

50.1.1. 631 Mli "Sair əməliyyat gəlirləri";

50.1.2. 632 Mli "Fəaliyyətin dayandırılmasından qazanclar";

50.1.3. 633 Mli "Maliyyə gəlirləri".

50.2. 631 Mli "Digər əməliyyat gəlirləri" hesabında digər əməliyyat gəlirlərinə aid edilən uzunmüddətli aktivlərin silinməsi, onların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə əvvəlki yenidənqiymətləndirmə azalmasını artıran məbləğlər, cərimələr, əvvəlki illərin gəliri, silinmiş ümidsiz borcların və uyğun olaraq silinmiş material ehtiyatlarının bərpa olunması üzrə məbləğlər, habelə əldə olunmuş bunlara oxşar digər gəlirlər uçota alınır. Hesab üzrə aşağıdakı subhesablara açılır:

50.2.1. 631-1 Mli "Torpaq, tikili, əvədliliklər və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər";

50.2.2. 631-2 Mli "Yenidən qiymətləndirilmə üzrə gəlirlər";

50.2.3. 631-3 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər və xidmətlər";

50.2.4. 631-4 Mli "Cərimələr və digər oxşar ödənişlər";

50.2.5. 631-5 Mli "Keçmiş illər üzrə gəlirlər";

50.2.6. 631-6 Mli "Ümidsiz borcların bərpası";

50.2.7. 631-7 Mli "Silinmiş ehtiyatların bərpası";

50.2.8. 631-8 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər";

50.2.9. 631-9 Mli "Digər əməliyyat gəlirləri".

50.3. 631-1 Mli "Torpaq, tikili, əvədliliklər və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər" subhesabında kommersiya əməliyyatları üzrə torpaq, tikili və əvədliliklərin və digər uzunmüddətli aktivlərin xaric olmasından gəlirlər əks etdirilir. Belə gəlirlər kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilir. Bu zaman, 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.4. 631-2 Mli "Yenidən qiymətləndirilmə üzrə gəlirlər" subhesabında kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş torpaq, tikili və əvədliliklərin və digər uzunmüddətli aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə əvvəlki yenidənqiymətləndirmə nəticəsində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda tanınmış azalmasını artıran məbləğlər uçota alınır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Bu zaman 231, 241, 251, 261, 271 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.5. 631-3 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər və xidmətlər" subhesabında natural formada alınmış məhsulların, mirasların, hədiyyələrin və təşkilatə əvəzsiz göstərilmiş xidmətlərin dəyəri uçota alınır. Belə gəlirlər qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilir. 631-3-1 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər və xidmətlər" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablara açılır;

50.5.1. 631-3-1 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər";

50.5.2. 631-3-2 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış xidmətlər".

50.6. 631-3-1 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər" subhesabında natural formada əvəzsiz alınmış məhsulların, mirasların və hədiyyələrin dəyəri uçota alınır. Bu zaman 121, 126, 231, 233, 241, 251, 253, 261, 263, 271 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.7. 631-3-2 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış xidmətlər" subhesabında təşkilatə əvəzsiz göstərilmiş xidmətlərin dəyəri uçota alınır. Bu zaman 122-9, 733-9 Mli subhesabların, 123, 712, 713, 732, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.8. 631-4 Mli "Cərimələr və digər oxşar ödənişlər" subhesabı müqavilə ilə müəyyənləşdirilən, öhdəliyin icra edilmədiyi və ya lazımcı icra edilmədiyi, o cümlədən, icranın gecikdirildiyi halda borclunun kreditora ödəməli olduğu pul məbləğlərini uçota almaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Belə gəlirlər qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə olunmuş gəlirlərə aid edilir. Bu zaman, 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.9. 631-5 Mli "Keçmiş illər üzrə gəlirlər" subhesabında əvvəlki illərə aid edilən, lakin həmin dövrdə gəlir kimi tanınmayan məbləğlər uçota alınır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Bu zaman 343, 344, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.10. 631-6 Mli "Ümidsiz borcların bərpası" subhesabında əvvəllər ümidsiz borc kimi silinmiş debitorlar tərəfindən borcların qaytarılması şəklində əldə edilən gəlirlər əks etdirilir. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Bu zaman 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-6 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda, 631-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir.

50.11. 631-7 Mli "Silinmiş ehtiyatların bərpası" subhesabında ehtiyatların qiymətində düzəlişlər edilməsi ilə əlaqədar azaldılmış dəyərin bərpa edilməsi şəklində gəlirlər uçota alınır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Belə əməliyyatlar üzrə 127 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 631-7 Mli subhesabın krediti ilə müxəbirləşir.

50.12. 631-8 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər" subhesabı xarici valyuta məzənnələrində yaranan dəyişikliklərdən əldə edilən gəlirləri uçota alır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə olunmuş gəlirlərə aid edilir. Bu zaman, 101, 102, 103, 104, 105, 111, 133, 201, 222, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 345, 401, 402, 403, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 455 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 631-8 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.13. 631-9 Mli "Digər əməliyyat gəlirləri" subhesabında 631-1 - 631-8 Mli subhesablarında əks olunmayan sair əməliyyat gəlirləri uçota alınır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Belə əməliyyatlar üzrə gəlirlər 111, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti 631-9 Mli subhesabın krediti ilə müxəbirləşir.

50.14. 632 Mli "Fəaliyyətin dayandırılmasından qazanclar" hesabında təşkilatın fəaliyyətinin dayanması nəticəsində əldə edilən gəlir

məbləği əks etdirilir. Belə gəlirlər kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilir. Bu zaman 111, 201 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 632 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.15. 633 №li "Maliyyə gəlirləri" hesabında təşkilatın maliyyə fəaliyyətindən əldə edilən gəlir məbləği əks etdirilir. Belə gəlirlər kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə olunmuş gəlirlərə aid edilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

50.15.1. 633-1 №li "Faiz gəliri";

50.15.2. 633-2 №li "Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri";

50.15.3. 633-3 №li "Dividend üzrə gəlir";

50.15.4. 633-4 №li "Digər maliyyə gəlirləri".

50.16. 633-1 №li "Faiz gəliri" subhesabında təşkilatın əldə edilən faiz gəlirlərinin məbləği əks etdirilir. Faiz gəlirlərinə 111, 201 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 633-1 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.17. 633-2 №li "Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri" subhesabında təşkilatın qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirlərinin məbləği uçota alınır. Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirlərinə 111, 201 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 633-2 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.18. 633-3 №li "Dividend üzrə gəlir" subhesabında təşkilatın digər təşkilatlardan, onlara məxsus səhmlər üzrə əldə edilmiş dividendlərə görə gəlir məbləği uçota alınır. Bu zaman 111, 201 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 633-3 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50.19. 633-4 №li "Digər maliyyə gəlirləri" subhesabında 633-1 – 633-3 №li subhesablarında əks olunmayan digər maliyyə gəlirləri uçota alınır. Belə gəlirlər həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirlərə aid edilə bilər. Belə əməliyyatlar üzrə gəlirlər 111, 201 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti 633-4 №li subhesabın krediti ilə müxəbirləşir.

51. Xərclər

51.1. "Xərclər" bölməsində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda əks etdirilən xərclər üzrə məlumatlar ümumiləşdirilir. Bu bölmə aşağıdakı maddələri özündə birləşdirir:

51.1.1. 71 - "Kommersiya gəlirləri üzrə xərclər";

51.1.2. 72 - "Maliyyə xərcləri";

51.1.3. 73 - "Qeyri-kommersiya gəlirləri üzrə xərclər";

51.1.4. 74 - "Sair mənbələr hesabına xərclər".

52. Kommersiya əməliyyatları üzrə xərclərin uçotu

52.1. Kommersiya əməliyyatları üzrə xərclərin uçotu Hesablar Planının 71-ci maddəsində aparılır. Bu maddədə təşkilatın məhsulun (iş və xidmətin) satışından gəlirin əldə olunması üçün onlara sərf olunmuş xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatları göstərilir. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

52.1.1. 711 №li "İstehsal olunmuş məhsulların (məmulatların) dəyəri";

52.1.2. 712 №li "Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri";

52.1.3. 713 №li "Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri".

52.2. 711 №li "İstehsal olunmuş məhsulların (məmulatların) dəyəri" hesabında təşkilatın kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı satılmış məhsul üzrə xərclərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

52.3. 712 №li "Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri" hesabında təşkilatın kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı görülmüş işlərə görə xərclərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

52.4. 713 №li "Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri" hesabında təşkilatın kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı göstərilmiş xidmətlərlə bağlı xərc məbləğlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

52.5. Hesabat dövründə kommersiya əməliyyatları üzrə tanınmış xərclər 711, 712, 713 №li hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 123, 124, №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

52.6. Kommersiya əməliyyatları üzrə tanınmış xərclər ümumi zərəmə aid edildikdə 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 712, 713 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

53. Maliyyə xərclərinin uçotu

53.1. Maliyyə xərclərinin uçotu Hesablar Planının 72-ci maddəsində aparılır. Bu maddədə təşkilatın hesabat dövründə çəkilmiş və həmin dövrə aid olan maliyyə xərcləri uçota alınır. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

53.1.1. 721 №li "Faiz xərcləri";

53.1.2. 722 №li "İşçilər üçün bank kreditləri üzrə faiz xərcləri";

53.1.3. 725 №li "Digər maliyyə xərcləri".

53.2. 721 №li "Faiz xərcləri" hesabında təşkilatın hesabat dövründə müəyyən edilmiş qısamüddətli və uzunmüddətli faiz xərci yaradan öhdəlikləri (İşçilər üçün bank kreditləri üzrə faiz xərcləri yaradan öhdəlikləri istisna olmaqla) üzrə faiz xərcləri uçota alınır.

53.3. 722 №li "İşçilər üçün bank kreditləri üzrə faiz xərcləri" hesabında işçilər üçün qısamüddətli və uzunmüddətli bank kreditləri üzrə faiz xərcləri əks etdirilir.

53.4. 725 №li "Digər maliyyə xərcləri" hesabında 721-722 №li hesablarda nəzərdə tutulmayan digər maliyyə xərcləri uçota alınır.

53.5. Maliyyə xərclərinin uçotu həmin tanınmış xərclər üzrə 721, 722, 725 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 306, 309, 345, 404, 405, 455 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

53.6. Eyni zamanda tanınmış xərclər ümumi zərəmə aid edildikdə 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 721, 722, 725 №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

54. Qeyri-kommersiya gəlirləri üzrə xərclərin uçotu

54.1. Qeyri-kommersiya gəlirləri üzrə xərclərin uçotu Hesablar Planının 73-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatlar tərəfindən smetalar üzrə nəzərdə tutulmuş tədbirlər, Digər büdcələrdən alınmış vəsaitlər üzrə gəlirlər üzrə çəkilən faktiki xərclər əks etdirilir. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

54.1.1. 731 №li "İstehsal olunmuş məhsulların dəyəri" hesabı;

54.1.2. 732 №li "Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri" hesabı;

54.1.3. 733 №li "Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri" hesabı.

54.2. Hesabat dövründə qeyri-kommersiya əməliyyatları ilə əlaqədar istehsal olunmuş məhsulların dəyəri üzrə tanınmış xərclər 731 №li hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 124 №li hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

54.3. Hesabat dövründə qeyri-kommersiya əməliyyatları ilə əlaqədar yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri üzrə tanınmış xərclər 732 №li hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 232, 242, 252, 262, 309, 317, 324, 334, 345 №li hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

54.4. 733 №li "Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri" hesabında təşkilat tərəfindən xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı tələb olunan bütün birbaşa və dolaylı xərclər əks etdirilir. Belə xərclərə xammalın, materialların və birdəfəlik qablaşdırma materiallarının istifadəsi, aktivlərin amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri, əmək haqqı, sərf olunan su, qaz, elektrik enerjisi və xidmətin göstərilməsi üzrə sair xərclər daxildir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

54.4.1 733-1 №li "İstifadə edilmiş xammal";

54.4.2. 733-2 №li "İstifadə edilmiş materiallar";

54.4.3 733-3 №li "Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclər";

54.4.4. 733-4 №li "Əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlər";

54.4.5. 733-5 №li "Aktivlərin amortizasiyası xərcləri və qiymətdəndüşmə zərərləri";

54.4.6. 733-6 №li "Maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri üzrə xərclər";

54.4.7. 733-9 №li "Sair xərclər".

54.5. 733-1 №li "İstifadə edilmiş xammal" subhesabında təşkilatın xidmət prosesində (istehsal prosesində istifadə olunmuş xammal istisna olmaqla) istifadə olunmuş xammalının hərəkəti uçota alınır. Alınmış xammal istifadə olunduqda 733-1 №li subhesabın debeti və 121 №li hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.6. 733-2 №li "İstifadə olunmuş materiallar" subhesabında təşkilatın xidmət prosesində istifadə olunmuş materiallarının hərəkəti uçota alınır. Alınmış materiallar istifadə olunduqda 733-2 №li subhesabın debeti və 121, 126 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.7. 733-3 №li "Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclər" subhesabında təşkilatın xidmət fəaliyyəti ilə bağlı işçi heyətinə əməyin ödənişi üzrə və ona bərabər tutulan digər məbləğlərinin hərəkəti uçota alınır. İşçi heyətinə əməyin ödənişi üzrə və ona bərabər tutulan digər məbləğlər hesablandıqda 733-3 №li subhesabın debeti və 307 №li hesabın, 308-2 №li subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.8. 733-4 №li "Əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlər" subhesabında xidmət prosesisi zamanı təşkilat tərəfindən əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlərin hərəkəti uçota alınır. 125 №li hesabda uçota alınmış aktivlər əvəzsiz verildikdə və ya silindikdə 733-4 №li subhesabın debeti və 125 №li hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.9. 733-5 Mli "Aktivlərin amortizasiyası və qiymətdəndüşmə zərərləri" subhesabında təşkilatın öz mülkiyyətində olan və icarəyə verilən aktivləri üzrə hesabat dövrü ərzində müəyyən olunmuş qaydada amortizasiyasının və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti uçota alınır. Hesabat ilinin sonunda (dekabr ayının sonuncu iş günü) hesablanmış amortizasiya məbləği və qiymətdəndüşmə zərərləri 733-5 Mli subhesabın debeti, 232, 242, 252, 262 Mli hesabların kreditində əks etdirilir.

54.10. 733-6 Mli "Maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri üzrə xərclər" subhesabında təşkilatın maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri üzrə xərclərinin hərəkəti uçota alınır. Maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri üzrə xərclər 733-6 Mli subhesabın debetində və 345 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

54.11. 733-9 Mli "Sair xərclər" subhesabında təşkilatın xidmət prosesində istifadə olunmuş sair xərclərinin hərəkəti uçota alınır. Təşkilatın sair əməliyyat xərclərinə aid olunan müvafiq xidmət məbləğləri 733-9 Mli subhesabın debeti və 302, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 324, 345 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

54.12. Eyni zamanda tanınmış xərclər ümumi zərərə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731, 732, 733 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55. Sair mənbələr hesabına xərclərin uçotu

55.1. Sair mənbələr hesabına xərclərin uçotu Hesablar Planının 74-cü maddəsində aparılır. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı sair mənbələr hesabına gəlirləri üzrə xərcləri uçota alınır. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

55.1.1. 741 Mli "İstehsal olunmuş məhsulların dəyəri";

55.1.2. 742 Mli "Yerinə yetirilmiş işlərin dəyəri";

55.1.3. 743 Mli "Göstərilmiş xidmətlərin dəyəri";

55.1.4. 744 Mli "Digər xərclər".

55.2. Hesabat dövründə qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə sair mənbələr hesabına tanınmış xərclər 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122, 124, 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

55.3. Eyni zamanda tanınmış xərclər ümumi zərərə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

56. Mənfəət (zərər)

56.1. "Mənfəət (zərər)" bölməsində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda təqdim edilməli olan ümumi mənfəət (zərər) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir.

56.2. Bu bölmə 80 Mli "Mənfəət (zərər)" adlı maddədən ibarətdir.

57. Mənfəətin (zərərin) uçotu

57.1. Mənfəətin (zərərin) uçotu Hesablar Planının 80-ci maddəsində aparılır. Bu maddədə təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatından əldə edilmiş mənfəət və ya zərər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu maddə 801 Mli hesabdan ibarətdir.

57.2. 801 Mli hesabda təşkilatın kommersiya və qeyri-kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi nəticəsində uçota alınmış ümumi mənfəət və ümumi zərər barədə ümumiləşdirilmiş məbləğlərinin hərəkəti əks etdirilir.

57.3. Təşkilatın hesabat dövründə əldə olunmuş gəlirləri ümumi mənfəətə aid edildikdə 601, 602, 611, 621, 622, 623, 624, 625, 631, 632, 633 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

57.4. Təşkilatın hesabat dövründə satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması, habelə verilmiş güzəştlərə görə yaranan xərclər ümumi zərərə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 612, 613 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

57.5. Təşkilatın hesabat dövründə yaranmış xərcləri ümumi zərərə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti 711, 712, 713, 721, 722, 725, 731, 732, 733, 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.6. Təşkilat hesabat dövründə mənfəət əldə etdikdə həmin mənfəətə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.7. Təşkilat hesabat dövründə zərər əldə etdikdə həmin zərərə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58. Mənfəət vergisi

58.1. "Mənfəət vergisi" bölməsi təşkilatın hesabat dövrü ərzində sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi ümumi mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanması dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

58.2. Bu bölmə 90 - "Mənfəət vergisi" maddəsindən ibarətdir.

59. Mənfəət vergisinin uçotu

59.1. Mənfəət vergisinin uçotu Hesablar Planının 90-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təşkilatın hesabat dövrü ərzində sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə hesablanmış cari və təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

59.1.1. 901 Mli "Cari mənfəət vergisi üzrə xərclər";

59.1.2. 902 Mli "Təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər".

59.2. Təşkilat sahibkarlıq fəaliyyətini mənfəətlə başa vurduqda və bu zaman yaranmış ümumi mənfəət (uçot mənfəəti) Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq hesablanmış mənfəətdən (vergi mənfəətindən) aşağı olduqda mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanması məqsədilə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

59.2.1. cari mənfəət vergisi üzrə xərclərə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

59.2.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

59.2.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi aktivlərinə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

59.3. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi öhdəliyi mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi öhdəliyi məbləği həddində 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

59.4. Təşkilat sahibkarlıq fəaliyyətini mənfəətlə başa vurduqda və bu zaman yaranmış uçot mənfəəti Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq hesablanmış vergi mənfəətindən yuxarı olduqda mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanması məqsədilə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

59.4.1. hesabat dövrünün cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

59.4.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

59.4.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi öhdəliklərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

59.5. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi aktivləri mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi aktivləri məbləği həddində 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

60. Maliyyə hesabatları

60.1. Maliyyə hesabatlarının məqsədi müxtəlif istifadəçilər tərəfindən resursların bölüşdürülməsi ilə bağlı qərarların qəbul edilməsi və maliyyə elementlərinin qiymətləndirilməsi zamanı təşkilatın maliyyə vəziyyəti, maliyyə nəticələri və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında informasiyanın təmin edilməsidir.

60.2. Maliyyə hesabatları, həmçinin, fasiləsiz əməliyyatlar üçün tələb edilən ehtiyatların və fasiləsiz əməliyyatlar vasitəsilə yaradıla bilən resursların həcmnin, eləcə də, müvafiq risklərin və qeyri-müəyyənliklərin miqyasının proqnozlaşdırılması zamanı faydalı olan məlumatların təmin edilməsi vasitəsilə proqnozlaşdırıcı rola malik ola bilər. Xüsusilə də, təşkilatların maliyyə hesabatları istifadəçiləri aşağıdakı məlumatlarla təmin edir:

60.2.1. təşkilatın müəyyən edilmiş büdcəsinə uyğun olaraq resursların qəbul edilib-edilməməsinə dair məlumat;
60.2.2. təşkilatın qanunvericiliyin və müqavilələrin tələblərinə, o cümlədən, müvafiq qanunverici orqan tərəfindən müəyyən edilən maliyyə limitlərinə uyğun olaraq əldə edilmiş resurslarının istifadə edilib-edilməməsinə dair məlumat.
60.3. Bu məqsədə nail olmaq üçün təşkilat maliyyə hesabatlarında aşağıda qeyd olunanlar barədə informasiyanı təqdim etməlidir:
60.3.1. aktivlər;
60.3.2. öhdəliklər;
60.3.3. xalis aktivlər(kapital);
60.3.4. gəlirlər;
60.3.5. xərclər;
60.3.6. xalis aktivlərdə(kapitalda) digər dəyişikliklər;
60.3.7. pul vəsaitlərinin hərəkəti.
60.4. Maliyyə hesabatlarının başlıq hissələri aşağıdakı qaydada doldurulur:
60.4.1. "Müəssisə, təşkilat" rekvizitində – təşkilatın tam adı göstərilir (mövcud qaydalarda qeydə alınmış təsis sənədlərinə uyğun olaraq).
60.5. Təşkilatlar üçün hesabat ili 01 yanvardan 31 dekabr da daxil olmaqla olan dövr sayılır. İl ərzində 01 oktyabr tarixədək yeni yaradılan təşkilatlar üçün birinci hesabat ili onların yaradıldığı tarixdən 31 dekabr da daxil olmaqla olan dövr, 01 oktyabrda sonra yeni yaradılmış (ləğv edilmiş, yenidən qurulmuş təşkilatlar və onların struktur bölmələrinin bazası əsasında olmayan) müəssisələr üçün isə növbəti ilin 31 dekabr tarixi də daxil olmaqla olan dövr sayılır.
60.6. Maliyyə hesabatlarındakı məlumatlar sintetik və analitik uçot məlumatlarına əsaslanır.
60.7. Maliyyə hesabatları tərtib edilənə qədər ilin sonuna dövrüyə balansının illik dövrüyələri və qalıqları həmin dövr üzrə analitik uçot registrlərinin dövrüyə və qalıqları ilə mütləq üzləşdirilib yoxlanılmalıdır.
60.8. Maliyyə hesabatları təşkilatın rəhbəri və baş mühasibi tərəfindən imzalanaraq möhürlə təsdiq edilir.
60.9. Maliyyə hesabatlarında heç bir pozuntu və qaralamalara yol verilməməli, səhvlərə düzəlişlər edilən hallarda isə müvafiq qeydlər edilməli və düzəlişin tarixi göstərilməklə maliyyə hesabatlarını imzalayan şəxs (rəhbər və baş mühasib) tərəfindən təsdiq edilməlidir.
60.10. Həm cari, həm də keçən ilin hesabat məlumatlarında aşkar edilmiş səhvlər (onların təsdiqindən sonra) hesabat dövrü üçün tərtib edilmiş hesabatda düzəldilməli və bu düzəliş hesabat dövrünün məlumatlarına daxil edilməlidir. Saxtalaşdırma və təhrifin baş vermə dövrü müəyyən edilməyən hallarda hesabat məlumatlarındakı düzəlişlər, saxtalaşdırma və təhrif müəyyən edilən dövrdən sonrakı ilk hesabatda aparılmalıdır. Hesabat məlumatlarının düzəlişləri haqqında göstərilən qaydalar yoxlama və inventarizasiyalar zamanı həm təşkilatın özü, həm də başqa orqanlar tərəfindən məlumatlarda təhrif edilmə və saxtalaşdırma aşkar edilən hallarda tətbiq edilir.

61. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın məzmunu

61.1. "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın forması İctimai Sektor üçün 1Mli "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müəyyən edilmişdir. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təqdim edilməli olan informasiya aşağıdakı bölmələr üzrə qruplaşdırılır:
61.1.1. Qısamüddətli aktivlər;
61.1.2. Uzunmüddətli aktivlər;
61.1.3. Qısamüddətli öhdəliklər;
61.1.4. Uzunmüddətli öhdəliklər;
61.1.5. Xalis aktivlər (kapital).

62. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə qısamüddətli aktivlər

62.1. Aktivlər aşağıdakı hallarda qısamüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilir:
62.1.1. təşkilatın adi əməliyyat dövründə istifadə üçün saxlanıldıqda və ya satılması ehtimal olunduqda;
62.1.2. əsasən alqı-satqı məqsədləri üçün saxlandıqda;
62.1.3. hesabat tarixindən sonra 12 ay müddətində satılması ehtimal olunduqda; və ya
62.1.4. hesabat tarixindən sonra ən azı 12 ay müddətində mübadiləsinə və ya istifadəsinə məhdudiyyət qoyulmayan pul vəsaitləri və ya onun ekvivalentləri olduqda.
62.2. Bütün digər hallarda aktivlər uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilməlidir.
62.3. Qısamüddətli aktivlər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatları əhatə edir:
62.3.1. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri;
62.3.2. Qısamüddətli debitor borcları;
62.3.3. Ehtiyatlar;
62.3.4. Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri;
62.3.5. Sair qısamüddətli aktivlər.
62.4. "Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri" maddəsində 101 Mli "Kassa", 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları", 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları", 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğlərinin cəmi göstərilir.
62.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
62.6. "Qısamüddətli debitor borcları" maddəsində 111 Mli "Qısamüddətli debitor borcları" sintetik hesabında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğləri göstərilir.
62.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir. Bu sintetik hesabda uçota alınan qalığı məbləğləri həmin hesab üzrə açılmış subhesabların qalığı məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.
62.8. "Ehtiyatlar" maddəsində 121 Mli "Material ehtiyatları", 122 Mli "İstehsalat məsrəfləri", 123 Mli "Tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işləri", 124 Mli "Hazır məhsul", 125 Mli " Əvəzsiz verilməsi, satılması və ya silinməsi məqsədilə saxlanılan digər aktivlər", 126 Mli "Digər ehtiyatlar", 127 Mli "Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğlərinin cəmi göstərilir.
62.9. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
62.10. "Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri" maddəsində 131 Mli "Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar", 132 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar", 133 Mli "Verilmiş qısamüddətli investisiyalar", 134 Mli "Digər qısamüddətli investisiyalar", 135 Mli "Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğlərinin cəmi göstərilir.
62.11. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
62.12. "Sair qısamüddətli aktivlər" maddəsində 142 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (qısamüddətli)", 143 Mli "Verilmiş qısamüddətli avanslar", 144 Mli "Təhtəhsab məbləğlər", 145 Mli "Digər qısamüddətli aktivlər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalığı məbləğlərinin cəmi göstərilir.
62.13. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
62.14. Cəmi qısamüddətli aktivlər satırı üzrə yekun məbləğlər "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının müvafiq olaraq 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

63. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə uzunmüddətli aktivlər

63.1. Uzunmüddətli aktivlər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatları əhatə edir:
63.1.1. Uzunmüddətli debitor borcları;
63.1.2. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar;
63.1.3. Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri;
63.1.4. Torpaq, tikili və avadanlıqlar;
63.1.5. Bioloji aktivlər;
63.1.6. Investisiya mülkiyyəti;
63.1.7. Qeyri-maddi aktivlər;
63.1.8. Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri;
63.1.9. Təxirəsalınmış vergi aktivləri;
63.1.10. Sair uzunmüddətli aktivlər.
63.2. "Uzunmüddətli debitor borcları" maddəsində 201 Mli "Qısamüddətli debitor borcları" sintetik hesabında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğləri göstərilir. Bu sintetik hesabda uçota alınan qalığı məbləği həmin hesab üzrə açılmış subhesabların qalığı məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.
63.3. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
63.4. "İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar" maddəsində 211 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar" və 212 Mli "Birgə müəssisələrə investisiyalar" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığı məbləğləri göstərilir.
63.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.6. "Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri" maddəsində 221 Mli "Ödənişə qədər saxlanılan investisiyalar", 222 Mli "Verilmiş uzunmüddətli borclar", 223 Mli "Digər uzunmüddətli investisiyalar", 224 Mli "Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

63.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.8. "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" maddəsində 231 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri" və 233 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər", sintetik hesablarında əks etdirilən məbləğlərin cəmindən 232 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" sintetik hesabında uçota alınan məbləğlər çıxılmaqla hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna təqdim olunan qalığ məbləğləri göstərilir.

63.9. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.10. 231 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri", 232 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdən düşmə zərərəri" 233 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri həmin hesablar üzrə açılmış müvafiq subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

63.11. "Bioloji aktivlər" maddəsində 241 Mli "Bioloji aktivlərin dəyəri" sintetik hesablarında əks etdirilən məbləğdən 242 Mli "Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" sintetik hesabında uçota alınan məbləğ çıxılmaqla hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna təqdim olunan qalığ məbləğləri göstərilir.

63.12. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.13. 241 Mli "Bioloji aktivlərin dəyəri" və 242 Mli "Bioloji aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri həmin hesablar üzrə açılmış müvafiq subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

63.14. "Investisiya mülkiyyəti" maddəsində 251 Mli "Investisiya mülkiyyətinin dəyəri" və 253 Mli "Investisiya mülkiyyəti üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər" sintetik hesablarında əks etdirilən məbləğlərdən 252 Mli "Investisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" sintetik hesabında uçota alınan məbləğlər çıxılmaqla hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna təqdim olunan qalığ məbləğləri göstərilir.

63.15. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.16. 251 Mli "Investisiya mülkiyyətinin dəyəri", 252 Mli "Investisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" və 253 Mli "Investisiya mülkiyyəti üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri həmin hesablar üzrə açılmış müvafiq subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

63.17. "Qeyri-maddi aktivlər" maddəsində 261 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri" və 263 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər" sintetik hesablarında əks etdirilən məbləğlərdən 262 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" sintetik hesabında uçota alınan məbləğlər çıxılmaqla hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna təqdim olunan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

63.18. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.19. 261 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri", 262 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərəri" və 263 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflər" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri həmin hesablar üzrə açılmış müvafiq subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

63.20. "Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri" maddəsində 271 Mli "Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri" sintetik hesabında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalığ məbləğləri göstərilir.

63.21. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.22. "Təxirə salınmış vergi aktivləri" maddəsində 281 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri" və 282 Mli "Digər təxirə salınmış vergi aktivləri" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğləri göstərilir.

63.23. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.24. "Sair uzunmüddətli aktivlər" maddəsində 291 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri (uzunmüddətli)", 292 Mli "Verilmiş uzunmüddətli avanslar" və 293 Mli "Digər uzunmüddətli aktivlər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğləri göstərilir.

63.25. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

63.26. Cəmi uzunmüddətli aktivlər satırı üzrə yekun məbləğlər "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının müvafiq olaraq 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

63.27. Cəmi aktivlər sətrində göstərilən məbləğlər "Cəmi qısamüddətli aktivlər" və "Cəmi uzunmüddətli aktivlər" sətrlərinin 5-ci və 7-ci sütunlarında olan məbləğlərin cəmindən ibarətdir.

63.28. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

64. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə qısamüddətli öhdəliklər

64.1. Öhdəliklər aşağıdakı hallarda qısamüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir:

64.1.1. təşkilatın adi əməliyyat dövründə öhdəliklərin ödənilməsi nəzərdə tutulduqda;

64.1.2. hesabat tarixindən sonra 12 ay müddətində öhdəlik ödənilməli olduqda;

64.1.3. təşkilat öhdəliyin yerinə yetirilməsini hesabat tarixindən sonra ən azı 12 ay müddətində uzatmaq kimi müstəsna hüquqa malik olmadıqda.

64.2. Bütün digər hallarda öhdəliklər uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilməlidir.

64.3. Qısamüddətli öhdəliklər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatları əhatə edir:

64.3.1. Qısamüddətli kreditör borcları;

64.3.2. Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər;

64.3.3. Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər;

64.3.4. Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər;

64.3.5. Sair qısamüddətli öhdəliklər.

64.4. "Qısamüddətli kreditör borcları" maddəsində 301 Mli "Məlsatən və podratçılara qısamüddətli kreditör borcları", 302 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə qısamüddətli kreditör borcları", 304 Mli "İcarə ilə bağlı qısamüddətli kreditör borcları", 305 Mli "Tikinti müqavilələri ilə bağlı qısamüddətli kreditör borcları", 306 Mli "Faizlarla bağlı qısamüddətli kreditör borcları", 307 Mli "Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar", 308 Mli "Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər", 309 Mli "Digər qısamüddətli kreditör borcları" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

64.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

64.6. 301 Mli "Məlsatən və podratçılara qısamüddətli kreditör borcları", 308 Mli "Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri bu hesablar üzrə açılmış müvafiq subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

64.7. "Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" maddəsində 311 Mli "Qısamüddətli bank kreditləri", 312 Mli "İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri", 313 Mli "Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar", 314 Mli "Qısamüddətli borclar", 315 Mli "Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)", 316 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər", 318 Mli "Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

64.8. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

64.9. 311 Mli "Qısamüddətli bank kreditləri", 312 Mli "İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri", 313 Mli "Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar", 314 Mli "Qısamüddətli borclar", 315 Mli "Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)", 316 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər", 318 Mli "Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" sintetik hesablarında uçota alınan qalığ məbləğləri həmin hesablar üzrə açılmış subhesabların qalığ məbləğlərinin cəmindən ibarətdir.

64.10. "Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" maddəsində 321 Mli "İşdən azadolma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər", 322 Mli "Qısamüddətli hüquqi öhdəliklər", 323 Mli "Qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri", 324 Mli "Digər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

64.11. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

64.12. "Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər" maddəsində 331 Mli "Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər", 332 Mli "Maddi təminat üzrə qısamüddətli öhdəliklər", 333 Mli "İstehlak malları üzrə qısamüddətli öhdəliklər", 334 Mli "Digər sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

64.13. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

64.14. "Sair qısamüddətli öhdəliklər" maddəsində 341 Mli "Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri", 342 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri", 343 Mli "Alınmış qısamüddətli avanslar", 344 Mli "Qısamüddətli maliyyələşmələr və daxilolmalar", 345 Mli "Digər qısamüddətli öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalığ məbləğlərinin cəmi göstərilir.

64.15. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

64.16. Cəmi qısamüddətli öhdəliklər satırı üzrə yekun məbləğlər "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının müvafiq olaraq 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

65. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə uzunmüddətli öhdəliklər

- 65.1. Uzunmüddətli öhdəliklər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatları əhatə edir;
- 65.1.1. "Uzunmüddətli kreditör borcları";
- 65.1.2. "Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər";
- 65.1.3. "Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər";
- 65.1.4. "Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər";
- 65.1.5. "Sair uzunmüddətli öhdəliklər".
- 65.2. "Uzunmüddətli kreditör borclar" maddəsində 401 Mli "Malsatan və podratçılara uzunmüddətli kreditör borcları", 402 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə uzunmüddətli kreditör borcları", 403 Mli " Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli kreditör borcları", 404 Mli "Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcları", 405 Mli "Digər uzunmüddətli kreditör borcları" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 65.3. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.4. "Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" maddəsində 411 Mli "Uzunmüddətli bank kreditləri", 412 Mli "İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri", 413 Mli "Uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar", 414 Mli "Uzunmüddətli borclar", 415 Mli "Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (uzunmüddətli)", 416 Mli "İcarə üzrə uzunmüddətli öhdəliklər", 417 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələr üzrə uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər", 418 Mli "Digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğləri göstərilir.
- 65.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.6. "Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" maddəsində 421 Mli «İşdən azad olma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər", 422 Mli "Uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri", 423 Mli "Uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər" və 424 Mli "Digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 65.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.8. "Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər" maddəsində 431 Mli "Qrantlar və digər sosial ödənişlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər", 432 Mli "Maddi təminat üzrə uzunmüddətli öhdəliklər", 433 Mli "İstehlak malları üzrə uzunmüddətli öhdəliklər" və 434 Mli "Digər sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 65.9. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.10. "Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" maddəsində 441 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" və 442 Mli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 65.11. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.12. "Sair uzunmüddətli öhdəliklər" maddəsində 451 Mli "Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri", 452 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri (uzunmüddətli)", 453453 Mli "Alınmış uzunmüddətli avanslar", 454 Mli "Uzunmüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar", 455 Mli "Digər uzunmüddətli öhdəliklər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 65.13. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 65.14. Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər sətri üzrə yekun məbləğlər "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının müvafiq olaraq 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.
- 65.15. Cəmi öhdəliklər sətrində göstərilən məbləğlər "Cəmi qısamüddətli öhdəliklər" və "Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər" sətrlərinin 5-ci və 7-ci sütunlarında olan məbləğlərin cəmindən ibarətdir.
- 65.16. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

66. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə xalis aktivlər (kapital)

- 66.1. Xalis aktivlər (kapital) aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatları əhatə edir:
- 66.1.1. "Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı";
- 66.1.2. "Emissiya gəliri";
- 66.1.3. "Geri alınmış kapital (səhmlər)";
- 66.1.4. "Kapital ehtiyatları";
- 66.1.5. "Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)".
- 66.2. "Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı" maddəsində 501 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalı" sintetik hesabında əks etdirilən məbləğdən 502 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalın ödənilməmiş hissəsi" sintetik hesabında uçota alınan məbləğ çıxılmaqla hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna təqdim olunan qalıq məbləğləri göstərilir.
- 66.3. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 66.4. "Emissiya gəliri" maddəsində 511 Mli "Emissiya gəliri" sintetik hesabında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğləri göstərilir.
- 66.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq " Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 66.6. "Geri alınmış kapital (səhmlər)" maddəsində 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)" sintetik hesabında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğləri göstərilir.
- 66.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq " Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 66.8. "Kapital ehtiyatları" maddəsində 531 Mli "Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat", 532 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları", 533 Mli "Qanunvericiliyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları", 534 Mli "Nizamnaməyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları", 535 Mli "Digər ehtiyat fondları" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 66.9. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 66.10. "Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş) zərər" maddəsində 541 Mli "Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət (zərər)", 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlərlə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər", 543 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş) zərər" sintetik hesablarında hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir.
- 66.11. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 66.12. Cəmi xalis aktivlər (kapital) sətri üzrə yekun məbləğlər "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının müvafiq olaraq 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.
- 66.13. Cəmi xalis aktivlər (kapital) və öhdəliklər sətrində göstərilən məbləğlər "Cəmi öhdəliklər" və "Cəmi xalis aktivlər (kapital)" sətrlərinin 5-ci və 7-ci sütunlarında olan məbləğlərin cəmindən ibarətdir.
- 66.14. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

67. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatın məzmunu

- 67.1. "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat"ın forması İctimai Sektor üçün 1Mli "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müəyyən edilmişdir.
- 67.2. Təşkilat tərəfindən hesabat dövrü ərzində tanınmış bütün gəlir, xərc və mənfəət (zərər) haqqında informasiya "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında" haqqında hesabatda əks olunmaqla aşağıdakı bölmələr üzrə qruplaşdırılır:
- 67.2.1. Gəlirlər;
- 67.2.2. Xərclər;
- 67.2.3. Mənfəət (zərər).
- 67.3. Təşkilat "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında" hesabatı daha etibarlı və Standartların tələblərinə uyğun tərtib etmək üçün həmin hesabatda informasiyanı xərclərin xarakteri metodu əsasında təqdim etməlidir.

68. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat üzrə gəlirlər

- 68.1. "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında" hesabatda gəlirlər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilir:
- 68.1.1. vergilər və məcburi ödənişlər üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri;
- 68.1.2. kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər;
- 68.1.3. qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər;
- 68.1.4. sair gəlirlər.
- 68.2. "Vergi və məcburi ödənişlərdən daxilolmalar üzrə qeyri-kommersiya gəlirləri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 601, 602 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühəsibat yazılışı verilmiş məbləğlərin cəmi göstərilir.
- 68.3. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.
- 68.4. "Kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühəsibat yazılışı verilmiş məbləğlərdən 801 Mli

hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 612, 613 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilmiş məbləğlər çıxılmaqla ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir.

68.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

68.6. "Satış" sintetik hesabında təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 611-1, 611-2, 611-3, 611-5, 611-6 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilmiş məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.7. "Qeyri-kommersiya əməliyyatlarından gəlirlər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 621, 622, 623, 624, 625 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.8. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

68.9. "Sair gəlirlər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 631, 632, 633 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.10. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

68.11. "Sair əməliyyat gəlirləri" sintetik hesabında təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 631-1 Mli "Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər uzunmüddətli aktivlərin satışından gəlirlər" subhesabının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərdən bu torpaq, tikili, avadanlıqların və digər uzunmüddətli aktivlərin xərclərinin 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetinə və 741, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditinə verilmiş mühasibat yazılışları üzrə məbləğlər çıxılmaqla alınmış məbləğlərin və 631-2, 631-3, 631-4, 631-5, 631-6, 631-7, 631-8, 631-9 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilmiş məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.12. "Fəaliyyətin dayandırılmasından gəlirlər" sintetik hesabında təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 632 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.13. "Maliyyə gəlirləri" sintetik hesabında təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 632 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

68.14. Cəmi gəlirlər satırı üzrə məbləğlər "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilmiş gəlir məbləğlərinin cəmindən ibarət olmaqla müvafiq olaraq həmin formanın 5-ci və 7-ci sütunlarında göstərilir.

69. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat üzrə xərclər

69.1. "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında" hesabatda xərclər aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilir:

69.1.1. bitməmiş istehsalat və hazır məhsul ehtiyatlarındakı azalmalar (artımlar);

69.1.2. istifadə edilmiş xammalın dəyəri;

69.1.3. istifadə edilmiş materialların dəyəri;

69.1.4. əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclər;

69.1.5. əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlər;

69.1.6. aktivlərin amortizasiyası xərcləri və qiymətdəndüşmə zərərləri;

69.1.7. maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri;

69.1.8. sair xərclər;

69.1.9. maliyyə xərcləri.

69.2. "Bitməmiş istehsalat və hazır məhsul ehtiyatlarındakı azalmalar (artımlar)" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə istehsalat məsrəfləri və hazır məhsul ehtiyatlarındakı azalmalar (artımlar) üzrə məbləğlər göstərilir.

69.3. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.4. "İstifadə edilmiş xammalın dəyəri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə xərc kimi tanınmış istifadə edilmiş xammalın dəyəri ilə bağlı 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.5. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.6. "İstifadə edilmiş materialların dəyəri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə xərc kimi tanınmış istifadə edilmiş materialların dəyəri ilə bağlı 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-2, 125-1-2 Mli subhesabların, 121, 126, 145 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.8. "Əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış əmək haqqı, əmək haqqına görə ayırmalar və işçilərlə bağlı digər xərclərə görə 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 122-3, Mli subhesabın, 307, 308 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.9. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.10. "Əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivlər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə əvəzsiz verilmiş və ya silinmiş aktivləri ilə bağlı 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 125 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.11. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.12. "Aktivlərin amortizasiyası xərcləri və qiymətdəndüşmə zərərləri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış amortizasiya xərcləri ilə bağlı 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-4 Mli subhesabın, 232, 242, 252, 262 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.13. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.14. "Maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri ilə əlaqədar tanınmış xərcləri ilə bağlı 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 345 Mli hesabın müvafiq subhesabının krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.15. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.16. "Sosial müavinətlər üzrə xərclər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış sosial müavinətlər üzrə xərcləri ilə bağlı 744 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333, 334, 431, 432, 433, 434 Mli subhesabın krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.17. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.18. "Sair xərclər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış sair xərcləri ilə bağlı 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetinə və 712, 713, 732, 733, 742, 743, 744 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditinə verilmiş mühasibat yazılışları üzrə məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.19. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.20. "0 cümlədən "Xaricdən maliyyələşən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə xaricdən maliyyələşən elmi tədqiqat işləri ilə əlaqədar əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış və sair əməliyyat xərcləri kimi "Sair əməliyyat xərcləri" maddəsində əks etdirilmiş xərclərə aid edilmiş məbləğlər təqdim edilir. Bu zaman xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri ilə əlaqədar əmək haqqı xərcləri və dövlət sosial sığorta ayırmaları, maliyyə yardımları və sair transfer ödənişləri, sərf edilmiş materialların dəyəri, amortizasiya xərcləri və sair əməliyyat xərcləri "xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər" in tərkibinə daxil edilir.

69.21. "0 cümlədən "Xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər istisna olmaqla sair əməliyyat xərcləri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə xaricdən maliyyələşən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərcləri istisna olmaqla kommersiya və qeyri-kommersiya əməliyyatlarından əldə edilmiş gəlirləri üzrə tanınmış və sair əməliyyat xərcləri kimi "Sair əməliyyat xərcləri" maddəsində əks etdirilmiş xərclərə aid edilmiş məbləğlər təqdim edilir.

69.22. "Maliyyə xərcləri" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetinə və 721, 722, 725 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditinə verilmiş mühasibat yazılışları üzrə məbləğlərin cəmi göstərilir.

69.23. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

69.24. Cəmi xərclər sətri üzrə məbləğlər "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilmiş xərc məbləğlərinin cəmindən ibarət olmaqla müvafiq olaraq həmin formanın 5-ci və 7-ci sütunlarında göstərilir.

70. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat üzrə mənfəət (zərər)

70.1. "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında" hesabatda mənfəət (zərər) aşağıdakı maddələr üzrə ümumiləşdirilir:

70.1.1. ümumi mənfəət (zərər);

70.1.2. asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) pay;

70.1.3. o cümlədən sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən mənfəət (zərər);

70.1.4. mənfəət vergisi;

70.1.5. xalis mənfəət (zərər).

70.2. "Ümumi mənfəət (zərər)" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlarından əldə edilmiş cəmi gəlirlərdən cəmi xərclər çıxılmaqla ümumi mənfəətin (zərərin) məbləği göstərilir. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

70.3. "Asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) pay" maddəsində təşkilatın hesabat dövründə və əvvəlki hesabat dövründə əldə edilmiş asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) payının məbləği göstərilir. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

70.4. Mənfəət (zərər) sətri üzrə məbləğlər "Ümumi mənfəət (zərər)" maddəsi və "Asılı müəssisələrin mənfəətində (zərərində) pay" maddəsindəki məbləğlərin cəmindən ibarətdir. Həmin məbləğlər "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında göstərilir.

70.5. "O cümlədən sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən mənfəət (zərər)" sətri üzrə təşkilatın hesabat dövrü ərzində və əvvəlki dövrdə sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi mənfəət (zərər) məbləği göstərilir. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 4-cü və 6-cı sütunlarında əks etdirilir.

70.6. "Mənfəət vergisi" sətri üzrə təşkilatın hesabat dövrü ərzində və əvvəlki dövrdə sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi mənfəətə görə hesablanmış mənfəət vergisi üzrə xərclərlə bağlı 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 308 Mli hesabın krediti, 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 441 Mli hesabın krediti, 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 281 Mli hesabın krediti üzrə uçota alınmış məbləğlərin cəmindən və 281 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə əks etdirilmiş məbləğlər çıxılmaqla alınmış məbləğlər göstərilir.

70.7. Həmin məbləğlər müvafiq olaraq "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında əks etdirilir.

70.8. Xalis mənfəət (zərər) sətri üzrə təşkilatın hesabat dövrü ərzində və əvvəlki dövrdə "Mənfəət (zərər)" sətri üzrə məbləğlərdən "Mənfəət vergisi" sətri üzrə məbləğlər çıxılmaqla alınan məbləğlər əks etdirilir.

70.9. Həmin məbləğlər "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat" formasının 5-ci və 7-ci sütunlarında göstərilir.

71. Xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər haqqında hesabatın məzmunu

71.1. "Xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər haqqında hesabat"ın forması İctimai Sektor üçün 1Mli "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müəyyən edilmişdir.

71.2. Təşkilat tərəfindən əvvəlki və cari hesabat dövrü ərzində "Xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər haqqında hesabat" da xalis aktivlərin (kapitalın) aşağıdakı tərkib hissələri üzrə informasiya qruplaşdırılmaqla təqdim olunur:

71.2.1. ödənilmiş səhmdar kapital;

71.2.2. emissiya gəliri;

71.2.3. geri alınmış kapital (səhmlər);

71.2.4. kapital ehtiyatları;

71.2.5. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər).

71.3. Xalis aktivlərin (kapitalın) tərkib hissələri haqqında informasiya təşkilatın əvvəlki və cari hesabat dövrü ərzində aşağıdakı ardıcılıqla ümumiləşdirilərək təqdim olunmalıdır:

71.3.1. Əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalıq sətri üzrə:

71.3.1.1. ödənilmiş səhmdar kapital sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 501 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalı" sintetik hesabında əks etdirilən məbləğdən 502 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi" sintetik hesabında uçota alınan məbləğ çıxılmaqla təqdim olunan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.2. emissiya gəliri sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 511 Mli "Emissiya gəliri" sintetik hesabı üzrə təqdim olunan qalıq məbləği;

71.3.1.3. geri alınmış kapital (səhmlər) sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.4. yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 531 Mli "Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.5. məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 532 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.6. qanunvericiliyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 533 Mli "Qanunvericiliyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.7. nizamnaməyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 534 Mli "Nizamnaməyə əsasən yaradılan ehtiyat fondları" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.8. digər ehtiyat fondları sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 535 Mli "Digər ehtiyat fondları" sintetik hesabı üzrə qalıq məbləği;

71.3.1.9. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 541 Mli "Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət (zərər)", 543 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)" sintetik hesablarında uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir;

71.3.1.10. cəmi sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə ödənilmiş səhmdar kapitalı, emissiya gəliri, geri alınmış kapital (səhmlər), yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat, məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları, digər ehtiyat fondları üzrə uçota alınan qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir;

71.3.2. əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə uçot siyasətində dəyişikliklər və səhvlər sətri üzrə:

71.3.2.1. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə 542 Mli "Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlər ilə bağlı mənfəət (ödənilməmiş zərər) üzrə düzəlişlər" sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar üzrə məbləğlər göstərilir.

71.3.3. əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə uçot siyasətində dəyişikliklər və səhvlərlə əlaqəli düzəliş edilmiş qalıq sətri üzrə:

71.3.3.1. əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə uçot siyasətində dəyişikliklər və səhvlərlə əlaqəli düzəliş edilmiş qalıq sətrində əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə qalıq sütununda əks olunmuş məbləğlə həmin hesabat dövrünün əvvəlinə uçot siyasətində dəyişikliklər və səhvlərlə əlaqəli edilmiş dəyişikliklər nəzərə alınmaqla müvafiq sütunlarda əks olunmuş qalıq məbləğlərinin cəmi göstərilir;

71.3.4. əvvəlki hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər:

71.3.4.1. Əmlakın yenidən qiymətləndirilməsindən qazanc və itkilər sətri üzrə:

71.3.4.1.1. yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 531 Mli "Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat" sintetik hesabının müvafiq subhesablarında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.2. İnvestisiyaların yenidən qiymətləndirilməsindən qazanc və itkilər sətri üzrə:

71.3.4.2.1. digər ehtiyat fondları sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 535 Mli "Digər ehtiyat fondları" sintetik hesabının müvafiq subhesablarında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.3. Xarici ölkələrdə aparılan fəaliyyətlərdən yaranan məzənnə fərqi sətri üzrə:

71.3.4.3.1. məzənnə fərqləri üzrə fondlar sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 532 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları" sintetik hesabının müvafiq subhesablarında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.4. xalis aktivlərdə (kapitalda) artım (azalma) sətri üzrə:

71.3.4.4.1. ödənilmiş səhmdar kapital sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 501 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalı" sintetik hesabında əks etdirilən məbləğdən 502 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi" sintetik hesabında uçota alınan məbləğ çıxılmaqla təqdim olunan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.4.2. emissiya gəliri sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 511 Mli "Emissiya gəliri" sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.4.3. geri alınmış kapital (səhmlər) sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)"

sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.5. kapitalın maddələri arasında köçürmələr sətri üzrə:

71.3.4.5.1. səhmdar kapitalı, emissiya gəliri, geri alınmış kapital (səhmlər), yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat, məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları, digər ehtiyat fondları, bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütunlarında təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü ərzində kapitalın maddələri arasında aparılmış köçürmələr barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.6. əvvəlki hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət (zərər) sətri üzrə:

71.3.4.6.1. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütununda təşkilatın əvvəlki hesabat dövrü üzrə 541 Mli “Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət(zərər)” sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.4.7. əvvəlki hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) cəmi dəyişikliklər sətri üzrə:

71.3.4.7.1. əvvəlki hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklərə aid olan sətirlərə uyğun olaraq müvafiq sütunlarda əks olunmuş ümumiləşdirilmiş məlumatların cəmi göstərilir;

71.3.4.8. əvvəlki hesabat dövrünün sonuna olan qalığ sətri üzrə:

71.3.4.8.1. əvvəlki hesabat dövrünün əvvəlinə uçot siyasətində dəyişikliklər və səhvlərlə əlaqəli düzəliş edilmiş qalığ məbləğin və əvvəlki hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) cəmi dəyişikliklərə uyğun olaraq müvafiq sütunlarda əks olunmuş məbləğlərin cəmi göstərilir.

71.3.5. Hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklər:

71.3.5.1. Əmlakın yenidən qiymətləndirilməsindən qazanc və itkilər sətri üzrə:

71.3.5.1.1. yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 531 Mli “Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat” sintetik hesabının müvafiq subhesablarında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.2. İnvestisiyaların yenidən qiymətləndirilməsindən qazanc və itkilər sətri üzrə:

71.3.5.2.1. digər ehtiyat fondları sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 535 Mli “Digər ehtiyat fondları” sintetik hesabının müvafiq subhesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.3. Xarici ölkələrdə aparılan fəaliyyətlərdən yaranan məzənnə fərqi sətri üzrə:

71.3.5.3.1. məzənnə fərqləri üzrə fondlar sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 532 Mli “Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları” sintetik hesabının müvafiq subhesablarında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.4. xalis aktivlərdə (kapitalda) artım (azalma) sətri üzrə:

71.3.5.4.1. ödənilmiş səhmdar kapital sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 501 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalı” sintetik hesabında əks etdirilən məbləğdən 502 Mli “Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi” sintetik hesabında uçota alınan məbləğ çıxılmaqla təqdim olunan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.4.2. emissiya gəliri sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 511 Mli “Emissiya gəliri” sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.4.3. geri alınmış kapital (səhmlər) sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 521 Mli “Geri alınmış kapital (səhmlər)” sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.5. kapitalın maddələri arasında köçürmələr sətri üzrə:

71.3.5.5.1. səhmdar kapitalı, emissiya gəliri, geri alınmış kapital (səhmlər), yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat, məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat fondları, digər ehtiyat fondları, bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütunlarında təşkilatın hesabat dövrü ərzində kapitalın maddələri arasında aparılmış köçürmələr barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.6. hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət (zərər) sətri üzrə:

71.3.5.6.1. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) sütununda təşkilatın hesabat dövrü üzrə 541 Mli “Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət(zərər)” sintetik hesabında uçota alınan ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilir;

71.3.5.7. hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) cəmi dəyişikliklər sətri üzrə:

71.3.5.7.1. hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) dəyişikliklərə aid olan sətirlərə uyğun olaraq müvafiq sütunlarda əks olunmuş ümumiləşdirilmiş məlumatların cəmi göstərilir;

71.3.5.8. hesabat dövrünün sonuna olan qalığ sətri üzrə:

71.3.5.8.1. əvvəlki hesabat dövrünün sonuna olan qalığ məbləğin və hesabat dövrü üzrə xalis aktivlərdə (kapitalda) cəmi dəyişikliklərə uyğun olaraq müvafiq sütunlarda əks olunmuş məbləğlərin cəmi göstərilir.

72. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın məzmunu

72.1. “Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat”ın forması İctimai Sektor üçün 2Mli “Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında” Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müəyyən edilmişdir.

72.2. Təşkilat tərəfindən əvvəlki və cari hesabat dövrü ərzində “Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat”da pul vəsaitlərinin hərəkəti aşağıdakı kimi qruplaşdırılmaqla təqdim olunur:

72.2.1. Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti;

72.2.2. İnvestisiya fəaliyyətindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti;

72.2.3. Məliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti;

72.2.4. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması).

72.3. Təşkilat pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatı xalis pul vəsaitlərinin daxilolmaları və xaricolmalarının əsas növləri haqqında informasiyanı açıqlayan birbaşa metoddan istifadə etməklə hazırlamalıdır.

72.4. Birbaşa metodun istifadəsi zamanı pul vəsaitlərinin xalis daxilolmaları və xaricolmalarının əsas növləri barədə informasiya təşkilatın uçot sənədlərindən əldə edilə bilər.

73. Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti

73.1. Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin daxilolmaları barədə aşağıdakı ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:

73.1.1. Vergilər, rüsumlar və cərimələr nəticəsində yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları;

73.1.2. Mal, iş və xidmətlərin satışından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları;

73.1.3. Qrantlar və ya transferlər və büdcə təşkilatı tərəfindən həyata keçirilən digər vəsaitlər və büdcə ayırmaları nəticəsində yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları;

73.1.4. Royalti, haqlar, komissyon yığımları və digər gəlirlərdən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları.

73.2. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları 101 Mli “Kassada olan pul vəsaitləri”, 103 Mli “Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri”, 104 Mli “Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları”, 105 Mli “Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri” və 106 Mli “Elektron pul vəsaitləri” hesablarının debetində əks etdirilir.

73.3. “Cəmi daxilolmalar” sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə 73.1.1-ci – 73.1.4-cü yarımbəndlərdə göstərilən sətirlər üzrə daxilolmalarının cəmi əks etdirilir.

73.4. Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin xaricolmaları barədə aşağıdakı ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:

73.4.1. Fəaliyyətin məliyyələşdirilməsi üçün büdcə təşkilatının digər təsərrüfat subyektlərinə pul vəsaitlərinin ödənilməsi (kreditlər istisna olmaqla);

73.4.2. Mal, iş və xidmətlərə görə təchizatçılara pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.3. İşçilərə və onların adından pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.4. Sosial müavinətlər üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.5. Sığorta şirkətinin sığorta müqafatları və ya iddialar, annuitetlər və digər müavinət siyasətləri üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.6. Əməliyyat fəaliyyəti ilə əlaqədar olan müvafiq vergilərin, tədiyələrin ödənilməsi ilə bağlı pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.7. Məhkəmə prosesləri ilə əlaqədar pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.8. Əməliyyat fəaliyyəti ilə əlaqədar digər pul vəsaitlərinin ödənişləri;

73.4.9. Büdcəyə qaytarılan və silinən vəsait.

73.5. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xaricolmaları 101 Mli “Kassada olan pul vəsaitləri”, 103 Mli “Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri”, 104 Mli “Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları”, 105 Mli “Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri” və 106 Mli “Elektron pul vəsaitləri” hesablarının kreditində əks etdirilir.

73.6. “Cəmi xaricolmalar” sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə 73.4.1-ci - 73.4.9-cu yarımbəndlərdə göstərilən sətirlər üzrə xaricolmalarının cəmi əks etdirilir.

73.7. Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti sətrində cəmi daxilolmalar sətrində göstərilmiş məbləğdən cəmi xaricolmalar sətrində göstərilmiş məbləğlər çıxılmaqla alınan məlumat əks etdirilir.

74. İnvestisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti

74.1. İnvestisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin daxilolmaları barədə aşağıdakı

ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:

- 74.1.1. torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi və digər uzunmüddətli aktivlərin satılmasından əldə olunan pul vəsaitləri;
- 74.1.2. digər təsərrüfat subyektlərinin pay və ya borc alətlərinin və birgə təşkilatlarda iştirak paylarının satılmasından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və dilinq və ya ticarət məqsədləri ucun saxlanılan alətlər üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları istisna olmaqla);
- 74.1.3. digər tərəflərə təqdim edilmiş avansların və kreditlərin qaytarılmasından pul vəsaitlərinin daxilolmaları (maliyyə institutlarının avans və kreditləri istisna olmaqla);
- 74.1.4. müqavilələrin dilinq və ya ticarət məqsədləri üçün saxlanıldığı və daxilolmaların maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyət kimi təsnifləşdirildiyi hallar istisna olmaqla, fyuçers, forvard, opsiyon və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları.
- 74.2. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən investisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri", 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri", 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları", 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" və 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesablarının debetində əks etdirilir.
- 74.3. Cəmi daxilolmalar sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə 74.1.1-ci – 74.1.4-cü yarımbəndlər üzrə daxilolmaların cəmi əks etdirilir.
- 74.4. Investisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin xaricolmaları barədə aşağıdakı ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:
- 74.4.1. torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi və digər uzunmüddətli aktivlərin əldə edilməsi məqsədilə pul vəsaitlərinin ödənişləri. Bu ödənişlər təsərrüfat subyekti tərəfindən öz gücünə inşa edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar, habelə layihələr üzrə kapitallaşdırılan xərclərə aid ödənişləri daxil edir;
- 74.4.2. digər təsərrüfat subyektlərinin pay və ya borc alətlərinin və birgə təşkilatlarda iştirak paylarının əldə edilməsi üçün ödənilən pul vəsaitlərinin xaricolmaları (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və dilinq və ya ticarət məqsədləri ucun saxlanılan alətlər üzrə pul vəsaitlərinin xaricolmaları istisna olmaqla);
- 74.4.3. digər tərəflərə təqdim edilən avanslar və borc vəsaitləri (dövlət maliyyə qurumlarına təqdim edilən avanslar və borc vəsaitləri istisna olmaqla);
- 74.4.4. xarici valyutada qiymətli kağızların alınması;
- 74.4.5. müqavilələrin dilinq və ya ticarət məqsədləri üçün saxlanıldığı və ödənişlərin maliyyələşdirmə fəaliyyəti kimi təsnifləşdirildiyi hallar istisna olmaqla, fyuçers, forvard, opsiyon və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri.
- 74.5. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən investisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xaricolmaları 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri", 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri", 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən digər bank hesabları", 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" və 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesablarının kreditində əks etdirilir.
- 74.6. Cəmi xaricolmalar sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə yuxarıda 74.4.1-ci – 74.4.5-ci yarımbəndlərində göstərilən sətirlər üzrə xaricolmalarının cəmi əks etdirilir.
- 74.7. Investisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti sətrində cəmi daxilolmalar sətrində göstərilmiş məbləğdən cəmi xaricolmalar sətrində göstərilmiş məbləğlər çıxılmaqla alınan məlumat əks etdirilir.

75. Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti

- 75.1. Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin daxilolmaları barədə aşağıdakı ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:
- 75.1.1. istiqrazların, borc sənədlərinin, veksellərin, istiqraz vərəqələrinin, girov (ipoteka) kağızlarının və digər qısamüddətli və uzunmüddətli istiqrazların buraxılmasından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları;
- 75.1.2. borc şəklində alınmış məbləğlərə görə daxilolmalar.
- 75.2. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri", 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri", 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən bank hesabları", 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" və 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesablarının debetində əks etdirilir.
- 75.3. Cəmi daxilolmalar sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə 75.1.1-ci – 75.1.2-ci yarımbəndlərdə göstərilən sətirlər üzrə daxilolmalarının cəmi əks etdirilir.
- 75.4. Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti bölməsində pul vəsaitlərinin xaricolmaları barədə aşağıdakı ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:
- 75.4.1. hökumətə və ya onun adından müvafiq səlahiyyətləri həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına verilən dividendlər, bölüşdürmələrə görə pul vəsaitlərinin xaricolmaları;
- 75.4.2. maliyyə icarəsi üzrə yerinə yetirilməmiş öhdəliyin qalığı məbləğinin azaldılması üçün icarəyə götürən tərəfindən pul vəsaitlərinin ödənişləri;
- 75.4.3. borc şəklində alınmış məbləğlərin geri qaytarılmasına görə pul vəsaitlərinin xaricolmaları.
- 75.5. Kommersiya, qeyri-kommersiya və sair əməliyyatlara aid edilən maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xaricolmaları 101 Mli "Kassada olan pul vəsaitləri", 103 Mli "Bankda olan hesablaşma hesabları üzrə pul vəsaitləri", 104 Mli "Tələblərə əsasən verilən bank hesabları", 105 Mli "Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri" və 106 Mli "Elektron pul vəsaitləri" hesablarının kreditində əks etdirilir.
- 75.6. Cəmi xaricolmalar sətrində təşkilatın hesabat dövrü və əvvəlki dövr üzrə 75.4.1-ci – 75.4.3-cü yarımbəndlərdə göstərilən sətirlər üzrə xaricolmalarının cəmi əks etdirilir.
- 75.7. Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti sətrində cəmi daxilolmalar sətrində göstərilmiş məbləğdən cəmi xaricolmalar sətrində göstərilmiş məbləğlər çıxılmaqla alınan məlumat əks etdirilir.

76. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması)

- 76.1. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması) bölməsində pul vəsaitlərinin hərəkəti barədə aşağıdakı sətirlər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar göstərilməlidir:
- 76.1.1. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması);
- 76.1.2. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin əvvəlinə olan qalığı;
- 76.1.3. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin sonuna olan qalığı.
- 76.2. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması) sətrində təşkilatın hesabat dövrü üzrə və əvvəlki dövr üzrə əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti, investisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti və maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti sətirələrində göstərilən məbləğlərin cəmi əks etdirilir.
- 76.3. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin əvvəlinə olan qalığı sətrində təşkilatın hesabat dövrü üzrə və əvvəlki dövr üzrə ilin əvvəlinə "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasına əsasən 10 Mli "Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri" maddəsi üzrə qalığı məbləği əks etdirilir.
- 76.4. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin sonuna olan qalığı sətrində təşkilatın hesabat dövrü üzrə və əvvəlki dövr üzrə ilin sonuna "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat" formasına əsasən 10 Mli "Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri" maddəsi üzrə qalığı məbləği əks etdirilir.
- 76.5. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin sonuna olan qalığı sətrində təşkilatın pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması) və pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin əvvəlinə olan qalığı sətirələrində əks olunan məbləğlərin cəminə bərabər olmalıdır.

77. Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlərin məzmunu

- 77.1. Maliyyə hesabatlarının əsas tərkib hissələrindən biri olan "Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər" tərtibi üzrə tələblər İctimai Sektor üçün Mühəsibət Uçotunun Beynəlxalq Standartları ilə müəyyən edilmişdir.
- 77.2. Maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri və bu hesabatların anlaşıla bilməsi və onların digər təşkilatların maliyyə hesabatları ilə müqayisə edilə bilməsi üçün "Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər"də göstərilən informasiya aşağıdakı kimi təqdim olunmalıdır:
- 77.2.1. İctimai Sektor üçün Mühəsibət Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğunluğun açıqlanması;
- 77.2.2. tətbiq edilmiş əhəmiyyətli uçot siyasətinin xülasəsi;
- 77.2.3. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat, xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın və bu hesabatlarda hər bir maddənin təqdim edilməsi qaydasında əks etdirilən maddələr üzrə köməkçi informasiya;
- 77.2.4. müvafiq standartlarla tələb olunan digər açıqlamalar.
- 77.3. Təşkilat tərəfindən hesabat dövrü ərzində maliyyə hesabatlarının tərtib olunması zamanı "Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər"ın quruluşu aşağıdakı kimi qruplaşdırılır:

77.3.1. maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı istifadə edilmiş uçot siyasəti haqqında informasiya təqdim edilməlidir;
77.3.2. maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat, xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda göstərilməyən, lakin İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları ilə tələb olunan informasiya açıqlanmalıdır;
77.3.3. maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat, xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda göstərilməyən, lakin bu hesabatların hər birinin anlaşıla bilməsi üçün zəruri olan əlavə informasiya təqdim edilməlidir.

78. Uçot siyasətinin təqdim edilməsi

78.1. Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı uçot siyasətinin konkret aspektləri haqqında məlumat maliyyə hesabatlarının ayrıca komponenti kimi təqdim edilir. Təşkilatın təqdim etdiyi uçot siyasətində aşağıdakılar əks etdirilməlidir:
78.1.1. maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə olunmuş qiymətləndirmənin əsasları;
78.1.1.1. Maliyyə hesabatlarında bir necə qiymətləndirmə əsası istifadə edildikdə, qiymətləndirmə əsasına müvafiq olaraq aktivlərin və öhdəliklərin kateqoriyasının göstərilməsi kifayətdir.
78.1.2. maliyyə hesabatlarının düzgün anlaşılması üçün zəruri hesab olunan uçot siyasəti.
78.2. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının xüsusi olaraq tələb etmədiyi, lakin, "Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər" adlı İctimai Sektor üçün 3 Mli Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq seçilən və tətbiq edilən hər bir əhəmiyyətli uçot siyasətinin açıqlanması tələb edilir.
78.3. Təşkilat uçot siyasətində qiymətləndirmələrdən əlavə maliyyə hesabatlarına görə məsul olan şəxslərin qəbul etdiyi və maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən qərarları açıqlamalıdır.
78.3.1. təşkilatın hüquqi ünvanı və hüquqi forması, eləcə də, onun fəaliyyət göstərdiyi hüquq müstəvisi;
78.3.2. təşkilatın əməliyyatlarının və fəaliyyətinin əsas növlərinin xarakterinin təsviri;
78.3.3. qrupun bilavasitə və son nəticədə təbə olduğu əsas təşkilatların adları;
78.3.4. hesabat dövrü ərzində işçilərin orta sayı.

79. Maliyyə hesabatlarında göstərilməyən və İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları ilə tələb olunan informasiyanın açıqlanması:

79.1. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatla bağlı təqdim edilməli olan informasiya:
79.1.1. Təşkilat maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda hər bir təqdim edilən maddəni onun uçot siyasəti və izahlı qeydlərində təşkilatın əməliyyatlarına müvafiq olaraq yarımsiniflərə bölməlidir. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə Maliyyə vəziyyətinə dair hesabatdakı məlumatların təfərrüatı ilə açıqlanması İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tələblərindən və göstərilən maddələrin xarakterindən, funksiyasından və onların məbləğlərinin həcmindən asılıdır. Təşkilat səhm kapitalına malik olmadıqda, maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda göstərilən xalis aktivləri (kapitalı) uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə aşağıdakı kimi ayrı-ayrılıqda açıqlamalıdır:
79.1.1.1. təşkilata məxsus nizamnamə kapitalının nominal dəyərindən onun ödənilməmiş hissəsi çıxılmaqla müəyyən edilən ödənilmiş nizamnamə kapitalı;
79.1.1.2. ehtiyat fondları, o cümlədən xalis aktivlər/kapital çərçivəsində hər bir ehtiyat fondunun xüsusiyyəti və məqsədinin təsviri;
79.1.1.3. bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər).
79.1.2. Təşkilat səhm kapitalına malik olduğu zaman uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə aşağıdakı informasiyanı açıqlamalıdır:
79.1.2.1. hər bir sinif üzrə səhm kapitalının dəyəri;
79.1.2.2. buraxılacaq səhmlərin sayı;
79.1.2.3. buraxıldıqdan sonra tam ödənilmiş və tam ödənilməmiş səhmlərin sayı;
79.1.2.4. səhmin nominal dəyəri və ya səhmlərin nominal dəyərə malik olmadığına açıqlanması;
79.1.2.5. hesabat dövrünün əvvəlində və sonunda dövrüyyədə olan səhmlərin sayının üzləşdirilməsi;
79.1.2.6. müvafiq sinfə aid hüquqlar, imtiyazlar və məhdudiyyətlər, həmçinin dividendlərin bölüşdürülməsi və kapitalın geri qaytarılmasına dair məhdudiyyətlər;
79.1.2.7. təşkilatın həmin təşkilat, onun törəmə və ya asılı müəssisələri tərəfindən saxlanılan səhmləri.
79.1.3. Təşkilatın xalis aktivlər (kapital) çərçivəsində hər bir kapital ehtiyatının xüsusiyyətləri və məqsədi açıqlanmalıdır.
79.2. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatla bağlı təqdim edilməli olan informasiya:
79.2.1. Gəlir və xərc maddələri əhəmiyyətli olduqda, onların xüsusiyyətləri və məbləğləri ayrıca açıqlanmalıdır.
79.2.2. Təşkilat uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda göstərilmiş təsnifləşdirilmiş məcmu gəliri yarım-maddələrə bölməklə təqdim etməlidir.
79.2.3. Təşkilat uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda göstərilmiş məcmu xərclərin xarakterinə görə təsnifatı əsasında təhlilini təqdim etməlidir.
79.2.4. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda xərclər xarakterinə görə aşağıdakı kimi təsnifləşdirilməklə əks etdirilir:
79.2.4.1. istifadə edilmiş materialların dəyəri;
79.2.4.2. tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya;
79.2.4.3. əmək haqqı və sosial sığorta xərcləri;
79.2.4.4. sair xərclər.
79.2.5. Xarakterinə görə təsnifləşdirilmiş xərclərin təhlili maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda göstərilmiş xərclərin hər bir maddəsi üzrə ayrı-ayrılıqda aparılır.
79.3. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatla bağlı təqdim edilməli olan informasiya:
79.3.1. Təşkilat uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda göstərilən məlumatları aşağıdakı kimi açıqlamalıdır:
79.3.1.1. mülkiyyətçilərin statusu çərçivəsində fəaliyyət göstərən mülkiyyətçilərə edilən bölüşdürmələri ayrıca açıqlamaqla, onlarla aparılan əməliyyatların məbləğləri;
79.3.1.2. hesabat dövrünün əvvəlində və sonuna yığılmış mənfəət və ya zərər və dövr ərzində dəyişikliklər;
79.3.1.3. hesabat dövrünün əvvəlində və sonuna olan xalis aktivlərin/kapitalın komponentinin balans dəyəri və dövr ərzində dəyişikliklər.
79.3.2. Xalis aktivlər/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda uçot siyasətinin dəyişdirilməsi və səhvlərin düzəldilməsi nəticəsində xalis aktivlər/kapitalın hər bir komponentinə edilən ümumi düzəlişlər ayrıca açıqlanmalıdır;
79.3.3. Göstərilən dəyişikliklərin həyata keçirilməsi üçün retrospektiv düzəlişlər tələb edildikdə və ya bölüşdürülməmiş mənfəətin (ödənilməmiş zərərin) qalıqları üçün retrospektiv düzəlişlərə və retrospektiv yenidən təqdim etmələrə ehtiyac yarandıqda bu düzəlişlər təqdim olunan hər keçmiş dövr və hesabat dövrünün əvvəli üçün açıqlanmalıdır.
79.4. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin komponentləri haqqında hesabatla bağlı təqdim edilməli olan informasiya:
79.4.1. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə təşkilat, pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin komponentlərini açıqlamalı və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda təqdim edilmiş məbləğlərin balans hesabatında göstərilmiş ekvivalent məbləğlərlə uyğunluğu açıqlanmalıdır;
79.4.2. Bu məqsədə nail olmaq üçün təşkilat "Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat forması"nda təqdim edilmiş aşağıdakı maddələri açıqlamalıdır:
79.4.2.1. bank overdraftları çıxılmaqla pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin ilin əvvəlində olan məbləği;
79.4.2.2. il ərzində pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin məbləğinin xalis, o cümlədən fəaliyyətlər üzrə artması (azalması);
79.4.2.3. xarici valyutaların məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri;
79.4.2.4. bank overdraftları çıxılmaqla pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin ilin sonuna olan məbləği.

80. Maliyyə hesabatlarında göstərilməyən və İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları ilə tələb olunan bu hesabatların hər birinin anlaşıla bilməsi üçün zəruri hesab edilən əlavə informasiyanın açıqlanması:

80.1. Uçot siyasəti və uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər:
80.1.1. Uçot siyasəti. Məlumatın açıqlanması:
80.1.1.1. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının ilkin olaraq tətbiq edilməsi cari hesabat dövrünə və ya hər hansı keçmiş hesabat dövrünə təsir göstərdikdə və yaxud gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərə biləcəyi halda, düzəlişin məbləğini müəyyənləşdirmək mümkün olmadıqda hal istisna olmaqla, aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:
80.1.1.1.1. İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının adı;
80.1.1.1.2. Uçot siyasətində dəyişikliyin xarakteri;
80.1.1.1.3. cari dövr və təqdim edilmiş hər əvvəlki dövr üçün mümkün olan dərəcədə maliyyə hesabatlarının təsirə məruz qalmış hər

maddəsi üzrə düzəlişlərin məbləği;

80.1.1.1.4. düzəlişlərin təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid məbləği.

80.1.2. Uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər. Məlumatın açıqlanması:

80.1.2.1. Dəyişikliyin təsirini qiymətləndirmək qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, təşkilat, cari hesabat dövrünə təsir göstərmiş və ya gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərəcəyi ehtimal edilən uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin mahiyyətini və məbləğini açıqlamalıdır.

80.2. Səhvlər:

80.2.1. Səhvlər maliyyə hesabatları elementlərinin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və ya açıqlanması üzrə yarana bilər. Təşkilatın maliyyə vəziyyətinin, maliyyə fəaliyyətinin və ya pul vəsaitləri hərəkətinin müəyyən şəkildə təqdimatına nail olmaq üçün maliyyə hesabatlarında qəsdən əhəmiyyətli və ya əhəmiyyətsiz səhvlər buraxıldıqda, bu maliyyə hesabatları İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun hesab edilmir. Cari hesabat dövründə aşkar edilmiş bu dövrün ehtimal edilən səhvləri maliyyə hesabatı dərc olunmaq üçün təsdiq edilənədək düzəldilməlidir;

80.2.2. Əhəmiyyətli səhvlər növbəti hesabat dövrünədək aşkar edilmədiyindən, bu səhvlər növbəti hesabat dövrünün maliyyə hesabatlarında təqdim edilmiş müqayisəli məlumatlarda düzəldilməlidir;

80.2.3. Təşkilatın keçmiş hesabat dövrünün əhəmiyyətli səhvləri aşkar edildikdən sonra təşkilat tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarında bu səhvləri düzəltməklə müqayisəli informasiyanı yenidən təqdim etməlidir.

80.3. Xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərin təsiri. Məlumatın açıqlanması:

80.3.1. Təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

80.3.1.1. "Maliyyə alətləri: maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda ədalətli dəyərle qiymətləndirilən maliyyə alətləri üzrə yaranan məzənnə fərqləri istisna olmaqla, mənfəət və ya zərərdə tanınan məzənnə fərqlərinin məbləğini;

80.3.1.2. Kapitalın ayrıca komponenti kimi təsnifləşdirilən xalis məzənnə fərqləri və belə məzənnə fərqlərinin dövrün əvvəlinə və dövrün sonuna olan məbləğlərinin açıqlanması.

80.3.2. Hesabat verən təşkilatın və ya əhəmiyyətli xarici əməliyyatın əməliyyat valyutasında dəyişiklik olarsa, bu fakt və həmin dəyişikliyin səbəbi açıqlanmalıdır.

80.4. Borclara aid edilən xərclər üzrə məlumatın açıqlanması:

80.4.1. Maliyyə hesabatlarında borclar üzrə aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.4.1.1. borclar üzrə məsrəflərlə bağlı qəbul edilən uçot siyasətində yanaşmalar;

80.4.1.2. dövr ərzində kapitallaşdırılan borclar üzrə məsrəflərin məbləği.

80.5. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatlarında məlumatın açıqlanması:

80.5.1. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.5.1.1. Nəzarət edilən təşkilatların siyahısı;

80.5.1.2. Nəzarətin mövcud olmasına dair izahat;

80.5.1.3. Nəzarət edilən təşkilatın maliyyə hesabatları birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün istifadə olunduqda və o, nəzarət edən təşkilatın maliyyə hesabatlarından fərqli tarixə və ya fərqli dövr üzrə tərtib olunduqda, nəzarət edilən təşkilatın maliyyə hesabatlarının hesabat tarixi, eləcə də fərqli hesabat dövrünün və hesabat tarixinin istifadə edilməsinin səbəblərini;

80.5.1.4. Nəzarət edilən təşkilatın vəsaitləri nəzarət edən təşkilata nağd pul dividendləri şəklində köçürməsi, kreditlərin və ya avansların ödənilməsi ilə bağlı hər hansı əhəmiyyətli məhdudiyyətlərin xüsusiyyəti.

80.6. Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə, birgə müəssisələrə investisiyaların uçotunda məlumatın açıqlanması:

80.6.1. Aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.6.1.1. asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə (təşkilatlara) investisiyaların ədalətli dəyəri;

80.6.1.2. asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin nağd dividendlər və ya borc və ya avansların ödənişi şəklində vəsaitləri investora köçürməsi ilə bağlı hər hansı əhəmiyyətli məhdudiyyətlərin xüsusiyyəti;

80.6.1.3. İnvestorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin xalis aktivlərində/kapitalında birbaşa olaraq tanınan dəyişikliklərdəki payı investor tərəfindən birbaşa olaraq xalis aktivlərdə/kapitalda tanınmalı və bu dəyişikliklər izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır.

80.7. Kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin açıqlanması:

80.7.1. Təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.7.1.1. Gəlirin tanınması üçün qəbul olunmuş uçot siyasətini, o cümlədən, xidmətlərin göstərilməsi üzrə aparılan əməliyyatlar zamanı yekunlaşma mərhələsini müəyyənləşdirmək üçün gəlirin hesablanması metodları;

80.7.1.2. Dövr ərzində tanınmış gəlirin hər bir mühüm kateqoriyası üzrə məbləğ, eləcə də aşağıdakı əməliyyatlardan yaranan gəlir:

80.7.1.2.1. xidmətlərin göstərilməsi;

80.7.1.2.2. malların satışı;

80.7.1.2.3. faizlər

80.7.1.2.4. royaltilər

80.7.1.2.5. dividendlər və ya onların ekvivalentləri; və

80.7.1.2.6. Gəlirin hər bir mühüm kateqoriyasına daxil olan malların və ya xidmətlərin mübadiləsindən yaranan gəlir məbləği.

80.8. Hiperinflasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları üzrə məlumatın açıqlanması:

80.8.1. Aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.8.1.1. maliyyə hesabatlarının və əvvəlki dövrlər üzrə müvafiq rəqəmlərin, əməliyyat valyutasının ümumi alıcılıq qabiliyyətində dəyişikliklər nəzərə alınmaqla, yenidən hesablandığı və beləliklə hesabat tarixində qüvvədə olan qiymətləndirmə vahidləri ilə təqdim olunduğu faktı;

80.8.1.2. hesabat tarixində qiymət indeksinin adını və səviyyəsini və cari və əvvəlki hesabat dövrləri ərzində indeksdə baş verən dəyişikliklər.

80.9. Tikinti müqavilələri üzrə məlumatın açıqlanması:

80.9.1. Təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.9.1.1. tikinti müqaviləsi üzrə gəlirin hesabat dövründə gəlir kimi tanınmış məbləği;

80.9.1.2. tikinti müqaviləsi üzrə gəlirin hesabat dövründə tanınmış məbləğinin müəyyənləşdirilməsində istifadə edilmiş metodlar;

80.9.1.3. başa çatdırılmamış, yəni yerinə yetirilmə prosesində olan tikinti müqavilələrinin tamamlanma mərhələsinin müəyyənləşdirilməsi üçün istifadə olunan metodlar.

80.9.2. Hesabat tarixində başa çatdırılmamış, yəni yerinə yetirilmə prosesində olan tikinti müqavilələri üzrə təşkilat aşağıdakıların hər birini açıqlamalıdır:

80.9.2.1. hesabat tarixinə çəkilmiş xərclərin və tanınmış mənfəətin (tanınmış zərərər çıxılmaqla) ümumi məbləğini;

80.9.2.2. alınmış avansların məbləğini.

80.9.3. Təşkilat aşağıda qeyd olunanları təqdim etməlidir:

80.9.3.1. aktiv kimi – tikinti müqaviləsi üzrə nəzərdə tutulmuş işlərə görə sifarişçilərdən alınmalı olan ümumi məbləği; və

80.9.3.2. öhdəlik kimi – tikinti müqaviləsi üzrə nəzərdə tutulmuş işlərə görə sifarişçilərə ödənilməli olan ümumi məbləği.

80.10. Ehtiyatlar üzrə məlumatın açıqlanması:

80.10.1. Maliyyə hesabatlarının qeydlərində aşağıdakılar haqqında məlumat açıqlanmalıdır:

80.10.1.1. qəbul edilmiş uçot siyasətində ehtiyatların dəyərinin hesablanması üçün istifadə edilən üsullar (metodlar);

80.10.1.2. ehtiyatların ümumi balans dəyəri, o cümlədən ehtiyatlar maddəsinin ayrı-ayrı hesabları və subhesabları üzrə balans dəyəri;

80.10.1.3. satış üzrə xərclər çıxılmaqla, ədalətli dəyəri ilə uçota alınmış ehtiyatların balans dəyəri;

80.10.1.4. hesabat dövrü ərzində ehtiyatların xərc kimi tanınmış məbləği;

80.10.1.5. hesabat dövrü ərzində ehtiyatların xərc kimi tanınaraq silinmiş məbləği;

80.10.1.6. hesabat dövrü ərzində ehtiyatların xərc kimi tanınmış məbləğinin azalması kimi tanınan hər hansı bərpa edilən məbləğ;

80.10.1.7. ehtiyatların silinməsinin bərpasına gətirib çıxaran hadisələr və ya səbəblər;

80.10.1.8. öhdəliklər üzrə girov qoyulmuş ehtiyatların balans dəyəri.

80.11. İcarə:

80.11.1. Maliyyə icarəsi:

80.11.1.1. 1. İcarəçi maliyyə icarəsi üçün aşağıdakı açıqlamaları təqdim etməlidir:

80.11.1.1.1. aşağıdakı dövrlərdən hər biri üçün ləğv edilməyən əməliyyat icarəsi üzrə gələcək minimal icarə ödənişlərinin cəmi:

80.11.1.1.1.1. bir ildən artıq olmayan dövr;

80.11.1.1.1.2. bir ildən çox, lakin beş ildən artıq olmayan dövr;

80.11.1.1.1.3. beş ildən artıq olan dövr.

80.11.1.1.2. hesabat tarixində ləğv edilməyən subicarə üzrə alınması gözlənilən gələcək minimal subicarə ödənişlərinin cəmi;

80.11.1.1.3. minimal icarə ödənişləri və subicarə ödənişləri üçün ayrı-ayrı məbləğləri göstərərək, xərc kimi tanınan icarə və subicarə ödənişləri;

80.11.1.1.4. icarəçi tərəfindən bağlanan əhəmiyyətli icarə müqavilələrinin aşağıdakı şəkildə ümumi təsviri;

80.11.1.1.4.1. icarə ödənişlərinin müəyyən edilməsinin əsası;

80.11.1.1.4.2. icarə müqavilələri ilə xalis mənfəət üzrə daxilolmalara, kapital qoyuluşları üzrə daxilolmalara, dividendlərə, əlavə borca, təkrar icarəyə qoyulan məhdudiyyətlər.

80.11.1.1.5. İcarəyə verən subyektlər maliyyə icarəsi üçün aşağıdakı açıqlamaları təqdim etməlidir:

80.11.1.1.5.1. aşağıda qeyd edilən dövrlərdən hər biri üçün icarəyə qoyulmuş ümumi investisiyanın və minimal icarə ödənişləri üzrə

debitor borclarının hesabat tarixində olan diskontlaşdırılmış dəyərlərini:

80.11.1.5.1.1.. bir ildən artıq olmayan dövr;
80.11.1.5.1.2. bir ildən çox, lakin beş ildən artıq olmayan dövr;
80.11.1.5.1.3. beş ildən artıq dövr.
80.11.1.1.5.2. qazanılmamış maliyyə gəlirini;
80.11.1.1.5.3. icarəyə verən subyektin xeyrinə yığılmış zəmanətsiz qalıq dəyərlərini;
80.11.1.1.5.4. minimal icarə ödənişləri üzrə ödənilməyən debitor borclarının təmin edilməsi məqsədilə yaradılan yığılmış ehtiyat fondunu;

80.11.1.1.5.5. maliyyə hesabatlarında xərc kimi tanınan şərti icarə haqlarını;
80.11.1.1.5.6. icarəyə verən subyektin bağladığı əhəmiyyətli icarə müqavilələrinin ümumi təsvirini.
80.11.2. Əməliyyat icarəsi:
80.11.2.1. İcarəyə verən (icarəyə götürən) subyektlər əməliyyat icarəsi üçün aşağıdakı açıqlamaları təqdim etməlidir:
80.11.2.1.1. icarəyə verilmiş (götürülmüş) torpaq, tikili və avadanlıqların adı;
80.11.2.1.2. icarəyə götürülmüş (verilmiş) torpaq, tikili və avadanlıqların mülkiyyətçilərinin adı;
80.11.2.1.3. dövr üzrə müqavilə ilə müəyyən edilmiş minimal icarə haqqı;
80.11.2.1.4. dövr üzrə maliyyə fəaliyyətinə dair hesabatda tanınmış ümumi icarə haqqı;
80.11.2.1.5. icarə müqavilələrinin ümumi təsviri.
80.11.2.2. icarəyə götürülmüş torpaq, tikili və avadanlıqların analitik uçotu əmlakın (qiymətlilərin) uçot kartı forma №10-də icarədarlar tərəfindən aparılır.

80.12. hesabatı tarixindən sonrakı hadisələr:
80.12.1. hesabatı tarixindən sonrakı hadisələr aşağıdakı açıqlamaları tələb edir:
80.12.1.1. maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlanmadığı halda xüsusi açıqlamaları. Bu zaman, maliyyə hesabatlarının fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlanmaması faktı və onun səbəbləri açıqlanmalıdır;
80.12.1.2. dərc olunmaq üçün təsdiq edilmə tarixinin açıqlanmasını. Təşkilat maliyyə hesabatlarının dərc olunması üçün bu hesabatların nə vaxt və kim tərəfindən təsdiq edildiyini açıqlamalıdır. Əgər digər qurumun maliyyə hesabatlarına onların dərc olunmasından sonra düzəliş etmək səlahiyyəti varsa, təşkilat bu faktı açıqlamalıdır;
80.12.1.3. hesabat tarixinə olan şərtlər haqqında açıqlamanın dəqiqləşdirilməsi. Əgər təşkilat hesabat tarixindən sonra, lakin, maliyyə hesabatlarının dərc olunması üçün hesabatların təsdiq edilmə tarixindən əvvəl mövcud olan şərtlər haqqında məlumat almışdırsa, təşkilat yeni məlumatlar əsasında həmin şərtlərlə bağlı açıqlamaları dəqiqləşdirməlidir;
80.12.1.4. maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələrin açıqlanmasını. Təşkilat düzəliş edilməsini nəzərdə tutmayan balans hesabatı tarixindən sonrakı hadisələrin hər əhəmiyyətli kateqoriyası üzrə aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

80.12.1.4.1. hadisənin xarakterini;
80.12.1.4.2. hadisənin maliyyə təsirinin qiymətləndirilməsi haqqında və ya belə bir qiymətləndirmənin mümkünsüzlüyü haqqında bəyanat.

80.13. Maliyyə Alətləri: Məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi:
80.13.1. məlumatın açıqlanması:
80.13.1.1. Təşkilat tərəfindən tanınan və tanınmayan maliyyə alətləri ilə bağlı risklərin miqyasının qiymətləndirilməsi baxımından aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.13.1.1.1. Qiymət riski-valyuta riski, faiz dərəcəsi riski və bazar riskindən ibarətdir:
80.13.1.1.1.1. Valyuta riski - xarici valyuta məzənnəsində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişməsi riskidir.

80.13.1.1.1.2. Faiz dərəcəsi riski - bazarda mövcud olan faiz dərəcələrində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişməsi riskidir.
80.13.1.1.1.3. Bazar riski - fərdi qiymətli kağızlar və ya onların emitentləri üçün xarakterik olan və ya bazarda alınıb və satılan bütün qiymətli kağızlara təsir edən amillər səbəbindən yaranıb-yaranmamasından asılı olmayaraq bazar qiymətlərində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişməsi riskidir. Qiymət riski termini zərər və mənfəət ehtimalını ifadə edir.
80.13.1.1.2. Kredit riski-maliyyə alətinin bir tərəfin öhdəliyi yerinə yetirə bilməməsi və digər tərəf üçün maliyyə itkiləri yaratması riskidir;

80.13.1.1.3. Likvidlik riski-maliyyəlaşdirmə riski kimi də adlandırılan likvidlik riski təşkilatın maliyyə alətləri ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün vəsait əldə etməsi istiqamətində çətinliklərlə üzləşməsi riskidir;
80.13.1.1.4. Pul vəsaitinin hərəkəti riski -monetar maliyyə alətləri ilə bağlı olan gələcək pul vəsaitlərinin məbləğinin dəyişməsi riskidir.

80.13.2. Riskin idarə edilməsi siyasətinin açıqlanması:
80.13.2.1. təşkilat özünün maliyyə riskinin idarə edilməsi məqsədlərini və siyasətini təsvir etməlidir;
80.13.2.2. təşkilat alətlərin xüsusiyyətlərini, onların tanınıb-tanınmaması və tanındığı təqdirdə tətbiq edilən ölçülmə tələblərini və bu kimi məsələləri nəzərə almaqla məlumatların açıqlanması tələblərinə uyğun olaraq maliyyə alətlərini siniflər üzrə qruplaşdırmalıdır.

80.13.3. Şərtlər, şərait və uçot siyasətləri:
80.13.3.1. Təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivlərinin, maliyyə öhdəliklərinin və kapital alətinin hər bir sinfi üçün aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.13.3.1.1. maliyyə alətlərinin miqyasına və xüsusiyyətinə, o cümlədən pul vəsaitlərinin gələcək hərəkətinə kəmiyyət, zaman və yaqınlıq baxımından təsir edə bilən əhəmiyyətli şərtlərə və şəraitə dair məlumat;
80.13.3.1.2. qəbul olunan uçot siyasəti, o cümlədən tətbiq edilən tanınma və ölçülmə meyarları.

80.13.3.2. Təşkilat tərəfindən fərdi qaydada və ya sinif şəklində saxlanılan və ya buraxılan maliyyə alətləri potensial əhəmiyyətli risk təhlükəsi yaradan zaman aşağıdakı şərtlər və şəraitlər açıqlanmalıdır:

80.13.3.2.1. əsas, bəyan edilən nominal və gələcək ödənişlərin əsaslandığı digər oxşar dəyərlər;
80.13.3.2.2. ödəniş, yekun və icra tarixləri;
80.13.3.2.3. alətin əsas məbləği üzrə daxil olan və ya ödənilən pul vəsaitlərinin həcmi və tarixi;
80.13.3.2.4. kreditin əsas məbləği üzrə faiz dərəcəsinin, dividendin və ya dövrü gəlirlərin bəyan edilən nisbəti və ya məbləği;
80.13.3.2.5. maliyyə aktivləri üçün saxlanılan zəmanət və ya maliyyə öhdəliyi üçün saxlanılan girov;
80.13.3.2.6. dəyişilən alət əvəzində əldə edilən alət üçün (a)-(d) maddələrində göstərilən informasiya.

80.13.3.3. Maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda təqdim olunan maliyyə aləti alətin hüquqi formasından fərqləndiyi təqdirdə, təşkilat qeydlərdə alətin xüsusiyyətini izah etməlidir;

80.13.3.4. Maliyyə alətləri baxımından aşağıdakılara açıqlamalar verilməlidir:
80.13.3.4.1. Maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin nə vaxt tanınmasına və tanınmanın nə vaxt dayandırılmasına dair tətbiq edilən meyarlar;

80.13.3.4.2. Maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin həm ilkin, həm də sonrakı tanınması zamanı tətbiq olunan qiymətləndirmə bazası və metodu; və
80.13.3.4.3. Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri üzrə yaranan gəlir və xərclərin tanınması və ölçülməsi bazası.

80.13.3.5. Təşkilat ədalətli dəyər əsasında köçürülən maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərinin təyin edilmiş bazar qiymətləri, müstəqil qiymətləndirmə, diskont edilmiş pul vəsaitlərinin təhlili və ya digər başqa münasib metod əsasında müəyyən edilməsini, eləcə də sözügedən metodların tətbiqi ilə bağlı edilən istənilən əhəmiyyətli ehtimalları açıqlamalıdır;

80.13.3.6. Təşkilat maliyyə hesabatlarında reallaşdırılan və reallaşdırılmayan mənfəət və zərərə, iştirak payına və maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ilə bağlı maddələri açıqlamalıdır;

80.13.3.7. Təşkilat, hətta, maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda əks olunan müvafiq maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin qarşılıqlı əvəz edilmədiyinə baxmayaraq gəlir və xərc maddələrinin xalis əsasda təqdim edilməsinə səbəb olan əhəmiyyətli məlumatları açıqlamalıdır.

80.13.4. Ədalətli dəyər:
80.13.4.1. təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin hər bir sinfi üçün ədalətli dəyər barədə məlumatı açıqlamalıdır. Maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin ədalətli dəyərini kifayət qədər etibarlı şəkildə müəyyən etmək mümkün olmadıqda, bu fakt və müvafiq maliyyə alətinin ədalətli dəyəri ilə bağlı əsas xüsusiyyətlərə dair məlumat açıqlanmalıdır.

80.13.5. Ədalətli dəyərdən yüksək məbləğlə köçürülən maliyyə aktivləri:
80.13.5.1. təşkilat bir və daha çox maliyyə aktivini onun ədalətli dəyərindən yüksək qiymətdə köçürən zaman aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.13.5.1.1. fərdi aktivlərin və ya bu aktivlərin münasib qruplarının hər hansı birinin balans dəyərini və ədalətli dəyərini;
80.13.5.1.2. balans dəyərinin azaldılmamasının səbəblərini, o cümlədən, rəhbərliyin aktivin balans dəyərinin bərpa olunacağı qənaətinə gəlməsi üçün dəlillərin mahiyyətini.

80.13.6. Digər açıqlamalar;
80.13.6.1. maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinin maliyyə alətləri ilə bağlı anlayışını artırma bilən əlavə açıqlamaların verilməsi tələb olunur. Əhəmiyyətli olduğu təqdirdə təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

80.13.6.1.1. hesabat dövründə gəlir və xərc kimi tanınmış maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərindəki

dəyişikliyin ümumi məbləği.

80.14. İnvestisiya mülkiyyəti. Məlumatın açıqlanması. Ədalətli dəyər və ilkin dəyər modelləri:

80.14.1. aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.14.1.1. investisiya məqsədli daşınmaz əmlakının maliyyə icarəsi şərtlərilə əldə edən təşkilat bu icarə haqqında məlumatı;

80.14.1.2. investisiya mülkiyyətini əməliyyat icarəsi şərtləri ilə verən təşkilat bu icarə haqqında məlumatı;

80.14.1.3. tətbiq etdiyi ədalətli dəyər modelini və ya ilkin dəyər modelini;

80.14.1.4. aşağıda göstərilənlər üzrə mənfəət və zərərdə tanınmış məbləğləri:

80.14.1.4.1. investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın icarəyə verilməsindən gəliri;

80.14.1.4.2. dövr ərzində icarədən gəlir gətirmiş investisiya məqsədli daşınmaz əmlak üzrə birbaşa əməliyyat xərclərini (təmir və saxlanılma xərcləri daxil olmaqla);

80.14.1.4.3. dövr ərzində icarə gəliri gətirməmiş investisiya məqsədli daşınmaz əmlak üzrə birbaşa əməliyyat xərclərini (təmir və saxlanılma xərcləri daxil olmaqla).

80.14.1.5. məbləği göstərməklə investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın satılmasının mümkünlüyünə və ya xaric olmadan gəlir və daxilolmaların köçürülməsinə məhdudiyyətlərin mövcudluğu;

80.14.1.6. investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın alışı, tikilməsi və ya hazırlanması və ya təmir olunması, saxlanması və ya təkmilləşdirilməsi üzrə müqavilə öhdəliklərini.

80.15. Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə məlumatın açıqlanması:

80.15.1. maliyyə hesabatlarında torpaq, tikili və avadanlıqların hər bir sinfi üzrə aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

80.15.1.1. ümumi balans dəyərinin müəyyən edilməsində istifadə olunan qiymətləndirmə əsasları;

80.15.1.2. tətbiq edilən amortizasiya metodları;

80.15.1.3. tətbiq edilən faydalı istifadə müddətləri və ya amortizasiya dərəcələri;

80.15.1.4. dövrün əvvəlinə və sonuna olan ümumi balans dəyəri və yığılmış amortizasiya;

80.15.1.5. aşağıdakıları əks etdirmək üçün dövrün əvvəlinə və sonuna olan balans dəyərinin yoxlanılması:

80.15.1.5.1. artım fərqləri;

80.15.1.5.2. xaric olmalar;

80.15.1.5.3. müəssisələrin birləşməsi vasitəsilə əldə etmələr;

80.15.1.5.4. tanınan qiymətdən düşmə zərərləri;

80.15.1.5.5. hesabat verən təşkilatın xarici fəaliyyətinin təqdimat valyutasına keçməsi daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının əməliyyat valyutasından təqdimat valyutasına yenidən hesablanması nəticəsində yaranan xalis məzənnə fərqləri.

80.15.2. Torpaq, tikili və avadanlıqların hər bir sinfi üçün maliyyə hesabatlarında əlavə olaraq həmçinin aşağıdakılar açıqlanmalıdır:

80.15.2.1. mülkiyyət hüquqları məhdud olan aktivlərin mövcud olması və onların balans dəyərləri və həmçinin öhdəliklər üzrə təminat şəklində girov (*ipoteka*) qoyulan torpaq, tikili və avadanlıqlara aid aktivlərin balans dəyərləri; [\[31\]](#)

80.15.2.2. torpaq, tikili və avadanlıqların inşası müddəti ərzində onların balans dəyərində tanınan məsrəflərin həcmi;

80.15.2.3. torpaq, tikili və avadanlıqların əldə edilməsi üzrə müqavilə öhdəliklərinin həcmi;

80.15.2.4. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda daxil edilmiş qiymətdən düşmüş, itirilmiş və ya imtina edilmiş Torpaq, tikili və avadanlıqlar obyektləri üzrə üçüncü tərəflərdən əldə olunmuş kompensasiyanın məbləği.

80.15.3. Əgər torpaq, tikili və avadanlıqlar obyektini yenidənqiymətləndirmə dəyəri ilə təqdim edilərsə, bu zaman aşağıdakılar açıqlanmalıdır:

80.15.3.1. yenidən qiymətləndirmənin keçirilməsi tarixi;

80.15.3.2. müstəqil qiymətdəyər müəssisəsinin cəlb edilib-edilməməsi;

80.15.3.3. aktivin ədalətli dəyərinin birbaşa olaraq fəal bazarda və ya əməliyyatın həyata keçirilməsində maraqlı olan, yaxşı məlumatlandırılmış və bir-birindən asılı olmayan tərəflər arasında ən son əməliyyatlarda müşahidə oluna bilən bazar qiymətlərinə ya da digər qiymətləndirmə üsullarına istinadən müəyyənləşdirilmə dərəcəsi;

80.15.3.4. dövr ərzində baş vermiş dəyişiklikləri və səhmdarlar və ya digər iştirak payı sahibləri arasında qalıqın bölüşdürülməsi üzrə hər hansı məhdudiyyətləri göstərərək yenidənqiymətləndirmə artımının məbləği;

80.15.3.5. müvafiq sinfə daxil olan torpaq, tikili və avadanlıqların hər bir maddələri üzrə bütün yenidən qiymətləndirilən mənfəətin məbləği; və

80.15.3.6. müvafiq sinfə daxil olan torpaq, tikili və avadanlıqların hər bir maddələri üzrə bütün yenidən qiymətləndirilən zərərin məbləği.

80.16. Segment Hesabatları:

80.16.1. məlumatın açıqlanması:

80.16.1.1. təşkilat hər bir segment üçün segment gəlirini və segment xərcini açıqlamalıdır. Büdcə ayırmaları və ya oxşar bölüşdürmələrdən, kənar mənbələrdən və digər segmentlərlə əməliyyatlardan əldə olunan segment gəliri hər biri ayrı-ayrılıqda təqdim edilməlidir;

80.16.1.2. təşkilat segment aktivlərinin ümumi balans dəyərini hər bir segment üçün açıqlamalıdır;

80.16.1.3. təşkilat segment öhdəliklərinin ümumi balans dəyərini hər bir segment üçün açıqlamalıdır;

80.16.1.4. segment nəticəsinin açıqlanması tələb edilmir.

80.16.2. Segment üzrə əlavə məlumat:

80.16.2.1. Uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə həm xidmət, həm də coğrafi segmentlər üzrə aşağıdakı minimum məlumatın açıqlanması tələb olunur:

80.16.2.1.1. hər bir təqdim edilmiş xidmət segmentinə daxil edilmiş mal və xidmətlərin növlərini;

80.16.2.1.2. hər bir coğrafi hesabat segmentinin tərkibini;

80.16.2.1.3. xidmət və ya coğrafi segmentlərin qəbul edilmədiyi halda onların xüsusiyyətini.

80.16.2.2. Təşkilat hər bir coğrafi segment və xidmət segmenti üzrə aşağıdakı məlumatlarını açıqlamalıdır:

80.16.2.2.1. segment xərclərini;

80.16.2.2.2. segment aktivlərinin ümumi balans dəyərini;

80.16.2.2.3. Bir neçə dövr ərzində istifadə edilməsi nəzərdə tutulan segment aktivlərinin əldə edilməsi üçün müvafiq dövr üzrə ümumi xərclər (torpaq, tikili, avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlər).

80.16.2.3. Segmentlərarası qiymətdəyər, köçürmələrin və onlarda baş verən istənilən dəyişikliyin əsası uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır.

80.17. Pul vəsaitləri yaratmayan aktivlərin qiymətdən düşməsi barədə məlumatın açıqlanması:

80.17.1. Təşkilat aktivlərin hər bir sinfi üzrə aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.17.1.1. dövr ərzində mənfəət və ya zərərdə tanınmış qiymətdəndüşmə zərərlərinin məbləğini və həmin zərərlərin əks olunduğu maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatın müvafiq maddələrini;

80.17.1.2. dövr ərzində mənfəət və ya zərərdə tanınmış qiymətdəndüşmə zərərlərinin “storno” edilmiş məbləğini və həmin zərərlərin “storno” olunduğu maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatın müvafiq maddələrini.

80.17.2. Təşkilat, dövr ərzində tanınmış və ya “storno” edilmiş hər əhəmiyyətli qiymətdəndüşmə zərəri üzrə aşağıdakı informasiyanı açıqlamalıdır:

80.17.2.1. qiymətdəndüşmə zərərinin tanınmasına və yaxud “storno” edilməsinə səbəb olan hadisə və şərtləri;

80.17.2.2. tanınmış və yaxud “storno” edilmiş qiymətdəndüşmə zərərinin məbləğini;

80.18. Ümumi Dövlət Sektoru haqqında Maliyyə Məlumatının Açıqlanması:

80.18.1. Açıqlamalar:

80.18.1.1. Ümumi dövlət sektoru üzrə təqdim edilən açıqlamalar aşağıdakıları əhatə etməlidir:

80.18.1.1.1. Digər sektorlar üzrə investisiyaları ayrıca göstərməklə əsas siniflər üzrə aktivlər;

80.18.1.1.2. Əsas siniflər üzrə öhdəliklər;

80.18.1.1.3. Xalis aktiv/kapital;

80.18.1.1.4. Yenidən qiymətləndirmə üzrə ümumi artımlar və azalmalar, eləcə də, birbaşa olaraq xalis aktivlərdə/kapitalda tanınan digər gəlir və xərc maddələri;

80.18.1.1.5. Əsas siniflər üzrə gəlirlər;

80.18.1.1.6. Əsas siniflər üzrə xərclər;

80.18.1.1.7. Mənfəət və ya zərər;

80.18.1.1.8. Əsas sinif üzrə pul vəsaitləri hərəkətləri.

80.18.2. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları ilə uzlaşdırma:

80.18.2.1. Ümumi dövlət sektorunun açıqlamaları hökumətin birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları ilə uzlaşdırılmalı və bu zaman, müvafiq maliyyə hesabatlarında hər bir ekvivalent maddə üzrə uzlaşdırılan məbləğ ayrıca göstərilməlidir;

80.18.2.2. birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında verilən ümumi dövlət sektoru üzrə açıqlamaların maliyyə hesabatlarının statistik bazası çərçivəsində təqdim edilən ümumi dövlət sektoru üzrə açıqlamalar ilə uzlaşdırılması tələb edilmir.

80.19. Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin açıqlanması:

80.19.1. təşkilat müvafiq uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə aşağıdakıları açıqlamalıdır:

80.19.1.1. əsas siniflər üzrə ayrıca göstərməklə hesabat dövründə tanınan qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin məbləğini;

80.19.1.2. qeyri-kommersiya gəlirləri üzrə tanınan debitor borcların həcmi;

80.19.1.3. şəraitin təsirinə məruz qalan aktivlər üzrə tanınan öhdəliklərin həcmi;
80.19.1.4. məhdudiyyətlərin təsirinə məruz qalan tanınan aktivlərin həcmi və müvafiq məhdudiyyətlərin xüsusiyyətlərini;
80.19.1.5. qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə qabaqcadan alınmanın mövcudluğu və həcmi;
80.19.1.6. silinən öhdəliklərin həcmi.
80.20. Maliyyə hesabatlarında Büdcə məlumatlarının təqdimatı. Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsinin təqdim edilməsi:
80.20.1. təşkilat təqdim edilən maliyyə hesabatlarında ayrıca büdcə məbləğləri ilə faktiki məbləğlər arasında müqayisəni təqdim etməlidir:
80.20.1.1. büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi aşağıdakı kimi ayrıca təqdim edilməlidir:
80.20.1.1.1. İlkin və yekun büdcə məbləğləri;
80.20.1.1.2. müqayisə əsaslı faktiki məbləğlər;
80.20.1.1.3. maliyyə hesabatları ilə birgə hazırlanan digər ictimai sənədlərə daxil olmadığı təqdirdə, təşkilatın büdcə ilə faktiki məbləğlər arasında əhəmiyyətli fərqlərin açıqlanması.
80.21. Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlərdə sair açıqlamalar:
80.21.1. Məsuliyyətli mühafizəyə qəbul edilmiş aktivlər üzrə təşkilatlar tərəfindən aşağıdakı məsuliyyətli mühafizəyə qəbul edilmiş aktivlərə dair:
80.21.1.1. müsadirə edilmiş, sahibsiz qalmış, vərəsəlik hüququ əsasında dövlət mülkiyyətinə keçən əmlakların və dəfinələrin uçotu, qiymətləndirilməsi, saxlanılması, istifadəsi və satışı məqsədilə;
80.21.1.2. emal edilmək məqsədilə;
80.21.1.3. müqavilələr üzrə elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi üçün müvəqqəti alınmış xüsusi avadanlıqlar;
80.21.1.4. digər məqsədlər üçün qəbul olunmuş və qaytarılmış aktivlər.
80.21.2. Məsuliyyətli mühafizəyə qəbul edilmiş mal-material qiymətlilərin analitik uçotu mal-material dəyərlilərin növləri və saxlanılma yerləri, müqavilə və ya onların alınma qiymətləri üzrə ayrı-ayrılıqda əmlakın (qiymətlilərin) uçot kartı forma №1Q-də aparılır.
80.21.3. Ciddi hesabat sənədləri üzrə müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş, saxlanılan və hesabat üçün istifadəyə verilən attestatlar, diplomlar, əmək kitabçaları və ciddi hesabat sənədlərinə dair məlumatlar açıqlanmaqla onların analitik uçotu əmlakın (qiymətlilərin) uçot kartı forma №1Q-də aparılır.
80.21.4. Ümidsiz debitor borcların silinməsi üzrə ödənilməsi mümkün olmayan ümidsiz debitor borcları (5 il müddətinə) açıqlanır. Ümidsiz borcların ödənişi üçün alınmış məbləğlər müvafiq büdcə gəlirlərinə aid edilməklə analitik uçotu əmlakın (qiymətlilərin) uçot kartı forma №1Q-də aparılır.

81. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi

81.1. Nəzarət edilən təşkilat sövdələşmələr və bənzər şəraitdə digər hadisələr üçün vahid mühasibat uçotu siyasətindən istifadə etməklə birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları hazırlamalıdır.
81.2. Nəzarət edilən təşkilatın maliyyə hesabatlarının nəzarət edən təşkilatın maliyyə hesabatlarına birləşdirilməsi (konsolidasiya edilməsi) nəzarət edilən təşkilat üzərində nəzarət əldə edilən tarixdən başlamalı və nəzarət itirildiyi zaman maliyyə hesabatlarının birləşdirilməsi dayandırılmalıdır.
81.3. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı aşağıdakı prosedurlar yerinə yetirilməlidir:
81.3.1. nəzarət edən təşkilatın aktivləri, öhdəlikləri, xalis aktivləri/kapitalı, gəlirləri, xərcləri və pul vəsaitlərinin hərəkətləri kimi maddələri nəzarət edilən təşkilatın analoji maddələri ilə birləşdirilir.
81.3.2. nəzarət edən təşkilatın hər bir nəzarət edilən təşkilatda investisiyasının balans dəyəri və hər bir nəzarət edilən təşkilatda nəzarət edən təşkilatın xalis aktivlərinin/kapitalının hissəsi (bu birləşmə nəticəsində yaranan qudvil nəzərə alınmaqla) qarşılıqlı əvəzləşdirilir (çıxarılır).
81.3.3. qrup daxilində aktivlər, öhdəliklər, xalis aktivlər/kapital, gəlirlər, xərclər və qrupun təşkilatları arasında sövdələşmələrlə bağlı pul vəsaitlərinin hərəkətlərini çıxarılır (ehtiyatlar və uzunmüddətli maddi aktivlər kimi aktivlərdə tanınan iqtisadiyyat-daxili təşkilat sövdələşmələrindən irəli gələn artım və ya defisitlər tamamilə kənarlaşdırılır). İqtisadiyyat-daxili təşkilatın məruz qaldığı zərərərər birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında tanınma tələb edən qiymətdəndüşməni göstərə bilər).
81.4. Əgər iqtisadi qurumun üzvü bənzər sövdələşmələr və oxşar şəraitdə hadisələr üçün birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında qəbul ediləndən fərqli mühasibat uçotu siyasətindən istifadə edərsə, iqtisadi qurumun mühasibat uçotu siyasətinə uyğunluğu təmin etmək üçün birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı bu üzvün maliyyə hesabatlarına müvafiq düzəlişlər edilir.
81.5. Təşkilat nəzarət edilən təşkilat üzərində nəzarəti əldə etdiyi tarixdən bu nəzarəti dayandırdığı tarixədək nəzarət edilən təşkilatın gəlir və xərclərini əhatə edir. Nəzarət edilən təşkilatın gəlir və xərcləri əldə etmə tarixində birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında tanınan aktiv və öhdəliklərin dəyərinə əsaslanır. Məsələn, əldəetmə tarixindən sonrakı maliyyə fəaliyyəti üzrə birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) hesabatlarda tanınan amortizasiya xərci əldəetmə tarixindəki birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatında tanınan müvafiq amortizasiya olunan aktivlərin dəyərlərinə əsaslanır.

82. Yekun müddəələr

82.1. Təşkilatlar baş vermiş maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının xüsusiyyətlərindən asılı olaraq İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tələblərinə uyğun olaraq bu Qaydalarda əks etdirilməyən mühasibat yazılışları vermək hüququna malikdirlər.
82.2. Təşkilatlar tərəfindən hesabat dövrü ərzində maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları üzrə səhv verilmiş mühasibat yazılışlarına düzəlişlər həmin yazılışlara əks və ya storno üsulu ilə (mənfi rəqəmlə mühasibat yazılışı) müxabirləşmələr verilməklə həyata keçirilir.
82.3. Hesabat dövründən sonra aşkar edilmiş səhvlərin düzəlişi İctimai Sektor üçün 3 №li “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tələblərinə uyğun mühasibat yazılışları verilməklə həyata keçirilir.

**“İctimai Sektor üçün Mühasibat
Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına
əsasən mühasibat uçotunun aparılması
qaydaları”na 1 nömrəli əlavə**

MALİYYƏ VƏZİYYƏTİ HAQQINDA HESABAT

31 dekabr 20__ il tarixə

FORMA № 1

VÖEN												
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Müəssisə, təşkilat _____

Sahə (fəaliyyət növü) _____

Mülkiyyətin növü _____

Ünvan _____

Ölçü vahidi: manat

Bölmə/ maddə	Bölmə/Maddələrin adı	Uçot siyasəti və izahlı qeydlərin №si	Hesabat dövrü üzrə	Əvvəlki dövr üzrə
-------------------------	-----------------------------	--	-----------------------------------	------------------------------

1	2	3	4	5	6	7
	AKTİVLƏR					
1	Qısamüddətli aktivlər					
10	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri					
11	Qısamüddətli debitor borcları					
12	Ehtiyatlar					
13	Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri					
14	Sair qısamüddətli aktivlər					
	Cəmi qısamüddətli aktivlər					
2	Uzunmüddətli aktivlər					
20	Uzunmüddətli debitor borcları					
21	İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar					
22	Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri					
23	Torpaq, tikili və avadanlıqlar					
24	Bioloji aktivlər					
25	Investisiya mülkiyyəti					
26	Qeyri-maddi aktivlər					
27	Sair uzunmüddətli qeyri-maliyyə aktivləri					
28	Təxirə salınmış vergi aktivləri					
29	Sair uzunmüddətli aktivlər					
	Cəmi uzunmüddətli aktivlər					
	CƏMI AKTİVLƏR					
1	2	3	4	5	6	7
	ÖHDƏLİKLƏR					
3	Qısamüddətli öhdəliklər					
30	Qısamüddətli kreditor borcları					
31	Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər					
32	Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər					
33	Sosial müavinətlər üzrə qısamüddətli öhdəliklər					
34	Sair qısamüddətli öhdəliklər					
	Cəmi qısamüddətli öhdəliklər					
4	Uzunmüddətli öhdəliklər					
40	Uzunmüddətli kreditor borcları					
41	Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər					
42	Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər					
43	Sosial müavinətlər üzrə uzunmüddətli öhdəliklər					
44	Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri					
45	Sair uzunmüddətli öhdəliklər					
	Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər					
	Cəmi öhdəliklər					
5	Xalis Aktivlər (Kapital)					
50	Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı					
51	Emissiya gəliri					
52	Geri alınmış kapital (səhmlər)					
53	Kapital ehtiyatları					
54	Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)					
	Cəmi xalis aktivlər (kapital)					
	Cəmi xalis aktivlər (kapital) və öhdəliklər					

Rəhbər
Baş mühasib

“ ” 20 il

“İctimai Sektor üçün Mühasibat
Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına
əsasən mühasibat uçotunun
aparılması qaydaları”na 2 nömrəli
əlavə

MALİYYƏ FƏALİYYƏTİNİN NƏTİCƏLƏRİ HAQQINDA HESABAT
(xərclərin xüsusiyyəti üzrə)

[illegible]

Rəhbər

Baş

mühasib

" " 20 il

"İctimai Sektor üçün Mühasibat
Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına
əsasən mühasibat uçotunun
aparılması qaydaları"na 4 nömrəli əlavə

PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT
(birbaşa metod)

31 dekabr 20 il tarixə

FORMA № 4

VÖEN											
------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Müəssisə,
təşkilat

Sahə (fəaliyyət
növu)

Mülkiyyətin növü

Ünvan

Ölçü vahidi: manat

	Uçot siyasəti və izahlı qeydlərin №si	Hesabat dövrü üzrə	Əvvəlki dövr üzrə
1	2	3	4
Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Pul vəsaitlərinin daxilolmaları:			
Vergilər, rüsumlar və cərimələr nəticəsində yaranan pul vəsaiti daxilolmaları			
Mal, iş və xidmətlərin satışından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları			
Qrantlar və ya transferlər və büdcə təşkilatı tərəfindən həyata keçirilən digər vəsaitləri və büdcə ayırmaları nəticəsində yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları			
Royalti, haqlar, komisyon yığımları və digər gəlirlərdən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolması			
CƏMI DAXILOLMALAR			
Pul vəsaitlərinin xaricolmaları:			
Fəaliyyətin maliyyələşdirilməsi üçün büdcə təşkilatının digər təsərrüfat subyektlərinə pul vəsaitlərinin ödənilməsi (kreditlər istisna olmaqla)			
Mal, iş və xidmətlərə görə təchizatçılara pul vəsaitlərinin ödənişləri			
İşçilərə və onların adından pul vəsaitlərinin ödənişləri			
1	2	3	4
Sosial müavinətlər üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Sığorta şirkətinin sığorta mükafatları və ya iddialar, annuitetlər və digər müavinət siyasətləri üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Əməliyyat fəaliyyəti ilə əlaqədar olan müvafiq vergilərin, tədiyələrin ödənilməsi ilə bağlı pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Məhkəmə prosesləri ilə əlaqədar pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Əməliyyat fəaliyyəti ilə əlaqədar digər pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Büdcəyə qaytarılan və silinən pul vəsaitləri			
CƏMI XARICOLMALAR			
Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
İnvestisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Pul vəsaitlərinin daxilolmaları:			
Torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi və digər uzunmüddətli aktivlərin satılmasından əldə olunan pul vəsaitləri			
Digər təsərrüfat subyektlərinin pay və ya borc alətlərinin və birgə təşkilatlarda iştirak paylarının satılmasından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və diling və ya ticarət məqsədləri ucun saxlanılan alətlər üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları istisna olmaqla)			
Digər tərəflərə təqdim edilmiş avansların və kreditlərin qaytarılmasından pul vəsaitlərinin daxilolmaları (maliyyə institutlarının avans və kreditləri istisna olmaqla)			
Müqavilələrin diling və ya ticarət məqsədləri üçün saxlanıldığı və daxilolmaların maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyət kimi təsnifləşdirildiyi hallar istisna olmaqla, fyucers, forvard, opsiyon və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları			

CƏMI DAXİLOLMALAR			
Pul vəsaitlərinin xaricəlmaları:			
Torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi və digər uzunmüddətli aktivlərin əldə edilməsi məqsədilə pul vəsaitlərinin ödənişləri. Bu ödənişlər təsərrüfat subyekti tərəfindən öz gücünə inşa edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar, habelə layihələr üzrə kapitallaşdırılan xərclərə aid ödənişləri daxil edir			
Digər təsərrüfat subyektlərinin pay və ya borc alətlərinin və birgə təşkilatlarda iştirak paylarının əldə edilməsi üçün ödənilən pul vəsaitlərinin xaricəlmaları (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və diling və ya ticarət məqsədləri üçün saxlanılan alətlər üzrə pul vəsaitlərinin xaricəlmaları istisna olmaqla)			
1	2	3	4
Digər tərəflərə təqdim edilən avanslar və borc vəsaitləri (dövlət maliyyə qurumlarına təqdim edilən avanslar və borc vəsaitləri istisna olmaqla)			
Xarici valyutada qiymətli kağızların alınması			
Müqavilələrin diling və ya ticarət məqsədləri üçün saxlanıldığı və ödənişlərin maliyyələşdirmə fəaliyyəti kimi təsnifləşdirildiyi hallar istisna olmaqla, fyuçers, forvard, opsiya və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri			
CƏMI XARİCOLMALAR			
İnvestisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İstiqrazların, borc sənədlərinin, veksellərin, istiqraz vərəqələrinin, girov (ipoteka) kağızlarının və digər qısamüddətli və uzunmüddətli istiqrazların buraxılmasından pul vəsaitlərinin daxiləlmaları			
Borc şəklində alınmış məbləğlərə görə daxiləlmalar			
CƏMI DAXİLOLMALAR			
Pul vəsaitlərinin xaricəlmaları			
Hökumətə və ya onun adından müvafiq səlahiyyətləri həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına verilən dividendlər, bölüşdürmələrə görə pul vəsaitlərinin xaricəlmaları			
Maliyyə icarəsi üzrə yerinə yetirilməmiş öhdəliyin qalıq məbləğinin azaldılması üçün icarəyə götürən tərəfindən pul vəsaitlərinin ödənişləri			
Borc şəklində alınmış məbləğlərin geri qaytarılmasına görə pul vəsaitlərinin xaricəlmaları			
CƏMI XARİCOLMALAR			
Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin xalis artması (azalması)			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin əvvəlinə olan qalıq			
Xarici valyutaların məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə ilin sonuna olan qalıq			

Rəhbər

Baş
mühasib

" " 20 il

[1] Xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır.